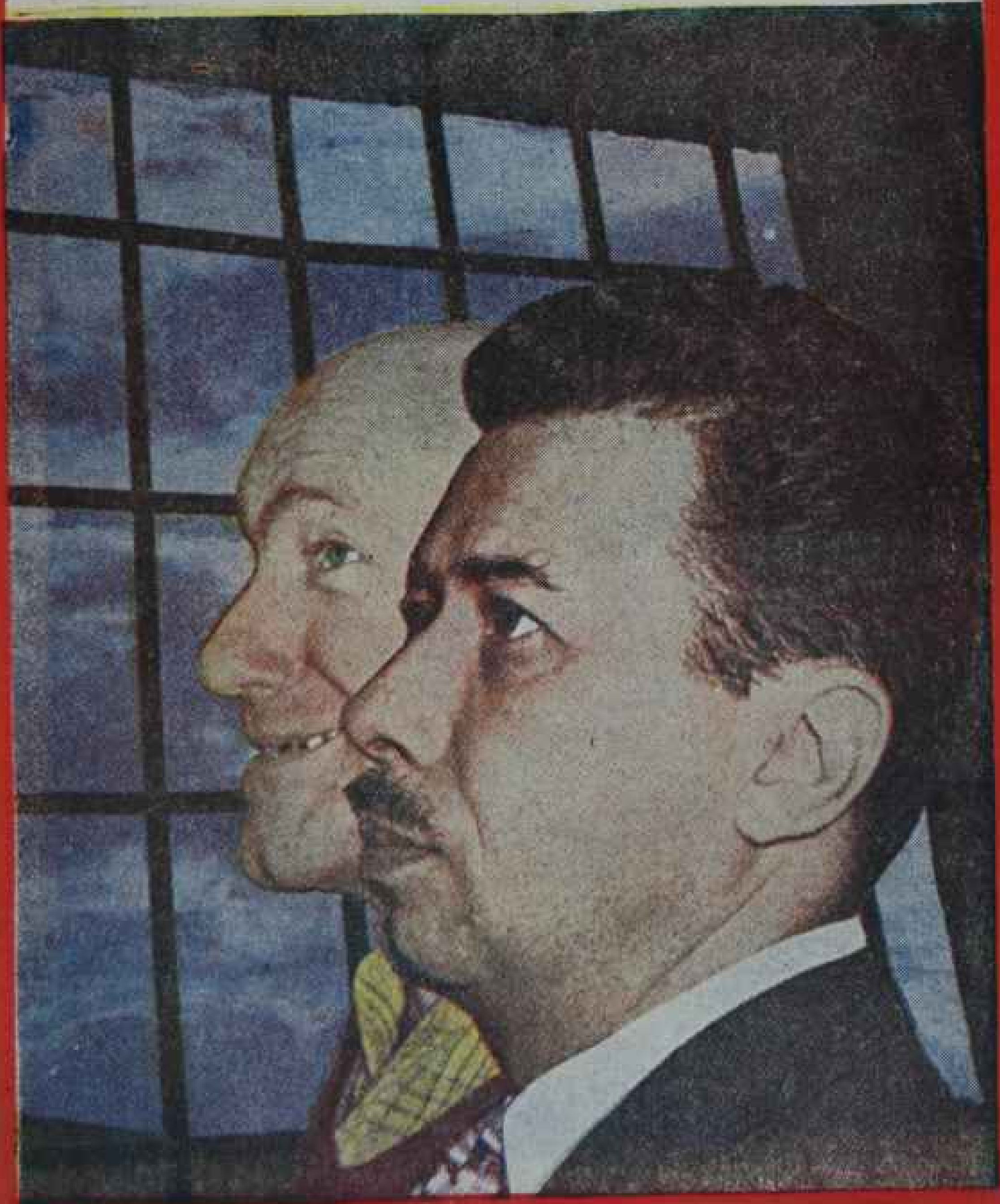
Sene, 4: Cilt, XIII: Sayı, 208 5 Mayıs 1958

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktualite Mecmuası

Yıl: 4, Cilt XIII, Sayı: 208

Yazı İşleri:

Rüzgarlı Sokak Ovehan ***Kat*** *3 Daire 7*

Tel: *18992 P. K, 588* - **Ankara**

İdare:

Denizciler Caddesi 23/*B*

Rüzgârh *Matbaa* ***Tel: 15221***

Fiatı 85 **Kuruş**

Başyazarı

Metin TOKER

Neşriyat Müşaviri

Yusuf Ziya ADEMHAN

AKİS *Neşriyat Ltd.* ***Şirketi adına İmtiyaz sahibi*** *ve yazı işlerimi fiilen idare eden Mesul Müdür:*

Tarık HALULU

Umumt *Neşriyat* ***Müdürü***

İl*hami* SOYSAL

•

Karikatür:

TURHAN

*

fotoğraf:

Hüseyin EZER

Osman ÖZCAN

Ege AJANSI

ASSOCIATED PRESS

Klişe:

Ankara **Klişe**

*

Müessese Müdürü:

Mübin TOKER

Abone şartları:

8 aylık (12 nüsha): 8 lira
8 lira (25 nüsha): 18 lira
1 senelik (52 nüsha): 82 lira

İlan şartları:

Santimi: 8 lira
3 renkli arka kapak: 750 lira

•

Dizildiği ve Basıldığı **yer;**

Rüzgarlı Matbaa — ANKARA

Tel : 16221

Basıldığı tarih: 1/5/1958

Kapak resmimiz:

Subaşı ve Berker

Mesleğin bedeli

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

İki hafta sonra elinizde tuttuğunuz mecmua dördüncü neşir senesini tamamlayıp, beşinci yılma başlıyor. Hadiselerle, fedakârlıklarla, gayretlerle, bazen ıstıraplarla bazen sevinçlerin, fakat daimi surette kalp huzuruyla dolu, dopdolu dört sene.. Dört senenin getirdiği büyük mükâfat, memlekette belli başlı bir neşir organı sayılan, Türk basınında yerini yapmış, tutmuş, ciddi mecmuaların da pek âlâ yaşayabileceğini ispat suretiyle çığır açmış bir AKİS'tir. O kadar ki, bir çok kimse AKİS'e hakikatte okluğundan da başka bir gözle bakmakta, onu bir mecmuadan ziyade siyasî hayatta tesiri büyük bir varlık saymaktadır. Herkesin fikrine hürmetkar olmakla beraber hemen belirtmek İsteriz ki AKİS hâdiselerin icabı ve biraz neticesi böyle bir kanaati uyandırmıştır. Yoksa aslında, bu mecmuayı hazırlayanlar gazetecilikten başka hiç bir şeyi gözönünde tutmamışlardır. Hele politika yapmayı, asla! Hâdiselerin akisleri ne kadar politikse, AKİS o kadar politiktir. Bu mecmuayı hazırlayanlar gazetecilikten başka sahalara atlamayı ise düşünmemişlerdir ve böyle teklifleri, kendilerine teklif yapılanlar ellerinin ucuyla itmişlerdir. AKİS'in mecmua olarak muvaffakiyet sebebi, tabir caizse "pozitif tarafsızlık" ıdır.

Bunu düşünerek AKİS'in kurmay heyeti, beşinci neşir yılma bastığımız şu sırada, mecmuayı okuyucular için daha cazip hale getirecek hazırlıklara girişmiştir. Beşinci senemizin ilk mecmuası olan 210. sayımız biraz değişik bir kapak kompozisyonu fakat daha mühimi ciddi bir kapak kâğıdı içinde çıkacaktır. Kompozisyon sadeleştirilmektedir. Kenardaki su yola kaldırılmakta, iç tarafa daha ince ve zarif çerçeve konmaktadır. Kapak kâğıdına gelince, AKİS dünyada kendisine kapak kâğıdı verilmeyen tek mecmua olmaktan nihayet kartalmaktadır. Devlet Bakanlığı, müteaddit müracaatlarımız sonunda başka mecmualara olduğu gibi AKİS'ede ihtiyacı olan kapak kâğıdını tahsisi kabul etmiştir. Bundan dolayı memnuniyetimizi ifadeyi, Devlet Bakanlığının anlayış göstermesine teşekkürümüzü bildirmeyi zevkli, ama çok zevkli bir vazife sayıyoruz.

AKİS, 210. sayıdan itibaren tekrar ilân da koymağa başlayacaktır. Alâkalılar, o yoldaki müracaatımıza karşı AKİS'in- ilân almasının yasak edilmediğini, ilân sahipleri İlâncılık Ortaklığına müracaat ettikleri takdirde verilecek ilânların AKİS'e gönderileceğini beyan etmişlerdir. Bu bakımdan ilân sahiplerinin şimdiden ilânlarını, cazip bir şekilde çıkacak 210. sayımıza -bu sayı 17 Mayıs tarihini taşıyacak ve hazırlığı 12 Mayısta sona erecektir- göndermelerini rica ederiz.

AKİS, iç baskısını da mümkün nisbetinde güzelleştirmek temiz hale getirmek yolundadır. İlk tecrübemizin neticesini bu sayımızda göreceksiniz. 210. sayımız, tecrübelerimiz tamamiyle sona ermiş olarak basılacaktır ve ümit ediyoruz ki mecmua, bundan böyle daha derli toplu şekilde ele alınabilecektir. Böylece, uzun zaman evvel vaad ettiğimiz teknik ıslahatı iki hafta sonra yapabileceğimizi ve şartlar değişmezse devam ettirebileceğimizi artık söyleyebiliriz. Yıldönümü sayısı hakkında daha geniş tafsilât, önümüzdeki hafta verilecektir.

AKİS bu haftaki kapağını, gene iki gazeteciye tahsis etmiştir ve maalesef bu gazeteciler gene hapishaneye girmeleri katiyyet kesbetmiş iki genç adamdır. Nihat Subaşı ve Şinasi Nahid Berkerle alâkalı sayfalarda hapsedilmekten daha feci bir cezanın da bulunduğunu öğrenecek, iki gazeteciyi hususiyetleriyle tanıyacak, suçlarının mahiyetini anlayacaksınız. Aynı sayfalarda, bir başka gazetecinin, Ahmed fimin Yalmanın basın çevrelerinde derin bir infial uyandıran hareket tarzını da bulacaksınız.

AKİS bu hafta, cumartesi günü Parti Meclisi toplanacak olan C.H.P. nin üzerine eğilmiştir. Başyazımızın mevzuu odur. Ayrıca, haber sütunlarımızda Muhalefet içinde nelerin cereyan ettiğini ve Parti Meclisi toplantısının müstakbel havasını haber alacaksınız. Halkçılar, kendi partilerinin dertlerinin deşilmesinden pek memnun olmamakta, ekserisi "canım, şimdi bizimle uğraşmanın sırası mı" demektedirler. Ama bugüne kadar bir derdin deşilmeden tedavisi yem henüz keşfedilmediğine göre bizzat muhalifler kendi saflarında ne gedikler bulunduğunu öğrenmekten memnun kalmalıdırlar.

Saygılarımızla
AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

İş başı zamanı

Bu haftanın sonunda pek çok kimse Hükümet Başkanı Adnan Menderesin artık yurda dönmesini hararetle bekliyordu. Doğrusu istenilirse, radyolarda okunan uzun nutuklara, Syngmann Rhee veya Çan-Kay-Şek gibi siyasi temayülleri, meşrepleri • bilinen kimselerin ağzından çıkan şahıs veya kalkınma methiyelerine rağmen Başbakanın egzotik uzak doğu seyahati tasvip görmemiştir. Hele gezinin bir takim ilâvelerle uzatılması, gezi heyetinin anormal kalabalıklığına eklenince can sıkıcı mahiyet almıştır. Şu anda hiç kimse, İktidarın başını Türkiyede son derece mühim ye atur. Spekülatörler, karaborsacılar, kaçakçılar, muhalif politikacılar.. Evet, ama bunların hepsinin ötesinde altın borsasını harekete getiren saikler vardır ve bunlar ortadan kaldırılmadıkça ötekileri şiddet tedbirleriyle susturmak netice yetmeyecektir. Memleket nihayet hepimizindir ve iktisadi sıkıntılar hepimizi feci şekilde rahatsız etmektedir.

İkinci bir mesele, orada burada başgöstermeye başlayan irticai hareketlerdir. Türkiyenin pek çok yerinde savcılıklar bu neviden teşebbüslere karşı takibata girişmişlerdir. Bilhassa Nurcular üzerinde durulmaktadır. Neşir j yasakları her takibatın umum! efkâra duyurulmasına maniyse de, nihayet, hâdiselerden herkes haberdardır. İlticam baş

İmarzede sokaklardan bir görünüş
Fesleğen

cele tedbir isteyen meselelerin beklediğini saklamamaktadır. Bu mesele ferin birincisi iktisadi vaziyettir. Haftalardan beri ağızlarda dolaşan sual şudur: "Peki, ne olacak?" Hakikaten durum, böyle bir suali haklı gösterecek ciddiyeti almıştır ve bunu farketmemeye imkân yoktur. Gittikçe bozulan muvazeneden dolayı Muhalefeti, mutad veçhile Basını suçlu göstermek kolaydır. Fakat senelerdir devam ettirilen bu sistem hiç bir selah temin etmemiştir. Artık herkes anlamış bulunuyor ki derdin kökü çok daha derinlerdedir ve hükümetin, ciddi bir ekip çalışmasıyla çare aramaya koyulması gerekmektedir. Altın borsasındaki son hareketler bünyedeki rahatsızlığı gözler önüne yeniden koymuş kaldırmasını iktisadi durumla alâkalı bulmamaya imkân yoktur. Gündelik dertlerin böyle hareketlere müncer olduğu sosyoloji kitaplarında yazılıdır. Buna, politika zaruretleri dolayısıyla İktidarın verdiği tavizler eklenince cüret artmaktadır. Vaziyetin tehlikesine dikkati çekmek lâzımdır. Mübalâğa ne • derece hataysa, ciddi hallerde küçümseme aynı derecede hatadır. İktidar olarak, hükümet olarak din istismarcılarına ve tarikat alemdarlarına karşı şiddetle vaziyet almayı durum gerektirmektedir.

Bu işlerin beklediğini görenler, Adnan Menderesin yanındaki muhteşem kafileyle yurd dışında lüzumlu da olsa asla elzem sayılmayacak kıymetli bir vakit geçirdiğini müşahade ederek Başbakanın bir an evvel işinin başına dönmesini şiddetle arzulamaktadırlar. Ayrıca herkes ümit etmektedir ki Adnan Menderes imar bölgelerini teftişi daha sonraya bırakarak doğruca başkente gelecek ve meselelerin üzerine serinkanlılıkla, dirayetle, peşin hükümlerden uzak olarak, eğilecektir. Memleketin içinde bulunduğu şartlar bunu icap ettirecek vehamettedir ve İktidarın, halkın ruh haletini pembe gözlüklerini çıkararak anlamaya çalışması zamanı gelmiştir. Meclisin, küllerini silkip atmış bir ekseriyet grubu -bu yolda İktidarın cesaretli, samimi yardımcısı, yol- göstericisi olmak rolünü benimsemekle mükelleftir. D. P. milletvekilleri başka bir yıldız üzerinde yaşamamaktadırlar. Hangi sebepten dolayı olursa olsun, bu vazifeden kaçınmak, fonksiyonun icabını yapmamak, göz yummak affedilmesi son derece müşkül bir ihmal sayılacaktır. İş başı etmek zamanı gelmiştir.

C. H. P.

Yeni parola

Bundan bir sene kadar evvel, Muhalefet partisi ileri gelenlerinde bir fikir hakimdi. Diyorlardı ki: "Eğer seçim kanunu, değişirse, biz iktidarı alırız". Seçim Kanununun şikâyet ettikleri maddeleri İktidar ile Muhalefet arasında eşitsizlik yaratan hükümlerdi. Başta İsmet İnönü, bu ileri gelenler seçim kanununun değiştirileceğini ümit ediyorlardı. Bilhassa İsmet İnönü,, hele meşhur Bahar Havası günlerinde Adnan Menderese karşı .itimat gösteriyor, hiç olmazsa 1950'nin seçim kanununa dönüleceğine inanıyordu. Zira, iktidardan düşmenin tabii sayılması gerektiği kanaatini muhafaza ediyor ve iktidarda ebediyen kalmanın Demokrasiyle alâkasını anlamıyordu. Hâdiseler kendisini haklı çıkarmadı. D. P. seçim kanununu 1950 kanunu seviyesine getirmedi ve C.H.P. milletvekili sayısını tam altı misli arttırmakla beraber iktidara gelmedi.

Bu haftanın başında, Parti Meclisinin toplanmak üzere bulunduğu günlerde Genel Başkan İsmet İnönü, konuştuğu partililere yeni parolayı bildirdi: Seçim Kanunu değişse de değişmese de memleket idaresini D. P. nin elinden alacağız. İsmet İnönü, seçim kanunu ne olursa olsun, ilk seçimlerde D P. nin düşeceğinden artık emindir. Bu mevzu da kendisiyle görüşenlere, haftanın ortasında şöyle dedi:

"—Ben seçimler sırasında söyledim Akılları varsa, ben hayattayken düşerler dedim. Haklarında hiç bir haksızlık yapılmamasını, galeyana gelecek hisler altında ezilmemelerini

Haftanın İçinden

C.H.P. ALDIĞI REYLERE LAYIK OLMALIDIR

Metin TOKER

İktisadi sıkıntıların rejim meseleleriyle bir kat daha ağırlaştığı ve pek çok kimsenin hakikaten bunaklığı bu günlerde Muhalefetin bir teselli kaynağı teşkil edebildiğini söylemek aşırı iyimserlik olur. Bilâkis» C. H. P. seçimlerden sonraki tutumuyla, hakkında beslenilen ümitlerin bir çoğunu boşa çıkarmışlar. 1964 hezimetinde keyfiyet olarak da pek zayıf bir temsilci grubuyla Meclise giren partinin, 1957'de altı misli artarak parlâmentodaki yerini alması kendisinden birşeyler beklenilmesine haklı şekilde yol açmıştır. Şimdiye kadar C. H. P. bu beklenileni verememiştir.

Gerçi, beklenilende bir mübalağa payının bulunduğu doğrudur. Kütleler, dertli oldukları devirlerde ümit ışığı saydıkları şahısların veya teşekküllerin kuvvetlerini daima gözlerinde büyütürler. Onlardan takatlerinin üstünde işler isterler ve istediklerini elde edemeyince bedbinleşirler. C. H. P. den 1946-50 D. P. sinin faaliyetini beklemek haksızlıktır. Bugünkü şartlar o devirdeki şartlardan defalarca ağırdır ve bugünkü Muhalefet o devirdeki Muhalefetten misillerle sıkı bağlarla bağlıdır. 1946 - 59 Demokratları meydanları serbestçe inletirler, hergün bir yerde toplantı tertip ederlerken 1958 Halkçıları masum bir karikatür sergisi açamamaktadırlar. Antidemokratik tedbirler hiç bir devirde olmadığı kadar şiddetlidir ve insanların geçim İmkânları üzerine dahi Damokles kılıçları asılmıştır. Bu kılıçlar, cemiyetlerin temel direkleri sayılması gereken müesseseleri fonksiyonlarını ifa edemez hale getirmiştir. Büyük Mecliste dahi Muhalefet için çalışma imkânı, D. P. Muhalefetinin malik olduğa imkânlara nazaran son derece mahdut hale getirilmiştir. Nihayet bunların hepsinden daha mühimi vardır. 1947 yılının 12 Temmuzundan itibaren bu memlekette herkes biliyordu ki; hiç olmazsa iktidarın başı İsmet İnönü Türkiyede batılı manasıyla bir demokratik rejimin kurulmasını samimi surette, ivazsız ve ciddi istemektedir, bu rejimi gerçekleştirmeye kararlıdır. Bunun ne mühim bir emniyet faktörü teşkil ettiği, bugün her, zamandan iyi hissedilmektedir.

Bütün bunlar doğrudur, bütün bunlar beklenilendeki mübalâğa payını teşkil etmektedir. Ama C. H.P. beklenilenin makul kısmını da gene verememiştir. Muhalefet, aleyhindeki şartlar hesaba katılmak suretiyle dahi daha tesirli, daha verimli olabilirdi. Meclisteki Muhalefet Grubu, iç tüzükteki tadilâta rağmen bugünküne nisbetle tatminkâr çalışabilirdi. Parti olarak C. H. P. kendisi hakkında beslenilen ölçülü ümitleri gerçekleştirebilirdi. Bunların hiçbiri tahakkuk etmemiştir.

Bu şikâyetler sıralandığı zaman, Muhalefetin başında bulunan sayın politikacılar "Peki, ne yapmamızı istiyorsunuz?" diyebilirler. Nitekim, öyle demektedirler. Yapılması kabil, yapılması faydalı bir çok iş sıralanabilir. Fakat bu, meseleyi teferruat sahasına nakledip esası gözden kaçırmaktan başka fayda vermez. C. H. P. nin tatminkâr sayılmaması sebebi şu muayyen işin veya bu muayyen işin yapılmaması değildir. Öyle olsaydı, tenkitlerin önü kolaylıkla alınabilirdi. C. H. P. kendisine verilen reylere lâyık bulunduğunu gösterecek müessiriydi hareketlerine, tutumuna hâlâ veremediği, oynayabileceği role sahip çıkmayı bilmediği içindir ki tenkitleri hak etmektedir. Yoksa» takatinin hakikaten üstündeki işleri yapmadığından değil.. C. H. P. herşeyden çok bir başıbozukluğun, bir hüdayınabitliğin, duruma hakim olabilecek yerde hadiselerin peşinde sürüklenmenin ıstırabını çeker görünmektedir. Müessiriyet imkânını ortadan kaldıran budur.

Bir batılı kafa için, C. H. P. nin çalışma tarzını anlamak son derece zordur. Frenkçe tabiriyle "Comite directeur = İcra Komitesi" olmayan, belki de yeryüzünün tek siyasi teşekkülü C. H. P. dir. C. H. P. yi kim idare eder, C. H. P. nasıl karar verir, C. H. P kararlarını nasıl tatbik mevkiine koyar? Sayın Muhalefet ileri gelenlerinin bunu bildikleri hususunda, bu satırların muharriri şüphe içindedir. C. H. P. nin bir Parti Meclisi vardır. Fakat iki ayda bir toplanan ve otuz âzası bulunan bir komite, elbette ki "Comite directeur" vazifesini göremez. Nitekim Parti Meclisi, fonksiyonu itibariyle, bir "gözden geçirici topluluk" tur. C. H. P. nin bir de Merkez İdare Heyeti mevcuttur. Fakat bu heyet» C. H. P. denilince hatıra gelen şahsiyetlerin kendisini adeta boykot etmeleri dolayısıyla bir nevi "teşkilâtla teması temin edici topluluk" tur ve zaten partiyi temsil etme gibi Ur iddiası da yoktur. Parti Grubuna gelince, siyasi teşekküllerde Parti Gruplarının rolleri herkes tarafından bilinmektedir ve batıda Parti Gruplarının yanında icra komitelerinin bulunması bu iki rolün aynı olmadığının delilidir. G. H. P. de geriye Genel Başkan kalmaktadır ki, İsmet İnönü, kafası hakikaten mütemadiyen memleket meseleleriyle dolu bir insan olmakla beraber bir heyetin vazifelerini görmek imkânından elbette mahrumdur.

Bugünkü Muhalefetin sayın liderleri, C. H. P. nin 1946-59 D. P. siyle mukayese edilmesinden hoşlanmazlar, ihtimal ki hakları vardır, zira İsmet İnönü gibi bir "İktidarın başı" nın hasreti içindedirler. Ama, bunun dışında, o devirdeki Muhalefetin hakikaten tesirli, katta çok zaman inisiyatifi elinde tutan bir kuvvet olmasındaki sebebi görmemezlikten gelmemelidirler. D. P. bir icra komitesine sahipti, Bu icra komitesi, adı ne olursa olsun, hergün toplanır, günün şartlarını 'tetkik eder ve güdülecek taktiği seçerdi. D. P. nin büyükleri mütemadi istişare halindeydiler. Sayın Bayarın sayın Köprülüyü), sayın Köprülünün sayın Menderesi, sayın Menderesin sayın Bayarı görmediği bir tek gün olmazdı. Onlara diğer kurucu sayın Koral tap ve partinin ileri gelenleri, Ağaoğlular, Karaosmanoğlular. İnceler, hatta daha küçük çaptaki parti mensupları katılırdı. Kararlar alınır, kararların tatbik tarzı düzenlenirdi. Kimin nereye gitmesine lüzum vardır, kim ne söylemelidir» kimin karşısına kim çıkarılmalıdır, şu yolda bir teşebbüs nasıl önlenmelidir, bu yolda bir teşebbüse nasıl girişilmelidir? D. P. ye müessiriyet veren bu çalışma tarzıydı. D. P. bu yüzden, bugünkü Muhalefet' partisinin aksine, derli toplu bir manzara gösteriyordu. O devrin Muhalefeti bir sistem mi keşfetmişti? Ne münasebet. Yaptığı, dünyanın bütün siyasî partilerinin çalışma tarzını benimsemekten ibaretti. Dünyanın bütün siyasi partileri böyle çalışıyor. Bir tek istisnasıyla: C. H. P. Haftalar geçmektedir ki sayın İnönü sayın Barutçuyla, sayın Barutçu sayın Gülekle, onlar sayın Aksalla ve Aksal sayın Feyzioğluyla temas bir yana, yüzyüze gelmemektedir; Peki, Partiyi kim idare edecektir? Hiç kimse. Hakikaten de C. H. P. hiç kimse tarafından idare edilmemektedir, bir hüdayınabit ot gibi zaruri işler kendikendine veya zorlamalarla tedvir olunup geçmektedir»

Eğer C. H. P. bu milletin istikbal için ciddi surette bel bağlayacağı tek siyasi teşekkül olmasaydı, omuz silkilip geçilebilirdi. Ama reyini, C. H. P. li olmadığı halde C. H. P. ye verenlerin C. H. P. den bu reylere lâyık olmasını istemek haklarıdır.

yalnız ben temin edebilirim ve bunu samimiyetle yapmaya hazırım. Zira bu memleketin, rejim olarak Demokrasiyi, batılı manasıyla Demokrasiyi benimsemesinin lüzumuna, faydasına yürekten inanıyorum."

Doğrusu istenilirse, vatan sathına şöyle bir göz atanların tecrübeli devlet adamı İsmet İnönüyü haksız çıkarmalarının imkânı yoktur. İsmet İnönünün gördüğü hakikattir: Önümüzdeki seçimlerde, seçim kanunu ne olursa olsun, iktidarın Muhalefete teveccüh etmesine mani bir sebep mevcut değildir. D. P. tecrübesi bîr bakıma iflâs etmiştir ve memleketin, yaralarını sarmaya ihtiyacı vardır. İsmet İnönü, gene bu hafta içinde, fikirlerinin izahını isteyenlere Adnan Menderesin işin başında hüsnüniyetle kolları sıvadığına dair inancını belirtti. Sonrası için de "Eee, öyledir, bunlar kolay **sanılır"** dedi. Nüfuz tacirleriyle, zengin olma meraklılarıyla hayatı boyunca mücadele etmiş, bu uğurda tün kuvvetini seçim kanunu ne olursa olsun, ilk seçimlerde iktidarı almak hedefine tevcih etmeliydi. Bu kabildi, zira memleket realiteleri bir ıslahı ancak iktidar değişikliğiyle mümkün görüyordu.

Parti Meclisinin meseleleri

Fakat İsmet İnönü böyle düşünürken, kendi partisinin gayretinden çok, karşı partinin hatalarında ısrar etmesi ihtimaline dayanıyordu. Yoksa C. H. P., taraftarlarım da, sempatizanlarını da, kendisine "lanet olsun" diyerek rey vermiş olanları da tatmin etmekten uzaktır. Bu haftanın ortasında, salı günü toplanan C. H. P. Meclis Grubu İdare Heyeti bu meselenin üzerinde ehemmiyetle durdu. C.H.P. de bir şeyler eksikti. Bu sebepten dolayı, Muhalefet milleti tatmin etmiyor, iktidar değişikliği gününü tacil etmiyordu. İdare heyeti bu sebebi, başıbozukluk olarak tesbit etti. Doğruydu, Muhalefet partisi hakikaten dağınıktı ve bu yüzden kendisinden beklenileni yapamıyordu. Grup İdare Heyeti derdi teşhisle yetindi. Deva başka yerde, başka türlü aranmalıydı. Bu ise, Parti Meclisini bekleyen vazifedir.

Ulus mutlaka ıslah edilmeli, Genel sekreterin elçiliklerdeki maceralarını değil, memleketin meselelerini aksettiren bir gazete haline getirilmelidir. Ulus işinin görüşülmesini istiyecek Parti Meclisi azaları haklı olacaklardır. Ulus partinin inidir, yoksa Kasım Gülekin mi, bunun bilinmesine şiddetle ihtiyaç vardır.

Fakat Ulusun üstünde bir başka dert, Parti Metlisinin çalışmalarında ön plânı işgal edecektir, C.H.P. derlenip toplanacak mıdır ve bu, nasıl gerçekleştirilecektir? Önümüzdeki Kurultaya kadar fikirlerin kristalleşmesi lâzımdır. Parti tüzüğünün ciddi ve şartlara uygun bir revizyona ihtiyaç gösterdiği hiç kimsenin meçhulü değildir. 1950-57 devre3i, Muhalefet partisinin kendisini bulması devresidir. O arada tesbit edilen nizamlar, artık gelişmiş bir delikanlı olan C. H. P. nin ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Kısalmış bir elbiseyi, tarihîdir diye giymekte devam etmenin mânasını anlamak güçtür Parti, bir müessiriyet kazanmak için mutlaka ve mutlaka kılığına çeki düsen vermekle mükelleftir.

Gülek - Barlas - İnönü - Barutçu - Aksal - Feyzioğlu

"Biraz görüşelim, beyefendi!"

nikbeti bile göze almış bir insan sıfatıyla, Adnan Menderesin derdim de, hatasını da iyi görüyordu. Yaka kaptırıldığı takdirde, gemiyi doğrultmanın güçlüklerini hissediyordu. Hayatının en büyük kısmında devlet idare ettiği için, parti politikacılığı yüreğine işlememişti. O bakımdan hadiseleri partiden çok, memleket menfaati zaviyesinden görmeden edemiyordu. Üzüntüsünün ve milletimizin mukadderatının D. P. nin elinden mutlaka alınması lüzumuna olan inancının sebebi oydu. Hâdiseleri tahlil ettiğinde ise, her hangi bir seçim kanununun mukadder neticeyi değiştirmeyeceğine ve iplerin D. P. Genel Başkanının elinden çıktığına kuvvetle, realistce inanıyordu.

Yeni parola, C. H. P. içinde süratle benimsendi. D. P. seçim kanununu, değiştirmeyebilirdi. Hatta, değiştirmemesini beklemek lâzımdı. Bunu ağırlaştırabilirdi de. Hiç ehemmiyeti yoktu. C. H. P. bü-

G. H. P. Meclisi, bu haftanın Sonunda, cumartesi günü toplanacaktır. Toplantının gündemi o kadar mühim değildir. Genel Sekreter Kasım Gülek Strasburga hareketinden evvel Ulus meselesinin görüşülmemesini istemiştir. Ama Ulus meselesi görüşülecektir. Tabii, eğer G. H. P. şahısların idare ettiği bir siyasi teşekkül değilse.. Zira Genel sekreter Strasburga giderse, onun görüşünü yardımcıları müdafaa ederler ve işler aksamaz. Bu, hiç olmazsa pratikte böyledir. Ulus meselesi ise, mümkün olduğu kadar çabuk hal sureti isteyen bir meseledir. Zira, yarın iktidara geçip memleketi kurtaracağı ümit edilen bir partinin, kendi organını böyle çıkarması sadece hayal kırıcıdır,

Muhtelif çevrelerin kanaatinin aksine, Kurultayın gelecek sonbahardan evvel toplanmasına imkân yoktur. Fakat gelecek sonbahara kadar memleket son derece kritik günler yaşıyacaktır ve bu günler sarfında C. H. P. nin vazife başında bulunması elzemdir. O halde Kurultay selâhiyetiyle hareket serbestisine sahip Parti Meclisinin işlere bir "çeki düzen vermesi şarttır. Bir koordinasyon, bir "düşünen kafa" bugün için Muhalefet partisinin muhtaç bulunduğu hususlar olarak belirmektedir. Parti Meclisi azalarından bir kısmının bu niyetle başkente gelmeleri ümit verici bir hâdisedir. D. P. nin günahları! Evet, iyi. Ama bunun yanında C. H. P. nin de sevapları lazımdır.

Parti Meclisi, bir tebliğ yayınlayarak muhtemelen pazar akşamı da-

ğılacaktır. Tebliğde her görüşülen husus elbette ki belirtilmiyecektir. Fakat tebliğin, C. H. P. ye karşı beslenilen ümitleri suya düşürmeyecek, emektar partinin azmini belirtecek, böylece gözleri bu müesseseye dikilmiş olan diğer müesseselerin ve şahısların cesaretini kuvvetlendirecek bir mahiyet arzetmesi şarttır. Belediye ve muhtar seçimlerine gelince.. Bunlara iştirak edileceği tabiidir. Bilinmeyen, bunların D. P. iktidarı tarafından ne zaman yapılacağından ibarettir. İsmet İnönünün fikrinin, yani D.P. nin seçim kanununu değiştirmesine fazla bel bağlanmadığı, seçimlerin kanun ne olursa olsun mutlaka kazanılacağı, daha doğrusu, kazanılması için elden gelenin yapılacağı fikrinin umumi efkara duyurulması son derece faydalıdır.

Bunların hepsinden daha faydalı olan ise, C. H. P. nin kendi kendisini bulduğunun alenen ve resmen, herkesi tatmin edecek tarzda ilâmdır.

Hükümet

Tebdili mekândaki ferahlık

Bu hafta içinde Ankarada, caddelerde, inanılmaz derecede gık, son model, lüks bir siyah otomobil . göründü. Bir çok yerde halk otomobilin etrafında toplandı ve alâkayla tetkik etti. Bazı kimseler pırıl pırıl yanan karoseriye ellerini sürüyorlar, orasını burasını muayene ediyorlardı. Araba hakikaten çok güzeldi ye gümrükten yeni çıkmış olduğu , anlaşılıyordu. Kırmızı plâkası üzerinde 0012 yazıyordu. Otomobilin yolcusu Milli Eğitim Bakanı Celâl Yardımcıydı. Anlaşılan eski makam arabası yıpranmıştı. Eee, tabii kolay değildi. Emektar Chrysler sadece Bakanı hergün dairesine götürmekle kalmamıştı. Sabah ve akşamları da küçük Yardımcıyı evinden mektebine, mektebinden evine taşımıştı. Bu yüzden, döviz fedakârlığıyla yeni bir araba teminine zaruret hasıl olmuştu. Gerçi D. P. muhalefetteyken, onun Meclisteki temsilcileri hususi hizmetlerde resmi otomobillerin kullanılmaması için gırtlaklarını paralamışlardı. Ama Celâl Yardımcı 1950 Demokratı olduğundan bu mevzuda daha ziyade "Bakanlık arabamı, istersem limon almaya gönderirim" diye zamanın muhaliflerine meydan okuyan C.H.P. Bakanı Cemil Sait Barlas gibi düşünüyordu. Otomobili caddelerde görenler "Bakalım, daha ne kadar zaman kısmet olacak" diye mırıldandılar. D. P. li milletvekillerinden bazıları ise, kendilerini güzel arabanın içinde hayal ettiler. Zira Başbakanın avdetini müteakip kabinede bazı tadilât olacağı rivayetleri bu hafta da başkentte bütün kuvvetiyle devam etmişti ve bir çok kimse Millî Eğitimi Bakanlığını, üzerinde oynanacak bakanlıklar arasında sayıyordu.

Dr. Namık Gedik
Penceredeki perde

Celâl Yardımcı
Gıpta uyandıran otomobil

Doğrusu istenilirse D. P. Grubu böyle bir tadilâtı lüzumlu buluyordu. Grubun nabzını yoklamakla vazifeli "emniyet edilir" milletvekillerinin bu temayülü Genel Başkana ulaştırmamaları imkânsızdır. İşin, Genel Başkan tarafından memnuniyet sebebi sayılacak bir tarafı vardır. Temayül göstermektedir ki, işlerin iyi gitmemesinden sorumlu tutulan hâlâ Başbakan değil, onun etrafındaki yıpranmış şahsiyetlerdir. Esaslı olmasa da, bakanlar arasında yapılacak bir yer değiştirme, bir kaç kişinin kabine dışı bırakılarak yerlerine yeni simaların alınması tutuma bir canlılık verebilecek, Grubu Meclisin tatiline kadar sakin kılabilecektir. Zira Grupta, bilhassa bazı Bakanlara karşı geniş memnuniyetsizlik duyulmaktadır ve bu memnuniyetsizliğin şahıslarda kalıp hükümetin heyeti umumiyesine sirayet etmemesi birinci derecede alâkalılar için elbette sayam temenni sayılmaktadır.

Emin Kalafat
Geçmişe hasret

Bu hafta, tenkitlerin en şiddetlileri gene İç Kabinenin iki rüknü üzerinde toplanıyordu. Devlet Bakanı Emin Kalafat ve İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik, tamamiyle ayrı hatta 180 derece farklı sebeplerden dolayı şikâyetlere yol açmakla beraber bu bakımdan aynı durumda görünüyorlardı. İşin alâka uyandırıcı tarafı şuydu ki, topyekûn Grubun tenkit okları altında bulunanlar birbirlerini iğnelemekten de geri kalmıyorlardı. Bu ise. duruma daha karışık bir veçhe veriyordu. Dr. Namık Gedik parti içinde sekreter, sertlik taraftan cereyanı temsil ediyordu. Pek çok kimse İçişleri Bakanını Başbakanın dışarıya, dış dünyaya bakan penceresi önüne çekilmiş bir perde sayıyor Ve o perde kalktığı gün Adnan Menderesin hakiki vaziyeti görüp anlayacağı, o-

ha göre tedbir alacağı, havanın "millî huzur havası" haline geleceğini ümit ediyordu. Buna mukabil Dr. Namık Gedikin en amansız düşmanları bile hususi menfaat bahsinde, güttüğü hayat bahsinde, püritenlik bahsinde İçişleri Bakanına kusur bulmayı vicdanlarına kabul ettiremiyorlardı. Bu bakımdan Dr. Gedikin daha az mühim bir mevkie transferi, kabinede tadilat gayiaları tahakkuk ederse, akla daha yakın geliyordu.

Ayrı şikâyetler

Daha liberal bir politikaya taraftar görünmekle beraber, hatta bazen parti içinde rejimin ıslahı lehinde vaziyet aldıkları halde tedvir ettikleri vazifeleri tedvir ediş tarzları Grubun şikâyetine yol açan iki Bakan ise Emin Kalafat ile Samet Agaoğludur. Emin Kalafatın en iyi ahbapları bile bugün 1954, 1955 Emin Kalafatını çoktan kaybetmiş olmanın esefini yüreklerinde duymaktadırlar. Devlet Bakanı, şayanı dikkat derecede değişmiştir. Emin Kalafat ile Samet Ağaoglu hakkında D. P. çevrelerinde yükseltilen tenkitler tamamiyle aynı mahiyettedir. Biri döviz işlerinin sevki idaresinde, öteki Sanayi Bakanlığı gibi kilit mevkiinde, pek çok kimseye göre, mükemmel bir icraatın örneğini vermeye maalesef muvaffak olamamışlardır.

Sanayi Bakanlığı meselesi

Fakat bu hafta, üzerinde en ziyade durulan bakanlık gene Sanayi Bakanlığı oldu. Herkes, bir yandan Görülmemiş Kalkınmadan bahsedilirken öteki taraftan bu bakanlığın daha uzun müddet açık bırakılamıyacağına inanıyordu. Bakanlık için, Samet Ağaoğlunun istifasını hemen takip eden günlerde Server Somuncuoğludan bahsedilmişti. Fakat böyle bir tâyinin D. P. içinde tasvip edilmeyeceği muhakkaktır ve Adnan Menderesin işlerin bugünkü halinde D. P. yi kızdıracak bir hareket yapmaktan dikkatle kaçınacağını tahmin için kâhin olmak lâzım değildir. Buna mukabil, daha sonra ortaya atılan Atıf Benderlioğlu ismi akla nisbeten yakın gelmektedir. Atıf Benderlioğlunun son derece dürüst bir insan olarak tanınması, üstelik kendisinin bir müddetten bert parti dahilinde ıslahat hareketlerine elebaşılık etmesi hiç olmazsa bu yolda bir teklifi makul göstermektedir. Ancak Atıf Benderlioğlunu tanıyanlar, Yozgat Milletvekilinin daha ziyade genis bir kabine tadilâtı vuku bulduğu ve bazı kimseler hükümetten ayrıldığı takdirde vazife kabul edeceği hususunda müttefiktirler. Hatta o mevzuda musir davranacağı anlaşılmaktadır.

D. P.

Zihniyet mücadelesi

Bu haftanın başında pazartesi günü, başkentte bir haber dudaklarda tebessüm uyandırdı. Gazeteler ertesi gün, haberi teyit ettiler: İkı emekliye sevk muamelesinin iptali yolundaki Büyük Meclis Dilekçe Komisyonunun kararına Afyonun meşhur milletvekili Murat Âli Ülgen itiraz etmişti! İptal kararı, bundan bir ay kadar evvel umumi efkârda geniş ve D.P. için son derece müsbet akisler uyandırmıştı. Emekliye sevkedilen bir Temyiz âzası ile bir vali muavini, haklarında gösterilen 'lüzumun yersiz olduğu yolunda Meclise bir dilekçe vermişlerdi. Komisyon dilekçeleri incelemiş ve mevcut muvafık muhalif milletvekillerinin ekseriyetiyle mağdurları haklı bulmuştu. Emekliye sevk muameleleri iptal olunmalıydı. Fakat kararın katîyyet kesbetmesi için bir ay zarfında hiç bir milletvekilinin buna itiraz etmemesi gerekiyordu. Bu haftanın başında, müddetin, dolmasına sadece bir kaç gün varken Afyon milletvekili Murat Âli Ülgen itiraz sesini yükseltmiştir. Şimdi mesele Meclis Umumi Heyetine gelecek ve orada müzakere edilip katî karara bağlanacaktır,

Murat Âli Ülgen
Turnayı gözünden vurdu

Murat Âli Ülgenin itirazı beklenilmiyor değildi. Hatta, bunda geç bile kalmıştı. D. P. Grubu içinde, alemdarlığını olmasa bile en gösterişli temsilciliğini eski Konya, yeni Afyon milletvekilinin yaptığı bir zümre rejim bahsinde hiç kimsede tereddüt uyandırmayacak bir görüşe sahiptir. Emekliye sevk kararlarının zedelenmesi bu görüşün sahiplerini elbette ki müteessir edecektir.

Murat Âli Ülgenin itirazı haberinin duyulmasından sonra, mesele ehemmiyet kazandı. Bu haftanın ortasında bir çok D. P. milletvekili, dilekçeler hakkındaki parti noktai nazarının evvelâ Grupta tesbitini ve

Okuyucu mektupları

Politikacılar hakkında

Çelikbaşın, imar hakkındaki konuşmasında D.P. İktidarına müzahir olmadığını söylemek lüzumunu hissetmesi, Hür. P. de, son Danışma Kongresiyle başlayan D. P.'ye kur yapma politikasının halk oyumuzda yarattığı kötü intibanın nihayet anlaşılmaya bağlandığına acaba bir işaret teşkil eder mi?

Pek sanmıyorum. Zira, ayni Çelikbaşın, Seker Bayramının ilk günü Yeni Günde çıkan bir beyanatıyla, Burdur Belediye Meclisinde çoğunlukta bulunan Hür. P. li üyelerin, yine Çelikbaşa göre, D. P. eliyle yapılan baskılara dayanamayıp bir D.P, liyi Başkan olarak seçmeleri olayını, her nedense, pek övmeye değer bulduğunu da hatırlamaktan kendimi alamıyorum. Halbuki, her iz'an sahibi Vatandaş, Burdur Belediye -Meclisinin Hür. P. li üyelerinin bu başeğme hareketini, devamlı olarak Batılılıktan dem vuran bu Partinin kendisine vermek istediği bu vasfa pek o kadar uygun göremiyecektir.

Kaldı ki yine Çelikbaş, bütçe müzakereleri esnasında Mecliste, imar konusunda Hükümeti tenkit eder; amma, muvazeneyi bulmak için de, yerli yersiz Hükümeti "tebrik" etmeye kalkışır. Misal mi istiyorsunuz? 26.II.1958 tarihli T. B. M. M. Zabıt Ceridesi, sayfa 701. Maliye Bakanlığı bütçesi. Fasıl: 663 - Tevzin, Tanzim ve Teşvik Karşılıkları 102.275.992 Türk lirası.

Bakınız, Sayın Profesör ne buyuruyorlar:

"Hükümetin bu tahsisatı koymak suretiyle yepyeni ve cesaretli bir adım atmış olması yerindedir."

Ancak, biraz sonra, eski S.B.F. Dekanı, iktisadi devlet teşekküllerinin açıklarının emisyonla finanse edildiğini hatırlatıyor ve şöyle diyor:

"Bu tahsisatla Hükümet, gayrikâfi de olsa, enflâsyoncu politikaya muayyen ölçüde, "Dur ben istikrara doğru yol alacağım" demiştir."

Simdi sayın iktisat profesörüne sormak istiyoruz: Kendi Partisinin yayınladığı bütçe tenkidinde 1958; bütçesi acık olarak gösterilmemiş midir? Ve, bir bütçe topyekûn açık olduktan sonra, vaktiyle emisyonla finanse edilen bir kalemin o bütçeye ithali, bizde esas itibariyle bütçe açıkları dolayısiyle Merkez Bankasınca yine de emisyon yapılacağına göre, ne değiştirir?

Görülüyor ki Çelikbaş, ya iktisat bilgisini unutmuş; veyahut Hükümete söyle bir çiçek atmak lüzumunu duymuş. Hangi ihtimali tercih etmek, Profesörün lehine olur, bilmiyoruz. Ancak, birincisinin tercih edilmesi herhalde Hür. P. nin lehinde olurdu. Ne çare ki...

Ömer Sar. - Ankara

umumi heyete öyle gidilmesi zaruretini müdafaa ediyordu. Teklif kabul edilirse, münakaşalar gizli cereyan edecektir. Fakat bilinen, hele Dilekçe Komisyonu kararının D. P. lehindeki akislerinden sonra bir çok milletvekilinin bu işin yeniden ele alınmasını şiddetle arzuladığıdır. Hele Mehderes IV. kabinesinin şikâyet mevzuu olan emekliye sevk yetkisinin yeniden gözden geçirileceği ve kanunun o maddesinin huzursuzluk doğurduğu yolundaki bir paragrafı programına almış bulunduğu henüz hatırlarda olduğuna göre..

Böylece Temyiz âzası Kâmil Coşkunoğlu ile vali muavini Münir Alkanın emeklilik meselesi, ciddi bir rejim meselesi olarak ortaya çıkmaktadır. Tahminler, bu mevzudaki münakaşaların D.P. Grubunda geçeceği, orada Genel Başkan Adnan Menderesin alacağı vaziyete müvazi bir karar suretinin kabul edileceği, fakat şiddetli tenkitlerin yapılacağı ve D. P. milletvekillerinin reyleri bağlanmış olarak umumi heyete gelecekleri yolundadır. Tabii, eğer bu karar sureti Dilekçe Komisyonunun tasvibi şeklinde tecelli ederse Büyük Meclisin o celsesinde ciddi bir Bahar Havasının ilk perdesi açılacaktır.

Seyahatler

Misafirperverlik yarışı

Bu haftanın ilk günü Başbakan ve beraberindekiler, Koredekilerden aşağı kalmamaya çalışan Formoza Hükümeti tarafından mutad merasimle karşılandılar. Tebessümler, çiçekler, nutuklar, teftişlerden ibaret program paraşütle gökten inen ikiyüz bin küsur kişilik bir ordu ve on milyon kadar yerliden müteşekkil bu çilekeş adada da tekrarlandı. Elçi, karısı ve iki sekreterden ibaret olan dört kişilik Türk kolonisi de merasimde hazırdı. Bir zamanlar 500 milyona hükmeden Can Kay-Şekın gurbetteki hükümetinin, şimdiye kadar kabul ettiği en kalabalık yabancı heyetin ziyaretine, son derece ehemmiyet verdiği belliydi. Gurbetteki diktatörün çalışma dairesinin bulunduğu kırmızı tuğlalı Millî Savunma Bakanlığının bir kaç yüz met. re ötesindeki Devlet misafir konağına -Japon valilerinin eski ikametgâhı- Menderes şerefine, halen Amerikada çok rağbette olan sıcak . soğuk hava tertibatı yerleştirilmişti.

Başbakan Menderes, biraz istirahatten sonra Başkan Çan - Kay - Şek tarafından kabul edildi. Çarşamba gecesi de hayatını Napolyondan farklı olarak- ordusuyla birlikte gurbette bitirmeye namzet generalin şeref misafiriydi. Daha evvel Formozanın nadir numune çiftlikleri ve fabrikaları gezildi. Maamafıh en büyük gösteri, çapına nisbetle en geniş Amerikan askeri ve iktisadi yardımına mazhar olan ikiyüzbin kişilik ihtiyar ordunun en modern silâhlarla yaptığı manevra oldu. Tabii ki, bu mutad seramonilerin yanında, ticaretten de konuşulmuştur. Zaten Taipeh gazeteleri Menderesin ziyaretinin "ana maksadı"nın Asyanın hür memleketleriyle Türkiyenin ticari münasebetlerini geliştirmek olduğunu, bunun için de işe "mantıken" Milliyetçi Çinden başlaması gerektiğini yazmışlardı. Nevar ki, bu memleketle olan alışverişimiz şimdiye kadar manevi sahaya inhisar etmiştir. Ora gazetelerinin yazdığı gibi, Milliyetçi Çin ve Türkiye arasında bir çok müşterek noktalar **mevcuttur.** Her iki memleket 20. asırda Cumhuriyeti ilân etmiştir. Atatürk ve **Sun-Yat-Sen hareketi** birbirine benzemektedir. İktisatçılar ve sosyologlar daha başka müşterek noktalar bulmakta güçlük çekmiyeceklerdir. Enflâsyon ve enflâsyonun peşinden gelenler bu benzerliklerin sadece bir tanesidir. Maddi alışverişler yakın noktaları daha da arttıracaktır. Gelgelelim, iki tarafın da hudutsuz iyi niyetine rağmen, coğrafya ve iktisat maddi alışverişlerin genişlemesine herhalde bundan sonra da engel olacaktır. -

Hava, Japonyada olduğu gibi Formozada da son derece nefisti. Fakat Menderes ve beraberindekiler iklimi biraz Ankaraya benzeyen Korede geçirdikleri günleri bir türlü unutamadılar. Dört günlük Kore ziyareti, hakikaten diğerlerinden farklı olmuştur.

"Menderes çok yaşa"

Geçen haftanın sonuna doğru Japonyadan gelen Viscount, Seul şehrinde 19 pare topla -Tokyoda 21, Taipehte 17 pare- karşılanmıştır. Mavi miğfer ve beyaz eldiven taşıyan haki üniformalı bir Türk birliği de hava meydanında hazır bulunmuştur. Menderes bir plâtforma çıkarak Kore ihtiram kıtasını selâmlamış, Milli Marşlar çalınmıştır. Kore Dışişleri Bakanı memleketinin Türkiyeye olan minnettarlığım belirtmiştir. (Menderes "Kore ismi zikredilince her Türkün bu memleketteki şanlı kahramanlık destanını hatırlayarak nasıl heyecana geldiğini" söyliyerek mukabele etmiştir. Daha şehre girmeden, yeni hemşehriye Seulün anahtarı verilmiştir. Menderes, anahtarını elinde tuttuğu şehre hakiki bir fatih gibi girmiştir Halkın babası ihtiyar Başkan Syngmann Rhee'nin memleketinde 140 bin talebe -bu mutlu günün heyecanı içinde- sokaklara dökülmüşlerdir. Hilâl şeklindeki taklarda Türkçe olarak "Hoş geldiniz Başvekil Adnan Menderes", "Başvekil Menderes çok yaşa" sözleri yazılmıştır. Şahane olması için büyük gayret sarfedilen bu karşılama, Menderesi son derece mütehassis etmiştir. Menderes Syngmann Rhee'nin Cumartesi akşamı verdiği ziyafette vatandaşlarımızın güceneceğini unutarak, "Bu kadar samimi ve içten sevgi tezahürüne bir başka vesileyle şahit olduğumu hatırlamıyorum" demiştir. Başkan Rhee de, Dışişleri Bakam gibi Korenin minnettarlık hislerini belirtmiş ve Celâl Bayar, Menderes, Bakanlar ve nihayet Türk Milletinin şerefine kadehini kaldırmıştır. Ayni günün sabahı, Başkan Rhee, bizzat kendi elleriyle Menderesin göğsüne Korenin en büyük nişanını takmıştır. Programa göre bir saat sürmesi gereken öğleden sonraki ticari ve kültürel görüşmelerin ikibuçuk saatten evvel bitmemesi de, iki memleket arasındaki kaynaşmanın diğer bir tezahürü olmuştur. Bir Kore gazetesi, biraz coşarak, görüşmelerin bütün komünist aleyhtarı memleketlerin bir Hür Asya cephesinin kurulmasıyla neticeleneceğini yazmıştır. Fransız gazetelerine inanmak lâzım gelirse, bu fikrin babası Menderestir. Tokyoda SEATO dışında kalan Milliyetçi Çin, Kore ve Japonyayı toplayan bir "Kuzey Pasifik Paktı" kurulması fikrini ortaya atmıştır. Fakat neşredilen tebliğde "iki memleket arasındaki siyasi, iktisadi ve kültürel sahalarda işbirliğinin arttırılması lüzumu" nun belirtilmesinden başka birşey yoktur.

Menderes Koredeki Pazar gününü, . Birleşmiş Milletler askerleri ve bilhassa Türk Tugayına ayırmıştır.

Dalgınlık

Avrupa Konseyi İstişari Meclisinde her delege ne memleketini, ne hükümetini, ne partisini, sadece kendisini temsil eder. Böyle olduğu için de bakarsınız, meselâ bir İngiliz delege toplantıda İngilterenin politikasını tenkit ediyor. Yahut bir Fransız delege Fransa Dışişleri Bakanını sıgaya çekiyor. Kasım Gülek de orada Fatin Rüştü Zorluya insan hakları mevzuunda bir sual tevcih etmiş.

Zaferdeki başlık şu: Kasım Gülekin sorduğu sual umumi heyette tasviple karşılanmadı!

Strasburg mahreçli haberi okuyorsunuz, içinde Kasım Gülekin sualinin tasviple karşılanıp karşılanmadığına dair tek. kelime, ama tek kelime yok. O halde, muteber gazete, başlığında verdiği havadisi nereden duymuş*t* Kargalardan mı?

Anlıyorsunuz tabii, Dışişleri Bakanımıza insan haklarıyla alâkalı "münasebetsiz sualler" sorulmasını tasvip etmeyen İstişari Meclis değil, bizim Zafer.. Eee, hakkı da yok sayılmaz. Büyüklerimiz boşuna, "Yarası olan gocunur" dememişler!

Pazar sabahı Seul şehrinin güneyindeki Askeri Mezarlığa çelenk koymuştur. Sonra otomobillerle Sekizinci Ordu Karargâhına gidilmiştir. Menderes karargâh civarındaki meçhul Asker âbidesine ikinci bir çelenk koymuştur. Biraz sonra onaltı kişilik dört helikopterden müteşekkil bir kafileyle VI Kolordu karargâhına hareket edilmiştir. Burada da çiçekler fırlatan genç kızlar ve ellerinde Türk Bayrağı taşıyan talebeler yollara dökülmüştür. Kolordu birliklerinin hakiki mermilerle yaptıkları tatbikat, sahici bir muharebe gibi heyecan verici olmuştur. Menderes Türk Tugayını teftiş etmiş ve erlerin önünde, Dulles'in tekrarlamayı çok sevdiği "hayırla şer arasındaki savaş" tan bahseden bir konuşma yapmıştır.

Koredeki dört gün, dört saniye gibi çabuk geçmiştir. Menderes ve beraberindekiler ne yazık ki, hükümetin tâyin ettiği secim komitelerinin ve vazifesini müdrik polisin nezareti altında yapılacak olan son derece ilgi çekici milletvekili seçimlerini seyretmek için daha bir müddet Korede kalamamışlardır. Zira, Pazartesi günü, Hür Dünyanın hürriyetle başı hoş olmayan diğer bir temsilcisiyle Formozada randevuları vardı.

Dönüş yolu

İngiliz pilotunun nezareti altındaki Viscount uçağı, Cuma günü Formozadan Anavatana doğru hareket edecektir. Uçak Calcutta'da geceliyecek, Menderes hususi bir Uçakla ayni gece Hindistan hükümetinin davetlisi olarak Yeni Delhiye gidecektir. Menderes ertesi gün, Başbakan Nehru ile müzakerelerde bulunacaktır. Başbakan, Yeni Delhide Kore ve Formozadakine hiç benzemiyen nötralist bir hava bulacaktır. Menderesin tarafsızlık siyaseti hakkındaki görüşleri malûmdur. Korede Hür Dünyanın bekçiliği sayesinde tarafsızlık taşlıyanlardan müstehzi bir dille bahsetmiştir. Kore Dışişleri Bakam da tarafsızlığın "çok yanlış ve menfaatçi bir politika" olduğunu söyliyerek aynı görüşleri paylaşmıştır Diğer taraftan Hindistanda cereyan eden her şeyi şüphe ile karşılayan, Büyük Bağdat Paktı dostu Pakistanı da unutmamak lâzımdır. Menderes bu "nazik" ziyareti de sevimli bir tebessümle geçiştirmesini elbette bilecektir.

İki hafta kadar süren bu "iyi niyet seyahati"nin -tabir A.P. Ajansına aittir- en mühim safhası hiç şüphesiz Japonyada cereyan etmiştir. Tokyoya gitmek için acele Paristen koşan Dışişleri Bakam Zorlunun, Japonya ziyaretinden sonra kafileden ayrılması bunun delilidir. Dana mühim diğer bir delil Japonya seyahati arifesinde İstanbul piyasasında tekstil ham maddelerinde görülen harekettir. Koku alma hisleri çok kuvvetli olan tüccar, Japonyaya tiftik ve yapağı ihracının artacağını düşünerek hazırlığa başlamışlardır. Tokyoda hakikaten ticari görüşmeler başrolü oynamıştır Menderes, iki memleket arasında halen bir türlü gelişemiyen ticari münasebetlere bir hız verme çareleri -bilhassa kredili ithalat- üzerinde durmuştur. Japon sermayesini Türkiyede yatırım yapmaya davet etmiştir. Japonlar daha ziyade teknik yardım mevzuuna ehemmiyet vermişlerdir. Görüşmelerin semeresi "iki memleket arasındaki teknik ve iktisadi işbirliği imkânlarını araştırmak maksadıyla" teşkil edilecek olan "iktisadi mütehassıslar komisyonu"nun çalışmalarının sonunda alınacaktır. Türk-Japon ticari münasebetlerinin şimdikine nazaran artmaması için hiçbir sebeb yoktur. Fakat, iktidarla arası iyi olan, gazete sahibi tüccar bir başyazar, işlerin "bürokrasi"ye havale edilmesinden endişededir.

Adnan Menderes
Japon Hukuk Doktoru

Tüccarlıkla ilgisi bulunmayan bazı vatandaşlar da atom bombalarından sonra yeniden bir mamureye çevrilen 'Japon şehirlerim gezen Menderesin "intibalarını olduğu gibi Türkiyeye aksettirmek" hususundaki teminatının ne şekilde tezahür edeceğini merakla beklemektedirler.

Kıbrıs

İlk ciddi adım

Geçen haftanın son günü, Kıbrısın dört bucağında miting yapan Ada Türkleri, taksim yolunda ilk adımı teşkil edecek bir, taleple nihayet ortaya çıktılar: Adada Rumlardan ayrı belediyeler kuracaklardı. Kıbrıslı Türkler zaten çoktanberi, ekseriyetteki Rumların borusunu çalan Belediyelere boykot ilân etmişlerdi. İngiliz İdaresi de selâhiyet sahibi olmasına rağmen Türklerin protestolarına kulak tıkamış, belediyedeki Rum saltanatım tahammül edilebilir hâle getirmek için bir teşebbüste bulunmamıştır. Şehir işlerinin yürütülmesinde hiç bir rolü kalmayan Ada Türklerine sadece vergi ödemek külfeti bırakılıyordu. Bu durumda ayrı belediyeler kurmak Türklere en makul yol olarak gözüktü.

Bu teşebbüs gerçekleşirse, tabii ki iki cemaat arasındaki son bağlar da kopmuş olacaktır. Ayrı belediyelerden taksime götürecek yol çok kısalacaktır. Gerek Rumlar, gerek taksim aleyhtarı Vali Foot tabii ki bu durumun farkındadırlar. Ayrı belediye teşebbüsünü suya düşürmek için her türlü çareye başvuracaklarından şüphe edilmemelidir. İngiliz İdaresi vergi ödemeyi reddeden Türklerin mal mülküne el koymaktan kaçınmayacaktır. Siyasi Vali Sir Hugh işler bu safhaya gelmeden Türk liderlerini niyetlerinden vazgeçirmeye çalışacaktır. Güçlüklere rağmen Ada Türklerinin bu yolu seçmeleri takdirlerle karşılandı. Bu suretle Kıbrısta belki ilk defa - neticesi ne olursa olsun- müsbet bir adım atma yoluna gidilecektir.

Karar yılı

Ada Türkleri, tezlerini gerçekleştirmek için daha enerjik ve daha müsbet bir tavır takınırken BOKA giriştiği, çoğu lâftan ibaret şiddet kampanyasını bu hafta devam ettiriyordu. Bu Rum tedhişçiler mahpusların serbest bırakılması için Valiye yeniden 48 saat mühlet lütfetmişlerdir.. Validen bir ses seda çıkmazsa söyle asacağız, böyle keseceğiz v. s. edebiyatını da unutmamışlardı.

Liberal Vali Sir Hugh'a gelince o, gene eski, aynı adamdır. Kıbrısa ilk geldiği günkü sözlerini tekrarlamaktadır: Şiddetten hiç bir fay da gelmez! Şiddet devam ederse ne fevkalâde haller son bulur, ne siyasi sahada ileriye doğru en ufak bir adım atılabilir! Yalnız Sir Hugh, gerisi gelmeyen bu lâflarla ilânihâye çocukları bile avutmanın mümkün olmayacağını çok iyi bilmektedir. Mutlaka bir iki jest yapmak lazımdır. Londra Hükümetim bu yolda devamlı şekilde ikaz etmektedir. Bu ayın başında bir aksilik olmaz da Londraya giderse, şu rafa kaldırılan Foot plânının, bazı rötuşlardan sonra sahneye konması hususunda ısrar edecektir. Foot'a göre 1958, karar yılı olacaktır. Fakat Londrada şimdilik bir kıpırdanma yoktur.

Biraz daha sabır

Muhafazakâr Hükümetin hareketsizliği Vali Foot kadar, İngiliz parlamentosunu da sabırsızlandırmaktadır. Geçen haftanın ortasında Dışişleri Bakam Selwyn Lloyd'u konuşturmak için parlâmento üye-

Kıbrıs ta Türklerin Mitingi

Hayal ve hakikat

lerinin dört koldan giriştiği taarruz bu sabırsızlığın delilidir. Taarruza ele avuca sığmaz Bevan başladı. "Mümtaz ve fazıl centilmen"-den Kıbrıs müzakerelerinin ne âlemde olduğunu sordu. Lloyd biraz daha sabır rica etti. Bunun üzerine Bevan, Dışişleri Bakanının ne zaman parlâmentoyu aydınlatacağını öğrenmek istedi. Lloyd "evvelki beyanatıma bakınız" diyerek işin içinden sıyrılmağa çalıştı. Bu lâf Mr. Dannelly'yi kızdırdı. Parlâmentonun bütün bildiğinin Dışişleri Bakanının Ankara ve Atina ziyaretinden beri Kıbrıs mevzuunda hiç bir konuşmanın cereyan etmediğinden ibaret olduğunu söyledi. Lloyd "Hayır efendim, konuştum da Yunan hükümeti devrildi" diyerek mukabele etti. Dışişleri Bakanının ağzından bundan sonra Yunan seçimlerinden başka bir lâf işitilmedi. Muhalefet "Niye ilgililer İngiliz plânını beğenmedi, bu makûl bir plânsa neden açıklamıyorsunuz?. Türkiyenin İngiliz kararlarını veto hakkı mı var?" sualleriyle hücuma devam etti. Fakat Yunan seçimleri arifesinde, Dışişleri Bakanını daha fazla konuşturmak mümkün olmadı. "Hele bir seçimler bitsin, o zaman baklayı ağzımdan çıkaracağım" der gibi bir hali vardı.

İngiliz Dışişleri Bakanlığı, herhalde parlâmentonun bu sabırsızlığını görmemezlikten gelemiyecektir. Bu ayın sonlarına doğru İngiliz Hükümetinin yeni tekliflerle ortaya çıkması beklenmelidir. Adada sükûneti devam ettirmenin imkânsızlığına inanan Foot da hükümeti birşeyler yapmaya zorlayacaktır. Bu birşeylerin içinde taksimin de bulunduğunu düşünmek için maalesef çok hayalperest olmak lâzımdır.

Basın

İki yeni yolcu

Ankaralılar geçen haftanın sonlarından beri garip kıyafetli bir genç adamı biraz hayret, biraz tebessüm, fakat hepsinden çok derin bir merhamet ve şefkatle seyrediyorlar. Genç adam, Ulus gazetesinin bir zamanki muvaffak fıkra yazarı Şinasi Nahid Berkerdir. Şinasi Nahid Berkerin şimdi, usturayla kazıtılmış çıplak bir başı vardır. Kafasına, bir kasket geçirmiştir. Sırtına kalın bir kazak, bacaklarına Amerikan tipi bir blucin, ayağına, mokasen ayakkabılar giymiştir. Yanında taşıdığı bir bekçi düdüğünü gittiği her yerde çalmakta, "hop de!" diye bağırmaktadır. Kendisini tanıyanlar, dudaklarında acı bir tebessüm, "hop dedik.." tarzında mukabele etmektedirler. Sonra Şinasi Nahid Berker, elinden günlerdir düşmeyen içki kadehinden yeni bir yudum daha çekmektedir. Aradan biraz geçince bekçi düdüğü yeniden ortaya çıkmakta, aynı acı sahne tekrarlanmaktadır. Şinasi Nahid Berker bayram gününden beri bilmektedir ki sekiz aylık bir hapis cezası Temyizin alâkalı dairesi tarafından tasdik edilmiştir ve polisler heran gelip kendisini götürebilirler. Daimi bir bekleyiş.. Bunun hakikaten büyük kabiliyetlerini heba etmiş, hayatta kendi kendine kıymış bir genç adamın zaten bozuk asabı üzerinde nasıl tamiri imkânsız tahribat yapacağı kolaylıkla tahmin olunabilir. Sadece giyindiği kılık, takındığı tavır bu tahribatın başladığının işareti değil midir? Senetlerden beri Ankaralılar tarafından bir "tatlı çocuk", bir "sevimli içkici" olarak bilinen, etrafını, zeki nükteleriyle daima kırıp geçiren, tesiri dudaklarda bir tatlı tebessüm uyandırmaktan ibaret kalan Şinasi Nahid Berker, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Başkanı Adnan Menderesi küçük düşürmüş olmaktan suçludur. Arkadaşları hatırlamaktadırlar: "Sevimli içkici" Ankara Toplu Basın Mahkemesi tarafından bu suçtan dolayı mahkum edildiğinde acı acı başım sallamış ve "Beni amma ciddiye aldılar, yahu!" diye hayretini belirtmiştir. Hiç bir söz. başlıca meziyeti en karışık durumları bir kaç kelime içinde ifade etmek olan Şinasi Nahid Berkerin bu sözünden iyi durumu gözler önüne seremez. Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Başkanı Adnan Menderes Ulusun Dolmuş sütununda çıkan iki fıkracıktan dolayı derhal muvafakatname vererek Şinasi Nahid Berkerden kendisini küçük düşürdüğü için davacı olmuş, takibat başlamış ve daya şimdi Blucinle sokaklarda, içki bulunan heryerde dolaşan nüktedan gencin mahkûmiyetiyle neticelenmiştir. Temyiz, bir fıkrada suç olmadığı neticesine varmış, fakat ötekinden dolayı Şinasi Nahid Berkerin sekiz ay hapis yatmasını uygun bulmuştur.

Kader arkadaşı

Şinası Nahid Berker, cezasını tek başına çekecek değildir. O fıkranın neşredildiği Ulus gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü ya-

Şinasi Nahid Berker

Talihsiz bir genç

Subaşı ailesi yemek masası etrafında

Bundan sonraki konuşmalar kafes arkasında olacak

pan Nihad Subaşı da Basın Kanunu gereğince aynı müddet demir parmaklıkların gerisinde kalacaktır. Nihad Subaşı da mahkûmiyet kararının Temyiz tarafından tasdik edildiği haberini bayram sabahı duymuştur. İki ailenin, Berker ve Subaşı ailelerinin bayramı nasıl geçirdikleri tahmin edilebilir. Bayan Subaşı, kin gütmeyen insanların asaleti içinde "Allah hiç kimseye böyle bayram göstermesin" demektedir. Göz yaşı, ıstırap ve üzüntü.. Berker ve Subaşı ailelerinin nasibi bunlardan ibaret kalmıştır. Şinasi Nahid, daha evvelce de hapishanede yatmış bulunduğu için "hapishaneci kılığı" dediği acaip kılığa bürünüvermiş, Nihad Subaşı ise mütevekkil ve metin, kendisine bir eşya listesi hazırlamıştır. Tahta kaşıktan kitaba, takunyadan diş fırçasına, pijamadan şilteye bir. çok kalemi ihtiva eden bir liste.. Ondan sonra Nihad Subaşı için de, bir Çin işkencesini hatırlatan bekleme devresi açılmıştır. Şu satırların yazıldığı sırada her kapı çalınışı genç yazı işleri müdürünü, gayrî ihtiyarî sarsıyordu. "Polisler mi geldi?" Bu sual, her iki evde, her ah dudakların Ucuna gelen sualdir. Meşhu "Anna Frankın Hatıra Defteri" ni görmüş olanlar polislerin gelmesini bekleyenlerin ruh haletini, endişesini, korkusunu Hatırlayacaklardır. Günlerden beri Subaşı ve Berker aileleri, Frank ailesinin çektiğini çekmektedir. Üstelik onların, mahkûmiyet kararı tasdik edildiğine göre polislerin kapıyı çalacakları saatin mutlaka gelip çatacağı hususunda bir emniyetleri vardır. Biri Kavaklıderede, öteki Yenişehirde iki evin saatleri ilerlemekte, ilerlemekte ve aileler, aylarca hasret kalacakları çocuklarının, kocalarının, babalarının alınıp götürülmesine muntâzır durmaktadırlar. Çocukları, kocaları, babaları katil değildir, hırsız değildir, dolandırıcı değildir, nüfuz taciri değildir. İki genç adam, iki gazetecidir.' Biri. nihayet nükte maksadıyla bir küçük fıkra kaleme almış, öteki bu fıkrayı masum bularak, siyaset adamlarında mevcut olması şart müsamahaya güvenerek neşretmekte hiç bir mani görmemiştir. Üstelik nükte, bizzat davacı tarafından, hem de Meclis kürsüsünde"kelimesi kelimesine kullanılan bir tâbirin tekrarından ibaret olduğuna göre..

Talihsiz fıkralar

Dâva mevzuu olan fıkralar, bun.; dan iki sene evvel, Nisan ayında, hemen hemen birbirinin peşine Ulusun birinci sayfasındaki Dolmuş sütununda çıkmıştı. Bir tanesi "Sıradan" öteki "Ümid yok" başlığını taşıyordu. Şimdi tasdik edilmiş olan ceza, bunların ikincisine verilmiş bulunanıdır. Şinasi Nahid Berker orada "Başa çorap örmek" lâfım anlaşılan talihsiz şekilde " kullanmış olmaktan suçlu görülmüştür. Sanıkların Avukatı Sahir Kurutluoğlu, gerçi bizzat Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Başkanı Adnan Menderesin Büyük Meclis kürsüsünde Muhalefeti "başa çorap örmek" le itham etmekte mahzur görmediğini resmi zabıtlarla mahkemenin huzurına arzetmiştir. Fakat mahkeme, arkadan Temyiz bu müdafaayı makbul görmemişler, tabirin Hükümet Başkanıyla alâkalı bir şekilde kullanılmasını Basın Kanunu muvacehesinde cezayı müstelzim bulmuşlardır. Aynı tabiri, Başbakan kullanmış olsa dahi..

Böylece Ulusun bir muharririyle birlikte ilk defa bir yazı işleri müdürü de hapishanenin yolunu tutuyordu. Hem de, meslek hayatının 13. yılında.. Nihad Subaşı bu haftanın başında, 13 rakkamının uğursuzluğuna inanmak mecburiyetini hissetti. 13 sene.. Mesleğe gireli, demek 13 sene olmuştu. Halbuki dün gibi hatırındaydı.

İlk adım

1945 sonbaharının güneşli bir pazar günü idi. Genç bir adam öğle üzeri Yenişehirdeki vitrinlere baka baka gezerken koluna biri girdi. Bir ses "Nihad, diyordu, seninle konuşmak istiyorum." Genç adam döndü, koluna giren şişmanca zata baktı, "Buyurun Nasuhi ağabey" dedi. Şişmanca zat gazeteci ve milletvekili Nasuhi Baydardı. Nihad Subaşının akrabası oluyordu. Baydar anlatmaya başladı: Subaşıyı gazeteci yapmak istiyordu. Halk Partisi Sivasta bir gazete çıkaracaktı. Oraya gidebilir, çalışabilirdi. Halbuki Subaşının gazetecilikle, o güne kadar bu mesleğe karşı ara sıra duyduğu iştiyaktan başka bir alâkası yoktu. Mesleği bilmiyordu. Birden, yeni evlendiği karısının birkaç gün önceki bir sözü hatırına geldi : "Nihad, senin gazeteci olmanı isterdim" Subaşı "Peki" dedi. Yalnız bir şartı vardı: "Gazetede karıma da bir iş verirseniz kabul ederim". Karısı İngiliz-

ce biliyordu. Gazetede faydalı olabilirdi. Anlaştılar. Subaşı bir yıl önce girdiği ve ilk hazırlıklarına katıldığı İnönü Ansiklopedisi bürosundan ayrıldı. Kısa bir müddet sonra da. göründü Sıvasın bağları.

1915 yılında İstanbulda doğmuştu. Babası eski Darülfünun müderris"lerinden Tevfik Subaşı idi. İlk tahsilini Kadıköy okulunda yaptıktan sonra orta tahsilini Bursa lisesinde tamamlamıştı. 1936 da liseyi bitirince Ankaraya gelmiş, iki yıllık bir aradan sonra Dil ve Tarih Coğrafya Fransız Dil ve Edebiyatı şu--esine yazılmıştı.. Bir yandan dışarda çalışıyor, bir yandan tahsilini ikmale uğraşıyordu. Üç yıl sonra İnönü Ansiklopedisine girmişti. Nasuhi Baydara rastlamasını takiben gazeteciliğinin çıraklık devrini Sivasta, Ülke gazetesinde geçiren Subaşı orada bir yıl kaldı ve kendisine "usta" diye hitap ettiği Kemal Zeki Gencosmanla beraber çalıştı. Sivasta gazete çok güç şartlar altında çıkıyordu. Matbaa tesisleri kifayetsizdi. İşler gün ağarmadan bitmiyordu. Bir yıl sonra gazete başka ellere devredildi, fakat mürekkep kokusu Subaşının ciğerlerine sinmişti. Ankarada kendisine Ulusun akşam sayısı, Ankara Akşam Haberleri sekreterliği verildi. Şinasi Nahidle orada tanıştı. Müşterek çalışmaları pek zevkli geçiyordu. Subaşı mesleğine artık adam akıllı ısınmış, ona dört elle sarılmıştı. Gazetedeki muntazam ve devamlı çalışmaları Ulusun Yazı İşleri Müdürleri Münir Berikle, rahmetli Cemal Sağlamın gözünden kaçmadı. Bir yıl sonra Ulus Gazetesinin gece sekreterliğine getirildi.

Artık mesleğin en anaforlu . noktalarından birinde yer almıştı. O zamanki Ulusun gece sekreterliği demek, partililerin telefonlarından baş alamayıp gazetenin çıkmasının tehlikeye girmesi demekti. Bu şekilde bir mesai yıllarca, Ulusun hususî bir kanunla kapanmasına kadar sürdü. Bu arada Amerikan hükümeti tarafından davet edilerek NATO memleketlerinin gazetecileriyle beraber Amerikada bir aylık bir gezi yaptı. Subaşı Ulusun kapatılmasından sonra Nihad Erimin çıkardığı Yeni Ulus ve Halkçı gazetelerinin sekreterliğini de deruhte etti. O devrede gazetecilik mesleği ile siyaset bocalamalarını bağdaştırmak çok güç oluyordu, 1955'de Halkçıdan ayrıldı. İstanbulda kurulan Tercüman Gazetesinin Yazı İşleri Müdürlüğünü üzerine alarak gazetenin kurucularından Cihad Babanla birlikte çalıştı. Meslek hayatı boyunca Ankaradan ayrılmamış bir gazeteci için İstanbulda gazete kurmak kolay bir iş değildi. Fakat Baban usta bir gazeteci idi. Mesleğe yeni bir şey getirmesini biliyordu. Geceli gündüzlü müşterek bir mesaiden sonra gazete kuruldu. Fakat Subaşı bir yıl sonra Ankaraya dönerek askerlik vazifesini tamamladı. Bu vasıfenin sonunda da Ulus Gazetesinin Yazı İşleri Müdürlüğüne getirildi..

Bırakmayan politika

İşte, 13 yıl böyle geçmişti., 13 yılın sonunda, bu haftanın başında, pazar günü Nihad Subaşının 65 yaşındaki dul annesinin Kadıköyde, Mühürdardaki evine altısı erkek, ikisi kız sekiz genç insan geldi. Halk Partisine mensuptular. Yaşlı Subaşıya, Nihad gibi bir evlâda sahip olduğundan dolayı tebriklerini bildirdiler ve sabır dilediler. Karakter zaaflarının böylesine bollaştığı, dümen kırmaların bu kadar çoğaldığı bir devirde Nihad Subaşı gibi fikir adamları elbette bir emsal olacaklardı. Nihad Subaşı bir partici değildi. Hatta partili olmasını tekarak, daha çok çalışarak mesut, sakin yaşıyordu. Demek politikaya atılmamak, başı dertten uzak tutmaya yetmemişti. Politika gelip, Nihad Subaşını bulmuştu..

Heder edilen kabiliyet

Türkiye Cumhuriyeti , Hükümeti Başkanını yazısıyla küçük düşürdüğü tescil edilen Şinasi Nahid Berkerin politikayla alâkası, Nihad Subaşıdan da azdı. Kıymetli bir hariciye memurunun oğluydu. Liseyi bitirdikten sonra askeri Tıbbiyeye girmiş, ikinci sınıfına geçtiğinde doktorluğu bırakmıştı. Hukuk tahsili yapmak istiyordu. O yıl, Ulus gazetesine girmişti. Süratle yükselmesi için hakikaten eşsiz iki koza sahipti. Evvelâ, son derece kabiliyetlidi. Zekiydi, lisan biliyordu, cevvaldi, nüktedandı, güzel Türkçe yazıyordu. Sonra, devrin Cumhurbaşkanı İsmet İnönünün eşinin akrabasıydı. Nitekim, ilk seneler herkesin alâka ve dikkatini çekti. Kendisine imkânlar verildi, bu imkânları iyi kullandı. Fakat sonradan, mesleğin bohem tarafı entellektüel tarafını yendi.

Şinasi Nahid Berker aile yuvasında

Dönüşü olan ayrılıklar

sadüfe borçluydu. 1948 senesinde,Ulus gazetesini çıkarırken o tarihlerde Müessese müdürü olan ve C. H. P. lilerin en ileri safında görünüp ateşlisi, imanlısı, silâhşörü diye bilinen Naşid Hakkı Uluğ yıllık ikramiyelerin partiye kayıtlı olma? yanlara verilmeyeceğini belirtmişti. Bunun üzerine genç sekreter "muamelenin ifası" için lüzumlu evrakı hazırlayıp Müessese müdürlüğüne vermişti. Bir ocağa kaydetmişlerdi ama, Nihad Subaşı bunun hangi ocak olduğunu bile hatırlamıyordu. Asıl işi gazetecilikti, Daima gazeteci kaldı ve politikaya atılmayı hatırından dahi geçirmedi. Kitapları, ondört senelik eşi, 11 yaşındaki Nejadı ve 7 yaşındaki Yaseminiyle, yemeklerde bir kaç kadeh iyi şarap içerek; bazı akşamlar dışarıya dans etmek için çı-

Politikaya gelince, Berker ondan asla hoşlanmadı. İnce bir mizahçıydı. Bayıldığı şey iğnelemekti. İktidarmış, Muhalefetmiş.. Asla ikisi arasına bir fark koymadı. Aradığı bir espriden ibaretti. Onu buluyor ve geçip gidiyordu. Eğer birgün bir Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Başkanına bir "siyasî hâsım" sayılacağını kendisine söyleseydiniz elindeki kadehi bırakır, güler, gülerdi..

Cürüm ve ceza

Şimdi, hayatlarının sekizer ayını hürriyetlerinden mahrum olarak geçirmeye hazırlanan ve aileleriyle birlikte çilelerini bu hafta çekmeye başlamış bulunan iki genç gazeteci b**unlardır.** Bu, Basın kanunumuzun cürüm ile ceza arasında bir ayarlamaya muhtaç olduğunun yeni delili değil de nedir? Bir karikatürden dolayı bir ressam senelerce hapse mahkum ediliyor, bir gazete bir ay kapatılıyor, bir basit nükte sekiz aya maloluyor.. Hayır, böyle bir sistemi batı memleketlerinin hiç birinde göstermeye imkân yoktur. Hiç bir batı memleketinde bizde olduğu kadar çok gazeteci zindanlara sevkedilmemektedir. İktidar bu meselenin üzerine yeniden eğilmeyi kendisi için vecibe bilmeli, ıstıraplara son vermenin bir yolunu mutlaka bulmalıdır. Zira, **tek** kelimeyle: günahtır.

;..ve **Allah** Yalmanı yarattı

Eğer Ahmet Emin Yalmanın geçen haftanın sonunda çıkan bir yazısı bütün bunların üstüne gelmemiş olsaydı, belki Washington'dan gazetesine gönderdiği bu yazı, hemen bütün yazıları gibi gözden kaçar ve doğurduğu derin infiali doğurmazdı. Fakat, talihsizlik, bu yazının neşredildiği gün, iki gazetecinin daha hapishaneye gitmek için hazırlık yaptıkları güne tesadüf etti. Yalman, Milletlerarası Basın Enstitüsünün tertiplediği bir toplantıda hazır bulunmak üzere Amerikaya gitmişti. Oradan bizzat bildirdiğine göre, kendisine rastlayan bütün gazeteciler "Vay!.. Sen daha hapiste değil misin?" diye sormuşlar. Yalman, işte o zaman "memleketimizdeki bazı tahdit tedbirleri" nin hür dünyada aleyhimize olarak ne fena tesirler uyandırdığını anlamış! Bunun üzerine ne yapmış? Yaptığını kendisi şöyle anlatıyor: "Görüştüklerimin her birine ayrı ayrı temin ettim ki Türk gazetecileri hür basına ait olan serbest tenkit vazifelerini daimi göğüslerini gere gere yapmışlar ve münakaşa hürriyeti cephesinde mukavemet ve mücadeleden hiç bir zaman geri durmamışlardır. Anarşi ile nizam arasında bir ayarlama maksadıyla bazen başvurulan şiddet tedbirleri ya tamamiyle tatbika hiç konulmamış veya ilân tahditleri meselesinde olduğu gibi kısa zamanda geri alınmıştır." Bu izahatı duyunca, "meslektaşlar çok sevinmişler".

Oradaki meslektaşlar hakikaten çok sevinmişler midir, yoksa Yalmana bıyık altından gülmüşler midir, bilinmez ama, buradaki meslektaşlar sadece derin bir hiddet duydular. Demek basına karşı alınan bütün tedbirler "anarşi ile nizam arasında bir ayarlama" maksadına matûftur! Öyle ya, Yalmanın bir başka meslekdaşı ve hemşehrisi olan Behzat Bilgin de aynı şeyi Mecliste söylememiş midir? Demek, bu tedbirler tamamiyle tatbike da konmamıştır! Ya,- Hüseyin Cahit Yalçından başlayıp bugün Nihad Subaşına gelen "zindana atılmış gazeteciler" zinciri? Ee, Yalman onlar hakkındaki fikrini seksen yaşındaki Yalçın hapsedildiği zaman fütursuzca ifade etmiş ve hapsedilmek suretiyle memleketin dışardaki itibarını zedelediği için - kime, düşününüz Ulus Başyazarına şiddetle çatmış, onu ayıplamıştır. Her halde Washington'daki görüşmelerinde de bu gazeteciler kendisine hatırlatıldığında "Bırakın canım, onları.. Onlar, hiç bir şey ifade etmezler. Onlar iktidarı sarsmak için mahsus hapsediliyorlar.." demiş, Vatan gazetesine ilan verilmekte olduğuna göre herşeyin güllük gülistanlık bulunduğunu bildirmiştir. Yalmanın, basın hürriyeti mevzuundaki kanaatleri malûmdur: Vatanın ilânları tehlikeye girdi mi, -1650 -52 arasında olduğu gibi-, İktidar tehlikeli yoldadır; Vatanın ilânları garanti altına alındı mı İktidar intibah yolunu seçmiş, hatadan dönmüştür.

Bu bakımdan Cemil Sait Barlas veya Cihat Baban gibi başyazarların 'bütün gazeteciler tarafından duyulan infiali dile getirmelerine lüzum dahi yoktu. Yalmanın "mazide kalan bir kalem" den ibaret bulunduğunu, hiç bir şeyi temsil etmediğini Ve böyle toplantılara) giderken hükümete verdiği döviz talepnamelerinde "Toplantıda Türkiyede basın hürriyeti bahis mevzuu olacağına göre orada bulunmam memleket hesabına faydalıdır" demek âdetine sahip olduğunu bilmeyen mi kalmıştır ki..?

Basın hürriyetinin 1954'ten bu yana gittikçe kısılmasındaki maksadın ise "anarşi ile nizam arasında bir ayarlama" olmadığını sokakta çelik çomak oynayan çocuklardan ateh getirmemiş ihtiyarlara kadar herkes çoktan anlamış vaziyettedir.

Nihat Subaşının boş kalan masası
Acı günler çabuk geçer

Adalet

Kâr yılı

Geçenlerde, Kastamonu vilâyeti dahilinde vazifeli bütün hakimler matbu bir mektup aldılar. Mektubun altında, bir de mühür vardı. Bembeyaz bir kâğıda basılmıştı. Mühürde şöyle-yazıyordu: Yeni Kastamonu Gazetesi Kâğıdın başında ise şu ibare mevcuttu: Yeni Kastamonu - Günlük ' Siyasi Demokrat Gazete. Hâkimler, bu "Demokrat Gazete"nin kendilerinden ne istediğini merak ederek, "Sayın Hâkim" diye başlayan yazıyı okudular. Yazıda bildirildiğine göre Yeni Kastamonu "zengin münderecatı ve basımının nefaseti" ile Kastamonunun en çok okunan gazetesiydi. "Dürüst ve bol havadis ve. çeşitli yazılar" en çok Yeni Kastamonuda bulunuyordu. Yazının ikinci paragrafında mühim husus bildiriliyordu: Gazete, "De mokrat Partinin Kastamonuda yegâne organı" idi: Hâkimler, bu mühim hususa "vay. vay, vay" diye mim koy dular ve üçüncü paragraf a geçtiler. Üçüncü paragraf, hakikaten dehşetli bir paragraftı ve aynen şöyle başlıyor du: "Vilâyetimiz dahilinde bazı meslekdaşlarınızın muhalif bir gazeteye devamlı bir şekilde ilân gönderdiğini müşahede etmekteyiz. Takdir buyurursunuz ki bu, bir kasdı mahsus ifade ettikten başka gayrı adilane bir hareket olur." Yazı yüreklere düşeceğinden emin göründüğü korkuyu bertaraf etmek için hemen ilâve ediyordu: "Böyle bir keyfiyet za-

Orada ve Burada

Cüneyt Arcayürek hapishanede

Alman gazetelerini takip edenler geçenlerde gelen Die Zeit'te çıkan bir karikatürü günlüklerinde, hiç şüphe yok, 1955 ilkbaharında, bir bayramın tam arifesinde tevkif edilip 21 gün hapis yatan Arcayüreki hatırlamışlardır. Cüneyt Arcayürek o tarihte AKİS-in yazı işleri müdürlüğünü yapıyordu. Bir D. P. Grubu toplantısına ait haberi verirken "Kedi olmayınca fareler cirit atar" tâbirini kullanmıştı. Bunun üzerine savcılık Başbakan Adnan Menderes tarafından hemen verilen bir muvafakatnameyle harekete geçmiş ve yazı işleri müdürümüzü "hükümeti tahkir" suçundan tevkif etmişti. Hapsedilen Cüneyt Arcayürekin saçları kökünden kazınmış, tahliyesi taleplerinin hepsi reddedilmişti. 21 gün sonra duruşması başlayınca aynı savcılık, tahkir edilenin hükümet değil, ancak Adnan Menderesin şahsı olduğunu tavzih etmiş, yazı işleri müdürümüz bu sayede tahliye edilebilmişti. Arcayürekin avukatları yaptıkları müdafaada tâbirin masum bir tâbir olduğunu, bunun her yerde kullanıldığını ve hiç kimsenin alınmayı hatırına getirmediğini bildirmişler, muhtelif dillerde lügatleri mahkemeye ibraz etmişlerdi. Fakat. Ankara Toplu Basın Mahkemesi bu müdafaayı varit görmeyerek kedi kelimesiyle D. P. Genel Başkanının, fare kelimesiyle de D. P. milletvekillerinin kastedildiğini, bunun ise, haysiyet kırıcı olduğunu bildirerek yazı işleri müdürümüze altı ay hapis cezası hükmetmiş, üstelik, bir daha suç işlemeyeceği kanaati gelmediğinden cezanın teciline de yanaşmamıştı. Cezayı, sonra bir çok âzası Prof. Göktürk tarafından emekliye sevkedilen Temyizin evvelâ Üçüncü Ceza Dairesi müteakiben de Umumi Heyeti bozmuş, Cüneyt Arcayürek ancak böylece 21 gün hapis yatmakla yakasını kurtarmıştı. Bunun üzerine bir çok kimse "dünyanın hiç bir yerinde böyle basın hürriyeti olamayacağı" mucip sebebiyle harekete geçmiş ve yeni Basın Kanunu hazırlanmış, "Dünyanın bütün hür memleketlerinde basın hürriyetinin olduğu" yolundaki makul itirazlar nazarı dikkate alınmamıştı.

Die Zeit'te çıkan karikatür iki şeyi birden gösteriyor: Batı camiasında basın hürriyetinin ne olduğunu ve Almanyanın hangi sayede Görülmemiş değil, ama Ciddi bir Kalkınma yaptığını! Geç de olsa, bari ibret alabilsek

"Kedi olmayınca fareler cirit atar"

tiâliniz için varid olmamakla beraber..." Sonra da, maksada geçiyordu: Demokrat bir gazete olması dolayısiyle mahkemeye ait ilânların, Yeni Kastamonu gazetesinde yayınlanması için hâkimlerin "himmet"i bekleniyordu. Mektubun sahibi Ahmet İğdirli, matbu imzasının üstüne "Saygılarımla"yı kondurmayı da unutmamıştı.

Hakimler mektubu evirdiler, çevirdiler, tekrar okudular. Yeni Kastamonu gazetesi!. Bunun, "zengin münderecat ve basım nefaseti"ni ilk defa duyuyorlardı. Bunun, çok okunduğunu yeni öğreniyorlardı. Hele "dürüst ve bol havadis ve çeşitli "yazılar"dah kendilerine ilk defa bahsediliyordu. Bildikleri, Yeni Kastamonunun bir kaç yüz tane basan bir şey olduğuydu. Ama, bu "bazı meslekdaşlar'ın yaptığına ne demeliydi! Bakın, şu meslekdaşlara.. Demek "Demokrat olması itibariyle" mahkemelerinin ilânlarını Yeni Kastamo-

Meşhur mektup

nuya verecek yerde, tutuyorlar, "muhalif bir gazete"ye veriyorlardı. Tamam, gazete sahibinin hakkı vardı kasdı mahsus diye buna denmezdde, neye denirdi? Böyleleri "görülen lüzum"la tekaüt edilmemeli midir? Mamafih hakimlerin çoğu, mektubu buruşturup attı.

Ama işin, bir acıklı tarafı vardır. Böyle bir mektup demek hakimlere içinde yaşadığımız devri saadette fütürsuzca yazılabiliyor. Demek bunu yazan zata, "yegâne organı" olduğunu söylediği Demokrat Parti "ne yapıyorsun, efendi ?" demek ihtiyacını hissetmiyor ve hakimlerin başına "görülen lüzum" da sonra bir de "Yeni Kastamonu kınıcı"mn asılması teşebbüsüne hiç olmazsa göz yumuluyor. Acaba, 194. Demokratlarının milleti aleyhinde ayaklandırdıkları meşhur "partizan idare" bundan başka bir şey miydi

AKİS'in Yazı Müsabakası

Demokratik Rejim içinde Yaşamağa Azimli Milletler Ne Şekilde Hareket Etmelidirler?

-XLIV -

Cevat AKGÖNÜL

Belki en çok sözü edilen en az uygulanabilen rejim, demokrasidir. Öyle ki, bugün diktatörler bile demokrasiden bahsediyorlar. Gerçek demokrasinin lideri sayılan toplumlar da demokrasilerini durmadan geliştirmeğe, yeniden kurmağa çalışıyorlar; siyasî demokrasi, sosyal ve ekonomik bir karakter alıyor.

İşte; bu devamlı kaynaşma yanında, henüz siyasi demokrasinin özlemini çeken, fakat ona yabancı olan, otoriter bir rejimin boyunduruğundan yeni kurtulmuş ye yeni hamleler arifesinde bulunan bir toplumun tutacağı yol ne olacaktır?

Böyle bir toplum siyasî demokrasiye, ne sadece kanunlarına süslü cümlelerle yazacağı nisbi seçimi, çift meclisi, hür basını, ne teminatlı yargıcı, ne bağımsız üniversiteleri, ne de. anayasa mahkemeleri ile kavuşabilecektir. En ideal demokratik müesseseleri en ideal tariflere sığdıran kitabın hacmi nihayet bir serçe parmağı kalınlığındadır ama, gerçek demokrasi yüzyıllardanberi el'an aranıyor ve özleniyor. Bu konuda sırf genel kültürün yükseltilmesi çabaları da maksada elvermeyecektir. İngiltere demokrasisini, İskandinav demokrasilerini, Okur yazar kütleler kurmamıştır. Hitler Almanyasının durumunu ise sadece hatırlatmakla yetiniyoruz.

Evet, başlangıçta bu demokratik müesseselerin, toplumu eğitme bakımından bir değer taşıdıkları konusunda sayın Kubalı ile beraberiz ve genel kültürün yararını küçümsemiyoruz. Fakat bu müesseselerin şeklen kâğıt üzerinde kabulü ile problem çözülmüş olmayacak, belki çözülmek üzere henüz ortaya konacaktır. "Demokratlaşmak" ile demokratik olmak arasında bir ayırım yapmak gerektir. Bugün demokrat bir kisveye bürünmüş olup, sezarizm altında ezilen milletlerin sayısı az mıdır? Diktatörlük, pekâlâ bir şahıstan da, bir parlâmento çoğunluğundan da, bir partiden de, bir sosyal sınıftan da gelebildiğine göre, yukarıdaki ölçemler yetersiz kalacaktır; çünkü gerçek siyasî demokrasi, herşeyden evvel bir mantalite, üstün bir erdem ve kendine has bir ahlâk rejimidir. Nerede kullanılacağı bilinmiyen bir hürriyet kargaşalık yaratmaz mı? Şöz söyleyen kişinin şahsına saygıyı öğrenmedikten sonra< serbest tartışma ve tenkit ne fayda sağlar? Sandık başına gitmeği bir görev saymıyan veya siyasî görüşünü küçük menfaatleri adına satan demokrat kişi, acaba dillerde dolaşan o egemenliğe ne derece katılmıştır ve böyle bir toplumun demokrasi yönünden değeri nedir?

Esasen bilimsel olarak incelediğimizde, Horiou'nun "Müessese Teorisi"ne göre bizzat bütünü ile bir "sosyal müessese" sayılması gereken demokrasi de, diğer sosyal müesseseler gibi, organik olarak, zamanla, spiritüel ve siyasî devrimden hız alarak doğup gelişmedikçe etik unsur bakımından yoksun kalacak ve günün birinde yıkılacaktır.

Şu halde, topluma âdeta empoze edilen, gerçekten toplumun malı olmayan siyasî bir demokrasi ayakta durabilmek için etik unsur bakımından işlenmek gerekecektir ki, bir bu sonuca sistematik bir demokrasi ve yurttaşlık eğitimi ile varılacağına kalpten inanıyoruz. Bir çok devletler bu gerçeği sezerek, çocukların yurtdaşlık eğitimi konusunda ana baba ve belediyelere, Anayasalarında sorumluluklar ve görevler yüklemişlerdir.

Bu eğitim, herşeyden evvel kişide sosyal bir vicdan ve sorumluluk duygusu uyandırmak amacını güder, Kişi, menfaatlerinin, toplumun menfaatleri ile ilgili olduğunu ve toplum içindeki davranışlarının sonuçlarını gereği gibi kavrayabildiği, egoizminin atmosferinden sıyrılıp başkalarının hizmetinde olmakla yine kendine yararlı olacağını kestirebildiği an, bu yönde en ileri adımı atmış saydır. Eğer bütün eğitim müesseseleri, kişioğlunda sadece, evet sadece bu duyguyu uyandırabilselerdi, yurtdaşlık eğitimi konusunda kendilerinden fazla bir şey beklemek haksızlık olurdu.

Ancak, bu amaca ne okullardaki yurtdaşlık dersinin hacmini kabartmak, ne de yurtdaşlık üzerine parlak nutuklar vermekle ulaşılır. Bilgi, iradeye tesir eder, fakat iradeyi yapmaz; sonuca, pratik ve sistematik bir yurtdaşlık eğitimi ile varmak gerektir. Asıl olan, demokrasinin ve yurtdaşlığın ne olduğunu bilmek değil, demokrat olmak, yurtdaş olmaktır. Bizce, bir tarihte, İngiliz Maliye Bakanının arabasını çevirip ceza kesen trafik polisi, Parlâmentoda muhatabını aşağılayan bir demokrat parti başkanından daha demokrattır. "Tahsilin gayesi bilgi değil, harekettir" diyen H. Spencer bu gerçeği ne güzel dile getiriyor..

Şu halde, örnek olarak ele aldığımız toplumu idare edenler, demokrasi ve yurtdaşlık eğitimi konusunda, teoriden fazla, pratiğe önem vermek zorundadırlar. Meselâ, öğrencilere daha okul sıralarında sorumluluk duygusunu aşılayacak olan ve bugün Amerikan ve İngiliz okullarının hemen hepsinde uygulanan kendi kendini idare (self governement) sistemine yer vermek, beraberlik duygusunu uyandırmakta ve tasarruf sandıkları teşkil etmek, köylerde ziraat birlikleri, halk odaları, eğitim enstitüleri kurmak ve nihayet bütün bu müesseseleri, seçkin eğitimcilerin teşkil edeceği bir eğitim Şûrasının kontrolü" altına koymak, konumuz icabı genişletmekten sakındığımız sayısız ölçemlerden bir kaçıdır.

Böylece iskeleti evvelce kurulmuş' olan siyasî demokrasi kökleşecek ve zamanla kişiye sosyal ve ekonomik alanda ideal bir hayat sağladığı Benes'in deyimi ile, "bir hayat ve dünya felsefesine bağlandığı, ekonomik ve sosyal bir demokrasiyi geliştirdiği takdirde son amacına ve zaferine ulaşacak", ancak ondan sonra Yirminci Asrın gerçek demokrasisi adını alacaktır.

Müsabaka Bitti

Bu seneki yazı müsabakamız tahminlerin çok üstünde alâka toplamış, ve daha fince müsabaka sartlarında bildirdiğimiz gibi 30 Nisan 1958 tarihinde sona ermiştir.

Gelen bütün yazılar önce küçük jüri tarafından esaslı bir şekilde incelenerek ' büyük jüriye teslim edilmiştir. Netice 17 Mayıs tarihli 210. sayımızda ilân olunacaktır,

5. neşir yılında seçeceğimiz yeni müsabaka mevzuu yakında bildirilecektir.

AKİS, müsabakaya katılan ve bu müsabakaya alâka gösteren okuyucularına teşekkürü borç bilir.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Altın

Fırtına işareti

Geçen haftanın sonunda sarı barometre yeniden fırtına işareti gösteriyordu. Şubatta 113 lira etrafında dolaşan Cumhuriyet altını arife günü 134 e, geçen haftanın sonuna doğru 151 liraya fırlamıştı. Gazeteler, bu hudutsuz artışın sebeplerinin izahlarıyla doluydu. İstimlâk paralarının altına yatırılmış olmasının, barometreyi yükselttiği söyleniyordu. Takas dolarlarının yüksek fiatlarının, altına tesir ettiği ikinci -bir izah tarzıydı. Devalüasyon şayialarının fırtınayı yaratması da diğer bir izah şekliydi. Spekülasyon meraklılarının rolü de tabii ki unutulmuyordu. Bunların hepsi doğrudur. Fakat bu sebeplerin gerisinde yatan temel meselenin devamlı fiat artışları olduğunda şüphe yoktur. Enflâsyonla mücadele vaadlerine ve Millî Korunma Kanununa rağmen, fiatların 1954 te başladıkları koşuya hızlarım arttırarak devam ettikleri bir hakikattir. Bu durumda altın . almak bankada tasarruf hesabı açtırmaktan veya yatırım yapmaktan karlı bir hale gelmektedir. Fiatlar hızla yükselmeğe devam ettiği müddetçe, altına hücumun önünü almak mümkün olmıyacaktır. Bu devamlı yükselmenin yanı sıra, spekülâsyona ve altın müşterilerinin paralı devrelerine tâbi olarak, sari barometre, âni sıçramalar ve gerilemeler kaydedecektir. Nitekim fırtına, haftanın son günü, yatışır gibi olmuştur. Cumhuriyet, çıktığı yerden biraz düşmüştür. Fakat bu, altının devamlı olarak yükseldiği hakikatini saklamamaktadır. Sarı barometre fiat yükselmeleri durdurulmadıkça kötü hava göstermekte devam edecektir.

Devalüasyondan ne haber?

Altın fiatlarının âni yükselmesinin sebeplerinden birinin de, piyasada son günlerde ısrarla dolaşan devalüasyon şayiaları olduğunda şüphe yoktur. Bu şayiaları yalanlamak için, tekzip sever hükümet bir hayli geç kalmıştır. Bu gecikme şüpheleri daha da körüklemiştir. Maliye Bakanının şayiaların tekzibi gerektiğini hatırlaması için, Ferit Melenin "dedikoduların aslı var mı, yoksa niye susuyorsunuz" diye bir sual takriri vermesi lâzım gelmiştir. Polatkan ancak ondan sonra, devalüasyonun asla düşünülmediğini tekrarlamak lüzumuna kani olmuştur. Maliye Bakanı "devalüasyona gidilmeyeceğini kaç defa söyledik, bütçe müzakerelerinde de bunu tekrarladık, artık yetmez mi" demektedir. Altın fiatlarındaki son sıçrama, evvelki tekziplerin yetmediğini göstermiştir. Maliye Bakanı bu beyanatı, on gün evvel yapmış olsaydı, lüzumsuz telaş ve heyecan önlenmiş olacaktı. Gerçekten devalüasyan arifesinde 'bile Maliye Bakanları, "böyle bir şeyin aslı yok" demek zorundadırlar. Meselâ **İngiliz** Maliye Bakam Sir Stafford Cripps'in 1949 devalüasyonundan bir gün evvel, çıkan şayiaları en kat'î dille yalanladığı hatırlanmalıdır. Dürüstlüğün temel kaide olduğu **İngiliz** malî ve siyasî çevrelerinde bile **bu tarz** "meşru yalanlar" ayıp sayılmamaktadır. Bu usûl meselesi bir yana **hâlen** Türkiyede **devalüasyon ciddî olarak** düşünülecek bir mesele **hâline** gelmiştir. **Deblokaj kuru, anarşi** içinde **verilen primlerle** devalüasyon **zarureti önlenmeye çalışılmaktadır.** Maamafih **devalüasyonun** zaruretine **inananlar bile, enflâsyonun kasıp kavurduğu şu** anda,- bize kredi **verenlerin** yıllardır ihsas etmeye çalıştıkları böyle bir tavsiyede bulunmaktan çekineceklerdir. Enflâsyon iğinde devalüasyonun fiat artışlarına yeni bir hız vereceğinden şüphe edilmemelidir. Bu artış neticesi paranın iç ve dış değeri arasında tesisine çalışılan muvazene çabucak bozulacak, yeni bir devalüasyon yapmaya lüzum olacaktır. Bu sebeple Türk parasını ameliyat masasına yatırmadan evvel, iç istikrarın behemahal tesis edilmesi lazımdır. Bu yapılmadığı takdirde hiç değilse prim anarşisine, ihracatın gelişigüzel finansmanına bir son , verilmesi zaruridir,

Sarraf vitrininde altınlar
Sarı *Barometre*

Memurlar

Enflâsyona ne dayanır ki!

Bu hafta da memurlar yeni Personel Kanunu çıkarsa, ellerine ne geçeceğini hayal etmekle meşguldüler. Fakat kalemi kâğıdı ve vergi cetvelini ellerine alanların sevinçleri uzun sürmedi. Zira maaşlar 1961 de şimdikine nazaran pek az artacaktır. Aşağıdaki tablo bu hayal kırıklığının ifadesidir.

Hâlen ele geçen ücretlere beş maaş ikramiye de ithal edilmiştir. Görüldüğü gibi maaşlara ortalama olarak yapılan zam yüzde 25 civarındadır. Halbuki 1956 ve 1957 yılları onuncu ayları arasında geçinme endeksi 148 den 183 e geçmiştir, yani % 23,6 kadar artmıştır; Demek ki 1961 için vadedilen % 25 zam, maaşların ancak bir yılda kaybettiği iştira gücünü telâfi edecektir. Nevarki durmadan yükselmekte olan fiatlar 1961 e kadar memurların iştira gücünü kemirmekten vazgeçmeyecektir; Yani 1961 de memurların eline reel olarak 1958 dekinden az bir para geçecektir. Hâlen büyük bir sıkıntı içinde bulunan memurların, büyük zam vâadlerine rağmen kemeri daha fazla sıkmaya hazırlanmaları lâzımdır.

Dereceler	Halen ele geçen ücret (İki çocuklu memur)	Ele geçecek olan ücret.	Fark	Artış nisbeti
	1106	1485.10	379.10	% 34
2	933	1355.10	422.10	45
3	847	1145.55	298.55	35
4	716	930.45	214.45	30
5	635	790.45	155.45	24
6	553	645.45	92.45	17
7	472	570.45	98.45	21
8	419	493.45	83.45	20
9	364	418.45	54.45	15
10	305	378.95	73.95	24
11	278	351.45	73.45	20
12	249	303 .25	54.25	22
13	220	263.25	43.25	20
14	191	221.75	30:75	16

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Muhtelif derede maaşlarına yapılan zamlarda bir ölçü gözeltilmemesi de ikinci bir adaletsizlik mevzuudur. İkinci Dünya Harbinin basından beri devam eden fiat yükselmelerinden en çok yüksek derecelerdeki memurların zarar görmesi dolayısiyle, onlara daha fazla zam yapılması mahzur görülebilir. Ama beşinci derecedeki memura % 24, altıncı derecedekine % 17, yedinci derecedekine % 21 gibi farklı zamlar yapmak için makul hiçbir sebep yoktur. Artış nisbetlerinin daha âdil bir seklide hesaplanması gerekirdi. Tasarıyı hazırlıyanlar herhalde bütçe yükünü fazla arttırmamak için, memurlar sayısının fazla bulunduğu derecelere zam yaparken daha az cömert davranmışlardır. Brüt maaş rakamları 2000,1800,1900 vs. diye ahenkli bir şekilde sıralama arzusunun da bu adaletsizlikte payı olduğu aşikârdır.

Eski memurların içindeyken beğenmedikleri 1939 yılının altın günlerini hasretle hatırlamamalarına imkan yoktur. Aşağıdaki tablo, maaşlar 1939 yılındaki iştira gücünü muhafaza etseydi, memurların eline net ne kadar para geçmesi lâzım geldiğini göstermektedir.

Hasan Polatkan -Ferit Melen
3 aşağı . . . 5 yukarı

Derece	1939 İştira gücünü temin eden maaş	Hâlen ele geçen	Kaybedilen iştira gücü
1	3514	1108	% 69
2	2960	933	68,5
3	2406	847	65
4	1825	716	61
5	1588	635	60.1
6	1290	553	57.1
7	1050	472	55.1
8	890	419	53
9	767	364	52.5
10	651	305	53
11	558	278	51.5
12	495	249	48.8
13	402	220	45.3
14	340	191	44.8
15	278		

Demek ki en üst kademedeki memurun 1939 daki gibi yaşıyabilmesi için bugün net 3514 liraya ihtiyacı vardır. Eline 1106 lira kadar bir para geçtiğine göre iştira gücünü yüzde 69 kaybetmiştir. Ne çare ki bu «ski günler bir daha kolay kolay geri gelmiyecektir. Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer demekten başka cara yoktur.

Piyasa

Son kahve

Gümrük ve İnhisarlar Bakanı Meclis kürsüsünde "Türkiyeye artık kahve girmeyecektir" demesine.. rağmen bu hafta Brezilyadan bir türlü gelmeyen dört bin ton kahvenin de girmesine müsaade edilmiştir. Bu kahvenin seçimlerden evvel gelmesi bekleniyordu. Fakat Brezilya banka garantisi istemiş, garanti verecek bir banka bulunamadığı için ithalât, gecikmişti. İlgili firma, nihayet lüzumlu teminatı elde etmiştir. Gümrük ve İnhisarlar Baka-- Hadi Hüsmanın da kahve ithalâtı yasağının evvelce mukaveleye bağlanmış bu siparişe raci olmadığını söylemesi üzerine dört bin ton kahve için yeşil ışık yanmıştır. Belki de bu gümrüklerden içeri siren son kahve olacaktır. Herhalde bu yani kahvenin de satışı Kızılaya bırakılacaktır. Zira bu çok aranan vadide maddenin normal kâr hadleri içinde satılmasına ilgililerin bir türlü gönlü razı olmamaktadır. Karaborsa fiatlarına da ne tüccar, ne resmi makamlara mal sattırmak tabii ki düşünülemez. Ama kâr gütmeyen bir hayır cemiyetinin çok kârlı bir iş yapmasına göz yumulabilir. İşte kahveyi Kızılaya devir fikri bu sebeble ortaya çıkmıştır. Kızılay idarecilerinin enerjik çalışmaları da son tereddütleri ortadan kaldırmış, kahve Kızılayın emrine verilmiştir. Kahvenin şimdiden ateş pahasına da olsa pek çok talibi vardır. İş adamları hayır cemiyetinin merdivenlerini aşındırmaktadırlar. Tabii ki bu kahve hikâyesi artık vatandaşı ilgilendirmekten çıkmıştır. Zira "mesut azınlık hariç. Görülmemiş Kalkınma diyarında kilosu seksenyüz liraya kahve içeceklerin sayısı pek fazla değildir.

Kızılay "mesut azınlık" ı sadece kahveyle değil, otomobil satarak da sevindirecektir. Zira bu gayretli hayır cemiyetinin faaliyetleri otomobil mevzuunu da kucaklayacak kadar genişlemiştir. Yakında Kızılay herhalde daha başka satışlara da başlayacaktır. Zira ak borsa dışındaki satışları hayır cemiyetlerine devretme fikri pek müsait karşılanmıştır. «

Dış Ticaret

Takasın nizamı

Ticaret Bakanlığının geçen hafta aldığı bir karar, ithalâtçıların tadını bir türlü unutamadıkları takası lezzetsiz bir nesne haline getirmeye namzettir. Zira 19 Nisan tarihinden sonraki ihraç lisanslarına istinaden getirilecek malların tamamının Ticaret Odalarına teslimi lâzım gelmektedir. Bugüne kadar bazı maddelerin

Japon Mucizesinin Esrarı

Doğan AVCIOĞLU

Ondokuzuncu asrın ortasına kadar kapalı bir ortaçağ adası olan Japonya, müstemlekecilerin rahat vermemesi üzerine, onlar gibi sanayileşmiş modern bir memleket haline gelmeye karar, verdi. İşte Meiji devri böyle başladı ve Birinci Dünya harbinin arifesinde, Pierre Loti'nin pek beğendiği Madame Chrysantheme'ın vatanı artık iptidaî bir ziraat memleketi değildi. Dünyanın başlıca sanayi memleketleri arasında sayılıyordu. 1920 yılında ziraatta çalışanların sayısı, faal nüfusun yarısına inmişti. (Türkiyede 1955 yılında bu nisbet henüz yüzde 76,8 dir) Japonya dünya pazarlarında son derece çekinilen bir rakipti.

Teknik ve iktisadi yardımın mevcut olmadığı bir devirde Japonya iktisadi kalkınmasını acaba tek başına nasıl başardı? İktisadi bakımdan temel mesele, kalkınan her memlekette olduğu gibi, sermaye teşekkülünün teminiydi. Bir taraftan iç tasarrufu artırmak, diğer taraftan sermaye malları ithali için gerekli dövizi temin etmek lazımdı.

Hayat seviyesinin çok düşük bulunduğu ve hususi teşebbüsün mevcut olmadığı bir zamanda, yatırmalara gidecek tasarrufun ortaya çıkartılması işi tabii ki devletin üzerine düşmektedir. Devlet bu meseleyi nakden ödenen bir arazi vergisi sayesinde halletti. Bu, arazinin hakiki değerine dayanılarak oturtulan ve mahsulün iyi veya kötü olmasına bağlı bulunmayan randımanı yüksek bir vergiydi. 1882 yılında bütçe gelirlerinin yüzde 82 si, arazi vergisinden geliyordu. Sanayileşmenin gerçekleştirildiği 1920 yılında bile, bu vergi, bütçe gelirinin yarısını temin etmekteydi. Ziraatın ağır bir şekilde vergilendirilmesine mukabil, sanayi sektöründe vergiler çok hafif tutulmuş, hattâ birçok sanayi koluna sübvansiyonlar verilmiştir. Devlet bu sabit ve randımanlı gelir kaynağı sayesinde arzu ettiği yatırımları yapmak veya yaptırmak imkânını bulmuştur. Demek oluyor ki Japonyada, sanayileşmenin yükünü taşımak ziraata düşmüştür.

Zirai sektörün ödediği, adalet hissine hiç yer vermiyen arazi vergisinin müsbet tesirleri sadece yatırımlar için gerekli tasarrufun teminine inhisar etmemiştir. İyi kötü hava dinlemeyen bu ağır vergiyi ödemek için çiftçi, mahsulün büyük bir kısmını pazara götürmeye, toprağın verimini arttırmağa ve oğlunu fabrikaya göndermeye mecbur kalmıştır. Bu sayede zirai nüfus azalırken, randımanlar yükselmiş ve ziraat sektörü pazar ekonomisine dahil edilmiştir. Tabii ki ancak müessir, fakat otoriter bir idare, çiftçileri, fazla istihsal edip, az yemeye zorlıyabilirdi.

Japonyanın halletmesi lâzım gelen ikinci mesele, yatırım mallarının ve teknolojinin ithali için gerekli dövizin teminiydi. Dışyardımın ancak İngiltereden yapılacak mahdut istikrazlara inhisar ettiği o devirde, Japonya kendi kaynaklarına dayanmak zorundaydı. Kalabalık bir nüfusa sahip olan bu memleketin zirai mahsul ihtiyacından da fazla bir şey beklemesi mümkün değildi. Japonyanın bu durumda, yatırımları döviz kazandıran sanayi kollarına yöneltmesi gerekiyordu. Japon hükümeti plân kelimesinin henüz icadedilmediği, "bırakınız yapsın bırakınız geçsin" formülünün hâkim olduğu bir tarihte, bu tercih zaruretini gördü ve yatırımların mühim bir kısmını döviz getiren ipek ve pamuk sanayiine yöneltmesini bildi. Kısa bir zamanda Asya ve Amerikanın tekstil ihracatçısı haline gelen Japonya* döviz meselesini işte. bu şekilde halletmiştir.

Teknik bakımdan müessir büyük teşebbüslerin kurulmasına imkân verilmesi ihracat ve ithalatın meslek grupları tarafından müştereken yapılması da rasyonel bir dış ticaret siyasetinin tatbikini mümkün kılarak döviz teminini kolaylaştırmıştır. Döviz sıkıntısı ortadan kalkınca, Japonya için, diğer sanayi kollarını geliştirmek gayet tabii zor olmamıştır. Maamafih iktisadi kalkınma herşeyden evvel insan meselesidir. Asıl Japon mucizesi, bir zamanlar aylak ve müsrif toprak ağaları olan Samurailerin, Kraliçe Victoria devrinin püriten işadamlarıyla boy ölçüşebilecek muktedir iki dareciler ve müteşebbisler haline gelmesiyle gerçekleşmiştir. Japonyanın yeni zenginliklerini ellerindi» tutan Samuraileri, köşk, saray, harem ve sefahat yerine fabrikaya iten kuvvetin kaynağı, sosyal psikoloji mütehassıslarının henüz çözemedikleri bir sırdır.

ihracı karşılığı, bir ithal hakkı tanınmaktaydı. İşte takas dolarını 25-30 liraya çıkartan, serbestçe satılan bu ithal hakkıydı. Bu sistem dolayısiyle, gemisini kurtaran kaptandır hikmetine uyarak Demiryolları İşletmesi bile fındık ihracına başlamıştı. Yeni karar bu cazip kapıyı kapamaktadır. Zira bir mal takasa verildiği takdirde, mukabilinde getirilecek malın tamamı tevzie tâbi tutulacaktır.

Diğer taraftan K/1051 sayılı kararnamenin birinci maddesi takas primlerinin maliyete geçirilmesine müsâade ettiği hâlde, Ticaret Bakanı Abdullah Aker, İzmirde yaptığı beyanatta, takas primini tanımayı reddetmektedir. Yeni bir takasa gi-

Abdullah Aker
Takasa da yasak

ditmeyeceğine göre, böyle bir, meselenin mevcut olmadığını söylemektedir. Fakat dış ticaret realitelerini tanıyanlar hâlen takas yolunun kolay kolay terkedileceğine inanmamaktadırlar. Takasa, realiteler sürüklemektedir. Alâkalılar Akerin tekzibine rağmen, israr edilirse bu kararların sonunun bir Takas Ofisi kurmaya müncer olacağını düşünmektedirler.

Ticaret Bakanının bu tekziplerinin "et sıkıntısı ortadan kalkmıştır" sözlerinden daha ciddi olduğunu temenni etmek lâzımdır.

A. B. D.

Dış yardıma satır

Geçen hafta Temsilciler Meclisinin Dışişleri Komisyonunun dış yardım tahsisatını 339 milyon azaltması, Amerikan Kongresinin bu yıl da dış yardım düşmanlığından vaz geçmediğini göstermiştir. Bu azaltma bir başlangıçtır. Temsilciler Meclisinin daha büyük çapta bir budamaya hazırlandığından Washington'da kimsenin şüphesi yoktur. Yardıma taraftar temsilciler bile seçim çevrelerinde issizlerin sayısı çoğalırken yabancıları düşünmenin mevsimsiz olacağını saklamamaktadır. Hükümetten Dış yardım yerine işsizlik tazminatını artırmasını, vergileri indirmesini beklemektedirler. "Evvelâ can, sonra canan" fikri yayılmaktadır.

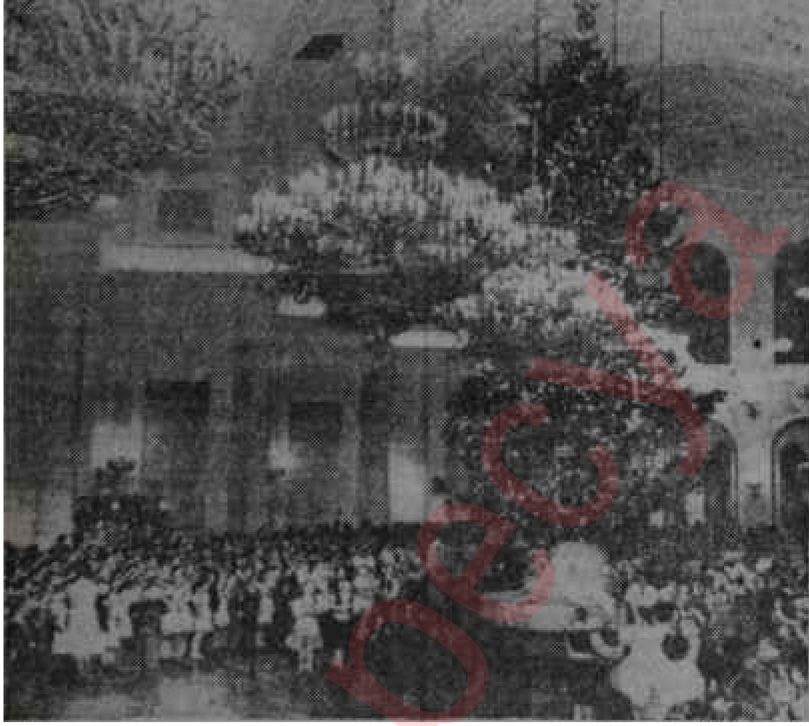
Halbuki, hükümetin bu yılki dış yardım talebi geçen seneye nazaran çok azdır. 1957 de 4.8 milyar isteyen Eisenhower Hükümeti bu yıl 3.9 milyara razı olmuştur. Ama Kongre bu miktarı da çok bulmaktadır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Orta Doğu

Bahar havası

Bu haftanın ortasında, Moskova yolunu tutan Albay Nasırın esmer çehresinde, meydan muharebesi kazanan bir başkumandanın muzaffer ifadesi okunuyordu. Birleşik Arap Devleti Başkanı, hakikatten yeni bir zafer -tabiî harp meydanında değil- kazanmıştı. Sam Amcanın bir sürü talihsiz denemeden sonra, Rusya seyahatinin arifesinde, yeniden Nasır kartını oynamaya karar vermesi, "pozitif nötralizm" in bayraktarlığını yapan Kahire için sahici bir zaferdir. Washington - Kahire arasında başlıyan bu yeni "bahar havası"nın -bizimkiler gibi değil- ilk müjdecileri de Amerikan Dışişleri Bakanının geçen hafta 30 milyon dolarlık Mısır alacağını serbest bırakmasıyla ufukta belirmiştir. NeWsvveek'in Washington muhabirine göre, bu karar Amerikanın yeni Orta Doğu plânının ilk adımını teşkil edecektir. Yeni plân üç perdelik bir piyesten ibarettir. Albay Nâsır "diktatör", "Hitler", "Kızılların maşası" sıfatlarından temizlenip, artık New York Herald Tribune'e göre, "devlet adamlığı kalitesine sahip" olanlar payesine yükseltilmiştir. Bahar mevzulu ilk perdede, Amerikanın Nasıra karşı başka bir Arap lideri imal etmeye çalışmakta menfaati olmadığı hususunda Mısıra teminat verilmektedir. Melik Hazretleri Suudun talihsiz liderlik denemesinden sonra böyle bir teminat Sam Amcanın hadiselerden ders aldığını gösteriyor. Suud'un arkasından ikinci bir çöl kurduyla- yani yetmişlik Nuri Said Paşa ile- yeni bir -maceraya girişmeye kalkışmıyor, Arapların sevgilisine dostluk elini uzatıyor. Sam Amca, bu iyi niyet gösterilerinden sonra, Kahirenin ne tavır takındığını görmek için biraz bekliyecektir. Meselâ küfür edebiyatının zirvelerine erişen Kahire Radyosunun Amerika ve diğer Arap memleketleri aleyhindeki neşriyatını bir iyi niyet jesti olarak durdurdurulacağı umulmaktadır. Nasır, şimdiden, Amerikaya hücumları kesmiştir. Ama Orta Doğunun çocuk yaştaki iki; kralıyla uğraşmaktan kolay kolay, vazgeçeceğe benzememektedir. Onbeşinde masum Prenses Fazıla bile, "iki hanedandan arta kalmak" la suçlandırılmaktadır. Maamafih sadece Amerika hakkındaki neşriyatın durdurulması bile, bir iyi niyet işareti sayılarak birinci perde mes'ut bir şekilde kapanmaktadır. Artık • işbirliğinin "mânevi" cephesi kurulmuştur. İkinci cephe, tabii ki pozitif nötralizm şampiyonunun Nasırın- bedelini ödemeden, Sam Amcanın "hediyelerini" kabullenmesinden ibarettir. İşe Süveyş Kanalının ıslâhiyle başlanacaktır.

Kremlin Sarayının Merasim Salonu
Peri padişahı Nâsırı bekliyor

Amerika dünyanın en büyük kanal temizleyicisi olan L'Essayons'u, altı ay müddetle, Birleşik Cumhuriyetin emrine verecektir. Kanalı 65 bin tonluk gemilerin geçebileceği bir haile getirmek, Mısırın çoktan beri gerçekleştirmek istediği bir projedir. Sonra, Mısıra ait olan yol inşaat makineleri serbest bırakılacaktır. Birleşik Cumhuriyet şu meşhur ziraî fazlalardan mahrum edilmeyecektir. Talihsiz Süveyş seferinin ferdasında kıtlık tehlikesiyle karşı karşıya kalan Mısırın buğday talebine kulak asmıyan Sam Amcanın, sonradan bulunma bu cömertliği takdirle karşılanmaya lâyıktır. İkinci perde burada kapanacaktır. Bu sefer antrakt biraz uzun sürecektir. Sam Amca, aşının tutup tutmadığını anlamak için biraz bekliyecektir. Test iyi netice verirse, Birleşik Arap Cumhuriyeti de, Sam Amcanın "yardıma lâyık memleket" listesine dahil edilecektir. Amerika sadece iktisadî değil, askeri yardımdan da kaçırmayacaktır.

Bu oyunun senaryosu, Mr. Dulles'in tasvibiyle, Dünya Bankası Direktörü Mr. Eugene R. Black tarafından yazılmıştır.. Görünüşe göre Nasır senaryoyu okumuş ve sahneye konmasını tasvip etmiştir. Esasen pozitif nötralizmin temel prensibi, askerî ittifaklar yapmamak şartiyle gerek Doğu ve gerek Batı blokuyla iyi münasebetleri devam ettirmekten ibarettir. Hiç bir kayda tabi olmamak şartıyla, ister sağdan ister soldan gelsin iktisadi yardım aranmaktadır. Yalnız izahı gayet basit olan bu siyasetin tatbiki, ufak bir devlet için iki devin rızası olmadıkça son derece güçtür. Nâsır bunu tecrübeyle öğrenmiştir. Bir devin tazyikinden kurtulmak için öbürüne yaslanmak lâzımdır. Çok fazla yaslanmamaya da dikkat etmek, gerekmektedir. Aksi halde bir daha doğrulamamak tehlikesi mevcuttur. Nâsırın yağmurdan kaçarken doluya yakalandığını sandığı anlar çok olmuştur. Ama gerek Rusya, gerek Amerika pozitif nötralizme rıza gösterirlerse, Nasırın, muvazeneyi muhafazası kolaylaşacaktır. İşte Birleşik Arap Cumhuriyeti Başkanı, bu sebeple Amerikanın uzattığı dostluk elini memnuniyetle yakalamıştır. Bilhassa Moskova seyahatinin arifesinde uzatılan bu el, Kruçefin teshir silâhlarına karşı koyabilmek için iyi bir muafiyet aşısı yerini tutacaktır. Rusya hakikaten, Nasırın son mukavemetlerim kırmaya çalışmaktadır. Bütün tatlı dilini, rublesini, askerî kudretini bu uğurda seferber etmiştir. Nâsır şerefine 3-4 tonluk bir Sputnik'in bile fezaya fırlatılacağım söylemektedir. Rusyadaki müslümanların nasıl bir cennet hayatı yaşadığına Albay Nâsır inandırılmaya çalışılacaktır. Yeni silâhlardan, yeni rublelerden lâf edilecektir. Batının boykot ettiği bir

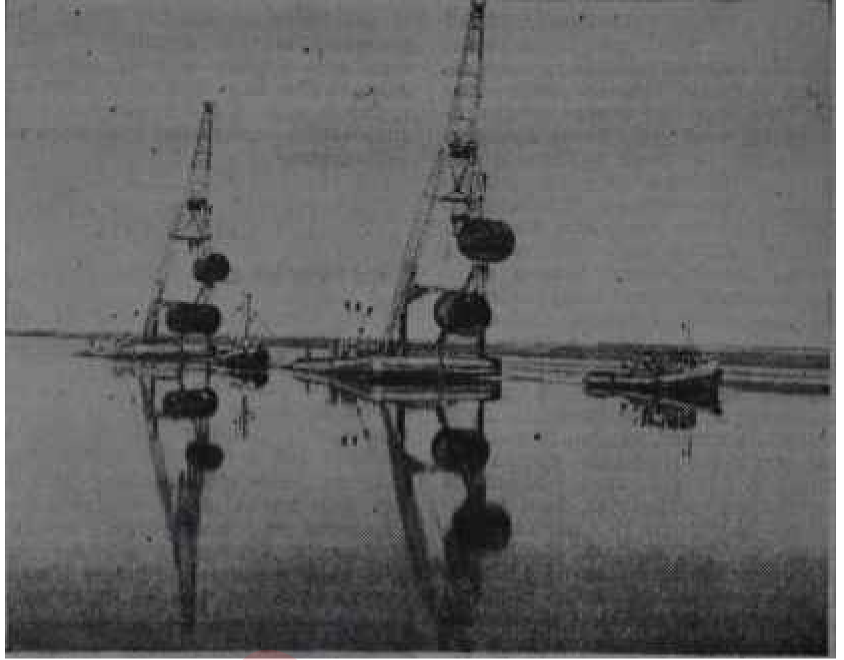
Nasırın, bu tatlılığa tek başına mukavemet etmesi hakikaten çok güçtü. Amerikanın acele imdada gelmesi, Nâsırın mukavemet kudretini arttıracaktır. Yalnız Rusların elinde şimdiye kadar kullanmadıkları bir saatli bomba mevcuttur: İsrail meselesi. Rusya, İsrailin Birleşmiş Milletlerin 1947 de çizdiği hudutlara çekilmesi tezinin bayraktarlığını ele alabilir. İktisadi yardımın da refakat ettiği böyle bir Rus teklifini Nuri Said bile reddetmiye cesaret edemiyecektir. Fakat teklifin kabulü,, bütün Arap memleketlerinin Rusya liderliği altında toplanması neticesini verecektir. Reddi, Nuri Saidlerin, genç kralların sonu olacaktır. İsrail düşmanı Arap dünyası bıyıkla sakal arasında kalacaktır. Kurt siyaset adamı Sir Nuri, bu tehlikeyi çoktan beri bilmektedir. Rusyadan evvel davranıp, Batının 1947 hudutları tezini benimsemesi için çok uğraşmıştır. Fakat sadece Başbakan Menderesi ikna etmeye muvaffak olmuştur. Irak bu meseleyi daha unutmamıştır. Geçenlerde Londranın ciddî Times gazetesine bir beyanat veren Nuri Saidin sağ kolu Devlet Bakanı Burhan Başayan, Menderes- hani şu fetihle biten toplantıda- NATO'yu ikna edebilseydi, işlerin başka türlü olacağını söylüyordu.

Batının böyle bir teklifle ortaya çıkması imkansızsa da, Nuri Saidin doğru bir teşhisle ortaya çıktığını kabul etmek lâzımdır. İsrail meselesinde kendilerine el uzatan bir memleketi de, velev ki Rusya olsun. Nuri Said bile reddetmeye cesaret edemiyecektir.

Sam Amca -Nâsır yakınlaşması' iki tarafın da işine gelen zekice

Kral Suud
Fincanın kulbu

Süveyş kanalından görünüş
Dümen suyunda değişiklik

bir teşebbüs de olsa, İsrail meselesi Batının üzerinde Damoklesin kılıcı gibi sallanmaktadır. Zirve konuşmaları suya düşerse veya netice vermezse, Orta Doğuda yeni sürprizler beklemek lâzımdır.

Yeni Tilmizler

Albay Nasır, Batıyla flörte başlarken, "vekâleten" Kral Suudun siyasetini yürüten kardeşi Faysal, geçen hafta "pozitif nötralizm" bayrağı altında sert bir çıkış yapmak tan çekinmiyordu. Mekke Radyosunun yayınladığı ve Suudun da tasvip ettiği bildirilen, yedi maddeli beyanname, su katılmamış bir pozitif nötralizm örneğidir Yabancılarla her türlü ittifakı reddeden beyanname, sadece İngiltere Ve Fransaya değil, eski dost Sam Amcaya bile çatmaktadır. Akabe körfezi mevzuunda Amerikanın "Mısıra karşı tecavüzü destekliyen bir tavır" takınması tenkit edilmektedir. Başbakan Faysalın pozitif nötralizmden dem vuran bir memleketin topraklarında, koskoca Amerikan üssünün mevcudiyetinin mânâsını soracaklara da cevabı hazırdır: Dahran üssü, Amerikaya değil, Suudi Arabistana aittir. Bu cevap, "vekâleten" Melik Hazretlerinin yerini almadan evvel, Suudu, memleketini nükleer silâh deposu haline getirmekle suçlandıran Kahireyi herhalde artık tatmin edecektir. Nâsırla arayı düzeltmeye çalışan Amerika, Suudî Arabistandaki beyaz ihtilâli şimdilik ucuz atlattığını düşünmektedir. Herhalde bu durumdan en çok keyfi kaçan Nuri Saidin Kırallar Federasyonu, bilhassa Ürdün olsa gerektir. Ürdün, artık Suudun manevî olmaktan çok maddî himayesinden mahrum kalacaktır. Bu da yetmiyormuş gibi şu Sam Amca, radyosu genç krallara karşı bir ölüm kampanyasına girişen Nasıra yardım elini uzatmaktadır. Nuri Said hiç şüphesiz seçimler arifesinde çifte bil? "ihanet" le karşı karşıya bulunduğunu düşünmektedir. Maamafih nice fırtınalar görmüş olan Nuri Said, seçimleri bir endişe mevzuu olmaktan çıkarmasını bilmiştir. Bir "Şimal fırtınası" esmezse, geminin dümenini daha bir müddet elden kaçırmıyacaktır.

Siyasî Günah

Geçen hafta sonunda Kahirede esen bahar havası, Orta Doğunun Batıya en yakın memleketi Lübnana sirayet etmekten çok uzaktı. Beyrutta Batı aleyhtarı rüzgârlar ortalığı kasıp kavuruyordu. Lübnan Parlâmentosunun nüfuzlu milletvekillerinden Emile Bustani, memleketinin Eisenhower Doktrininden çekilmesini ve Trumanın meşhur Madde IV yardımının durdurulmasını istiyordu. Bustaniye göre Lübnan, Eisenhower doktrinine katılmakla "kefaretini henüz ödemediği siyasî bir günah işlemiştir." Nasır taraftarı müslüman şefler çoktan beri Lübnanın ittifaklara katılmasını reddetmekle beraber, Batı taraftarı olan siyasetini tenkit etmektedirler. Yeni Cumhuriyete katılmayı istiyenlerin de sayısı az değildir. Lübnan sokaklarında sık sık bombalar patlamakta, nümayişler yapılmaktadır. Hattâ Ramazan Bayramının ikinci günü, Başbakan Sami El Sulhun

evine bile bomba fırlatılmıştır. Müftü başta olmak üzere müslüman şefler, Batı taraftarı Başbakana bayram ziyareti yapmayı reddetmişlerdir. Fakat bu tezahürler hiçbir zaman umumi bir mahiyet kazanmamıştır. Nitekim Orta Doğu ölçüleriyle dürüst sayılabilecek seçimler, iktidarın ezici galibiyetiyle neticelenmiştir. Fakat bu yeni Amerikan aleyhtarı cereyan sâdece aşırı milliyetçilere, inhisar etmemektedir. Nâsıra sempati beslediği kolay kolay iddia edilemiyecek olan siyaset adamları ve gazeteler bile Sam Amcayı tenkit . fırsatını kaçırmamaktadırlar.

Hiç değilse - yapılan yardımın çok az olduğunu, söylemektedirler. 1952 den beri Lübnana yapılan 38 milyonluk yardımı, Rusyanın Suriye ve Mısıra açtığı muazzam kredilerle mukayese etmektedirler. Sam Amcanın en çok güvendiği Amerikada yetişmiş Dışişleri Bakanı Malik bile, 'geçen haftanın sonunda bu tenkitlere hak vermek zorunda kaldı. Az olan yardımı arttırmak için, Amerikayla müzakerelerin cereyan ettiğini söyledi. Ancak bu sayede, Parlâmentonun Dışişleri Komisyonundan bir mühlet elde, edebildi. Komisyon hâlen Amerikanın ne kadar yardım yapacağım beklemektedir. Yardımı az bulursa, reddedeceğini şimdiden açıklamıştır. Bu kararda şantaj kokusu bulunduğundan şüphe yoktur. Fakat Amerikanın Rusyanın Mısır ve Suriyeye yaptığı çapta Lübnana yardım etmesi imkânsız olduğuna göre, şantaj çabucak Amerikan aleyhtarlığına dönebilir. Bustani ve onun gibi düşünenler zâten bunu beklemektedirler. "Siyasî Günah" tan bahsedenler için yardımın azlığı veya çokluğu mühim değildir. Eisenhower doktrininin kabulüyle, Lübnanın diğer Arap memleketlerinden kendini tecrit ettiğini Ve bunun siyasî bir hata olduğunu düşünerek "kefaret" gününü beklemektedirler. Batıya en yakın Orta Doğu memleketinden gelen bu çatlak sesler, hiç de hayra alâmet sayılmasa gerektir.

Testi kırılmadan

Orta Doğunun diğer bölgelerinde siyasî çatışmalar sürüp giderken, geçen hafta Aden civarında silâhlı çatışmalar yeniden başlamak üzereydi. Petrol şeyhliklerini ve bunun için de Aden üssünü her ne pahasına olursa olsun bırakmamak azminde bulunan İngiltere endişedeydi. İngilizleri Adenden kovmaya yeminli Yemen İmamının gittikçe kuvvetlenmesinden korkuyordu. Rus silâhları olan ve Birleşik Arap Cumhuriyetine katılan Yemenin sesini yakında yükselteceğinden hiç şüphe yoktur. Meseleyi Birleşmiş -Milletlere getirmeyi düşünen İngiltere, bu durumda emniyet tedbirlerini arttırmıştır. Nasır blokuna katılmasından korktuğu, Lahej Sultanlığında -testi kırılmadan- ihtiyati tevkiflere girişmiştir. Fakat İngilterenin tetikte durmasına rağmen ateş bacayı sarmak üzeredir. Aden Valisi Sir William Luce'un Söylediği gibi "Halk Yemendeki Rus silâhlarının tesirlerini hissetmeye başlamıştır."

Doğu Batı

Usul meseleleri

Zirve konuşmalarının hazırlığı etrafında dönen lâf savaşı bu hafta da devam etti. Rus Dışişleri Bakanı Gromyko, Batı sefirlerinin üçünü bir arada kabule yanaşmamaktadır. Batılılar Moskovadaki elçilerin illâ bir arada kabulü hususunda ısrar etmektedirler; Rusya her halü kârda zirve toplantısının yapılması ve konferansa katılacakların ölçüsünün ya çok dar ya çok geniş tutulması fikrinden vazgeçmiş değildir. Ike ye Nikita'nın

Mareşal Tito
Hak bildiği yolda

başbaşa verip konuşmaları zayıf bir ihtimal olduğuna göre, Rusya Doğu Avrupa memleketlerinin, Hindistan vs. nin konferansa iştirakini istemektedir. Batılılar dörtler konuşmasına taraftardılar ve konferansa karar vermeden evvel, anlaşma imkânlarının ölçülüp biçilmesinin zaruri olduğunu düşünmektedirler.

Bu usul meseleleri üzerinde herhalde daha bir - müddet çene yarısı yapılacaktır. Fakat iş bu safhaya geldikten sonra, zirve konuşmaları eninde sonunda gerçekleşecektir. Batı. halk efkârı, konuşmaların lüzumuna inanmıştır. Mr. Dulles, zirve konferansının hiçbir fayda vermiyeceğini hatta **zararlı** olacağını düşünse bile ok artık yaydan çıkmıştır.

Yugoslavya

Samimiyetin hududu

Geçen haftanın başında turistik Ljubljana'nın sokaklarını elleri çantalı, ciddî çehreli adamlar doldurmuştu. Şehir kızıl bayraklarla donatılmıştı. Normal halinde mütevazi görünüşlü olan dükkân vitrinleri, görülmemiş bir bolluk manzarası arzediyordu. Ljubljana, Yugoslav Komünistleri Liginin kongresi için hazırdı. Rusya ve onun sözünü dinler diğer komünist memleketleri kongreye katılmaktan son dakikada vazgeçmişlerdir. Kongrede sadece sefirleri hazır bulunuyordu. Bu noksanlık, sevimli Nikita Amcanın bütün gayretine rağmen, Tifonun hak bellediği yolda yalnız gitmekteki inadının neticesidir. Komünist • dünyasının vahdetinin hayatî bir mesele olduğuna inanan Kruçef, Titoyu 1948 de ayrıldığı sürüye sokmak için elinden gelen gayreti esirgememektedir. Bu hususta azamî fiatı ödemeye de hazırdır. Fakat dış siyaset mevzuunda son zamanlarda Rusyâya yaklaşmakta mahzur görmiyen Yugoslavya, istiklâlinden fedakârlık etmeye asla yanaşmamaktadır. Tito için, samimiyetin bir hududu vardır. Fakat Stalinin ölümünden sonra esen bahar havasına rağmen, ne Tito, ne Kruçef gayelerinden vazgeçmiş değildir.

Rusya bu ihtilâfın herhalde perde arkasında cereyan etmesini sevecekti. Ama Yugoslavya, ihtilâfı açığa vurmakta bir mahzur görmemiştir. Komünist Liginin programı "siyasî hegemonya ve ideolojik inhisar" temayüllerini acı acı tenkit etmektedir. Başkan Yardımcısı Rankoviç yaptığı konuşmada daha ileri gitmekten çekinmemiştir. "Bazı komşuları", Yugoslavyaya karşı yeniden "bir tazyik siyaseti takip etmeye başlamak" la suçlandırmaktadır. "Kominformun eski ve paslanmış silahları" tekrar sahneye çıkmıştır.

Bu sözleri üzerine -Polonya Sefiri hariç- diğer komünist memleketlerinin temsilcileri salonu terkettiler. Fakat ne Rusya, ne Yugoslavya ipi yeniden kopartmak arzusunda değildir. Nitekim Kongrenin kapanışına yakın Dışişleri Bakanı Koca Popoviç, Rankoviç ve Kardelj'den farklı dostane bir dil kullandı..

Anlaşılan iki inatçılar arasındaki, hiç değilse zahiren dostane mücadele daha uzun müddet devam etmeye namzettir. Üstelik bu, Yugoslavyanın işine de gelmektedir. Zira, herşeye rağmen Yugoslavya taraflardan birine yanaşma yerine ortada durma politikasından ayrılmak heveslisi görünmemektedir.

Türk - Amerikan Derneğinde çocuk balosu
Düğün gibi

Sosyal Hayat

Yeni bir adım

Mithat Paşa 33 deyince, bugün birçok Ankaralılar derhal Türk-Amerikan Derneğinin mevzubahs edildiğini anlarlar. Burada Türk- Amerikan Derneğinin güzel bir kütüphanesi ve çok güzel bir ' binası vardır. Sık sık konferanslar tertip edilir, konserler verilir, kokteyller ve partiler eksik olmaz. Burada sık ve güzel dershanelerde, her sömestr derneğe 120 bin lira civarında para bırakan talebeler ingilizce öğrenir ve böylece anglo - sakson kültürüne bir yakınlık elde etmiş olurlar 1951 senesinde kurulmuş olan Derneğin gayesi de esasen Türk ve Amerikan milletleri arasındaki içtimaî, kültürel bağları münasip programlarla geliştirmek ve dolayısı ile dostluğu kuvvetlendirmektir. Ancak yukarıda bahsi geçen tipten kokteyller ve kebap partileri ile derneğin bugüne kadar münasip programları geliştirmek hususunda isabetli hareket ettiği iddia olunmıyacaktır. Maalesef bugüne kadar hüsnüniyete rağmen, Türk - Amerikan Derneği tek taraflı ve sathi bir propaganda işini başarmaktan ileri gidemiyen bir dernek olarak zihinlerde yerleşmiştir: Sanki gaye, Türklere sadece "bu Amerikalılar amma da ilerlemişler", dedirtmekten ibarettir. Halbuki memleketimizin fazlasiyle muhtaç olduğu içtimai kalkınmada Türk-Amerikan Derneği gibi bir teşekkülün pek çok yardımı dokunabilirdi. Bunun için kültürel münasebetlerin satıhta kalmayıp, kütlelere işliyebilecek şekilde tesisi ve çalışmaların bu yola teksifi takip edilecek en doğru siyaset olurdu. Kültürel mübadele deyince akla gelen şey doğrusu propaganda mekanizmasının tek taraflı istimali değildir. Cemiyete faydalı çalışmalar hakiki işbirliğini şağlıyacak ve gayenin tahakkuku ancak o zaman mümkün olacaktır. İşte bunun içindir ki, geçen haftanın ortasında 23 Nisan Çocuk Bayramında Mithat Paşa 33 numaralı binada Türk - Amerikan Derneği tarafından Keçiören Çocuk Yuvası için tertibedilen çocuk balosu senelerden beri bu derneğin faaliyetlerini tahkik edenlere yeni bir ümit verdi. Kebap partisi yerine çocuklara balo! İşte, beklenilen de buydu. Yeni adım memnuniyet ve sevinç uyandırdı.

Bir çocuk balosu

Bu baloya seksen - kimsesiz çocuk davet edilmişti. Bunlar Türk ve Amerikan üyelerin çocukları ile beraber zevkli birkaç saat geçireceklerdi. Çocuklar gayet temiz giyinmiş olarak tam zamanında otobüslerden indiler. Üzerlerindeki yeşil ve bil rengi kadife kostümlerin kumaşlarını Türk - Amerikan Kadınları Kültür Derneği hediye etmişti; Keçiören çocuk yuvası dernekler arasında adeta bir işbirliğine vesile oluyordu. Mithat Paşa 33 numarada verilen balo programı itibariyle gayet güzel hazırlanmıştı. Çocuklar, önce muazzam bir pastanın süslediği zengin bir büfe ile karşılaştılar. Bir tanesi, bu pastayı işaret ederek "burası düğün gibi" dedi. Sonra güzel bir film seyrettiler, eğlenceli plâklar dinlediler. Hokkabaz ve kuklayı ihtimal ilk defa görüyorlardı. Şaşkın bakakaldılar, yavaş yavaş gülmeye başladılar. Çocuklar arasında tertip edilen müsabakalar da cici hediyeler kazandırdı.

Baloda pasta kesiliyor
Çan boğazdan gelir

Bayram Sonu Düşünceleri

Jale CANDAN

Bayram ve tatil günleri gelip geçtikten, evin erkeği işine, *çocuk*lar okullarına gittikten sonra ev kadını şöyle bir kenara çekilip evin haline bakar. Bayram ertesine bırakılan işler yığılıp kalmıştır ama, ev kadını gene de halinden memnundur. Çünkü bu gürültüyü de atlatmış, yüzünün akı ile ortaya çıkabilmiştir. Çocukların bayramlıklarını yetiştirebilmek için gecelerce uykusuz kaldığını unutmuştur. Bayram hazırlığı için girip çıktığı kuyrukların sayısını unutmuştur. Büyüğün küçüğün gönlünü almak için katlandığı maddi fedakârlık duyduğu manevi zevkin yanında çoktan silinip gitmiştir. Çocuklarını her zamandan süslü ve temiz gezdirebilmiş, uzun zamandır yapmak isteyip de yapamadığı birçok şeyleri yapmış, büyüklerini ziyarete gitmiş, küçüklere karşı cömert davranmıştır. Ama ne de olsa, çene de, bütün bunların olup bittiğine memnundur. Zira her bakımdan normal gücünün çok üstüne çıktığını bilmektedir. Zaten herhangi bir fırsatta, hepimizin, gücümüzü çok aşan gösteriş hareketlerine meylettiğimiz bir hakikattir. Kimimiz ucuz sigara içer, misafire pahalısını ikram ederiz, kimimiz basma yerine ipekli, kalın çorap yerine ince akmış çorap giyiniriz. Misafirlere olduğumuzdan İyi görünmek İçin komşudan ödünç koltuk aldığımız veyahut caddelerimizi, acele olsun diye muvakkaten düzelttiğimiz vâkidir. Kimimiz bazı misafirler için evde viski bulundururuz. Herhangi bir hayır cemiyetine en ufak bir yardım bahis mevzuu olduğunda bütçemiz aklımıza gelir de, gösteriş yapacağımız bir kimseye hediye almak için hesabı da, kitabı da unuturuz. Hele kıyafet gösterişine hudutsuz bir zaafımız vardır. Bayram günleri yavrukurt ve İzci kıyafetleri ile geçit resmi yaptırttığımız çocuklar bunun en bariz bir misali değil midir? Gözlerimiz yaşararak, göğüslerimiz kabararak seyrettiğimiz çocuklarımızı yavrukurt veyahut izci teşkilâtına dahil ederken bunu yalnızca bir geçit resmi için yaptığımızı bilmeliyiz. Dünyanın birçok yerinde bu ve buna benzer çocuk ve gençlik teşkilâtları bulunduğunu duymuşsunuzdur. Bu teşkilâtların başlıca payesi memlekete, cemiyete insanlığa daha faydalı gençler yetiştirmek, bunun için çocuklara küçük yaştan insan sevgisini ve saygısını aşılamaktır, bedenen ve ruhen gençlerin sağlığını korumaktır. Yavrukurtun bir yemini vardır. Yavrukurt günde en aşağı, bir İyilik yapar. Bu iyilik öyle kahramanlık, görülmemiş fedakârlık nevinden bir şey değildir. Bu basit, kolay, gündelik hayatın hergün karşımıza çıkardığı iyilik fırsatlarından bir tanesidir. Okulun bahçesinde bir köşede, yalnız bırakılmış arkadaşı bir yavrukurt, gidip oynıyan guruplara sürüklerse bu bir iyiliktir. Yolda sendeliyerek yürüyen ihtiyara, çarpıp geçeceği yerde, yardımda bulunursa bu da bir iyiliktir. Yavrukurt küçüklerini korur. Minimini boyuna rağmen kendisinden daha küçüğün yardımcısıdır, erkenden mesuliyet hissi taşımasını öğrenir. Yavrukurt büyüklerini sayar, disiplinli ve terbiyelidir. İsyan etmeden hakkım arar, doğru yolda hedefe varmanın çarpık yolda yürümekten çok daha kolay olduğunu öğrenmiştir. Yavru kurt dağlara tırmanmaktan, uzun yürümekten çekinmez» kendi kendisine yeter olmayı öğrenir, milli danslarla eskiye, yeni sporlarla yeniye bağlıdır. Yavrukurt arkadaşlarına ve etrafına bir iyi misal olmak üzere yetiştirilir. İzci olunca, aynı gaye peşinde memleket içi ve memleket dışı seyahatler yapar. Gaye bir memlekete lazım olan idealistler miktarını arttırmaktır. Elbette ki bu pek te kolay birşey değildir. Ama teşkilâtlar kolay olmıyan işleri başarmak için kurulmuşlardır. Gerçi yavrukurt teşkilâtı kurulduğu zaman işin bu terbiyevi kısmına gene gerekli ehemmiyet verilmemişti. Fakat çocuklar hiç olmazsa sık sık kırlara götürülür, milli dansları öğrenirlerdi. Bugün ise ortada bir cici üniformadan başka birşey kalmamıştır. Bayramlardan iki üç gün evvel, acele olarak büyük masraflarla giydirilen çocuklar ekzersiz görmemiş ham vücutları ile uzun gösteri yürüyüşlerine tabi tutulmaktadırlar. Birçok ailelerin belki de mutfak masraflarından kısıp yaptırttıkları yavrukurt elbiseleri içinde çocuklar, hakikaten şirin ve sevimlidirler. Bellerinde süs diye asılı duran çakıları pırıl pırıldır. Hiç çözülmiyen ipten simitleri gayet muntazam bağlanmıştır. Renk renk eşarpları, kordonları, çoraplarında püskülleri, başlarında küçücük bereleri, küçücük kepleri vardır. Ama bütün bunlar onlarla iftihar etmek için kâfi gelmemelidir, çünkü bu nihayet bir kıyafet balosu hazırlığı değildir. Üniformalı çocuklarımızın üzerinde durup çalışmamız veyahut bu yeni tip gösteriş merakından vazgeçmemiz daha doğru olmaz mı.

Fakat en büyük sürprizle kapıdan çıkarken karşılaştılar: Bilhassa Amerikalı faal üyelerin topladıkları ne* fis hediyeler çocukları âdeta bir rüya âlemine sürükledi. Otobüslere binerken herbirinin elinde kıymetli bir paket, gözlerinde sevinç vardı.

İstikbal için projeler

23 Nisan çocuk balosu Türk . Amerikan Derneğinin yeni yolda attığı ilk adımdır. Sakatları prodüktif hale getirmek, yazın çocukları ve gençleri civar köylere götürerek faydalı ve eğlenceli gezintiler tertiplemek gibi projeler tahakkuk ettirilebildiği takdirde kültürel münasebetlerin tesisinde çok mühim işler başarılacağı muhakkaktır. Propaganda, propaganda kokmamalıdır ve karşılıklı anlaşmaya karşılıklı sevgiye dayanmalıdır. Türk - Amerikan Derneği bunu nihayet anlamış gibidir.

Moda

İki mevsim arası

Umumiyetle, kadınların giyimde güçlüklerle karşılaştıkları en çetin aylar iki mevsim arasında kalan aylardır. Meselâ kış ile ilkbahar, yaz ile sonbahar arasında kendilerini ta-

Bir ipek bluz
Bahar için

mamile "çıplak" hisseden ve ümitsizliğe kapılan kadınlar pek çoktur. Hakikaten öyle günler vardır ki, kışlıklar artık çok fazla, yazlıklar ise çok hafif getir; veyahut bir yaz sonunu hep titriyerek geçiren hanımlar bulunur. Tabiî bu mevsim araları için ideal kıyafet çeşitli bluzlarla giyilen bir küçük tayyördür. Bundan başka gene iki mevsim arasında en lüzumlu kıyafet aynı zamanda pardösü vazifesi görebilecek bir yağmur» luktur Fakat bu iki esas kıyafet yanında iki mevsim arasında en çok iğe yarıyacak olan kıyafet bluz-etek 'kombinezonudur ve 1958 modası bu bluz etek kombinezonunu herzamandan cazip şekilde karşımıza çıkarmıştır.

Etekler dar olmalı

İki mevsim arası, daha pratik şekilde giyilecek etekler dar eteklerdir, çünkü ufak bir ceket hatta- bir örgü palto ile bunlar kolaylıkla sokak kıyafeti de olabilmektedirler ve 1958 modasının ortaya attığı Overbluz'lar, yani etek üstüne düşürülen bluzlar ancak dar eteklerle giyilebilmektedir Buna rağmen etek içine giyilen birçok güzel bluz modelleri de mevcuttur ve bunlarla, bilhassa ev içinde, geniş plili zengin etekler giymek te pek âlâ mümkündür.

Modern bluzlar

İki mevsim arasında rahatlıkla giyilebilecek uzun kollu şömizye bluzlar, bu sene klâsik biçimlerini kaybetmişlerdir. Erkek yakası yerine küçük bir eşarpla kapanan veyahut orijinal kol kapakları taşıyan bu bluzların kumaşları da yeknesak ve nötr kumaşlar değildir. Empirmeli, desenli renkli kalın kumaşlarla yapılan en spor biçimlerin fanteziye kaçan bir kadın tarafları vardır. Bazen de muslin gibi, organza gibi, ince nylon gibi fantezi kumaşlardan âdeta erkek biçimli çok ciddi bluzlar yapılmaktadır. Bilhassa genç kızlarlarla genç kadınlar tarafından rağbet gören Over-bluz'lar daha ziyade kalın fantezi kumaşlardan yapılmaktadır. İnce kumaşlardan yapılan bluzlara gelince bunlar etek içine giyilmektedir.

Önce etekler kısaldı...

Etekler ise son derece kısalmıştır. Hattâ bazı büyük terziler diz kapaklarını gösterecek kadar ileri gitmişlerdir. Halbuki Dior'un meşhur bir sözü vardı: "Kadınlar herşeyden evvel diz kapaklarını gizlemelidirler. Moda mecmualarında, bazan bu prensip çiğnense de elbise eteklerinin boylarını fazlası ile kısaltmaktan birçok kadınlar çekinmelidirler. Sonra, kısa etek giyinmenin de bazı kaideleri olduğunu kadınlar hiçbir zaman unutmamalıdırlar. Etek boyunu tesbit etmeden evvel her kadın aynada bacaklarının şeklini tetkik etmelidir. Çok fazla ince, çok fazla kalın, kusurlu bacaklar kısa etek modasına

Bir tayyör modeli
Suyu yakalara çıktı

santimi santimine riayet etmeyebilirler. Kısa etek giyinen kadının bacakları çok itinalı ve tertemiz olmalıdır, gene kısa etek giyinen bir kadın güzelce boyanmış, bakımlı ayakkabılarla dolaşmalıdır. Çünkü bu takdirde bacaklar ve ayaklar fazlası ile göze çarpar. Kısa etekle çok eksantrik, fazla teferruatlı, mübalâğalı şekilde uzun iskarpinler giyinmek de çirkin durur, kusa etek, kadının yürüyüşüne de daha çok alâkayı çeker. İçeri veyahut dışarı basanlar bunu tashih etmeye çalışmalıdırlar. Gerçi, bu o kadar kolay değildir ama nihayet gayret edenler pek alâ muvaffak olabilirler Şarlo gibi basmak elbette ki bir kadın için güzel değildir. Kraliçe Süreyyanın bile bacaklarının çarpık olması, bu peri padişahının kızı için (handikap sayılmaktadır. , ,

CEMİYET

İstanbulun büyük cazibesi, bunca silkinti ve dert içinde, Kervansaraydaki dilber Flora Balmoral olmakta devam ediyor. Yeni ve eski İktidarın büyükleri de, Boğaziçi sahillerini şereflendirdiklerinde güzel Fransız strip - tease yıldızının "valinin müsaade ettiği nisbette" yaptığı gösteriyi seyretmekten geri kalmıyorlar. Ruhlar şen olmazsa da» bari gözleri şenlensin..

●

Geçen hafta İstanbulda, Kadırgada Cinci meydanına bakan ahşap bir konakta hayli eğlenceli bir sahne cereyan etti. Hamamizadelerin köşklü diye bilinen büyük binanın sakini Nazime Hanımefendi, hasta yatağındayken, birden yatak odasında, karşısında İstanbul Vali ve Belediye Başkanı Mümtaz Tarhan'ı buldu. Mümtaz Tarhan kendisinden bir top istiyordu. Evet bir futbol topu! Nazime Hanımefendi, şaşkınlıktan az daha küçük dilini yutacaktı.

Eğlenceli hâdise şöyle başladı : Vali Mümtaz Tarhan Kadırga civarında yapılmakta olan bir çocuk klübünün binasını görmek için gelmişti. Çıkışta, en küçüğü 13-14, en büyüğü 18-19 yaşlarında bulunan yirmi kadar «ocuk bir anda etrafım aldılar ve "efendim, şu karşıki evin hanımı bizim topumuzu aldı, vermiyor" diye şikâyet ettiler. Çocuklar, İstanbula geldiğinden beri mühim icraatı "çocukların koruyucu meleği" rolünü oynamakta olan Valinin şöhretini duymuşlardı ve kendilerinden tarafa çıkacağını hınzırca bir zekâ ile tahmin ediyorlardı. Filhakika Vali hemen, "kim aldı sizin topunuzu bakiim" dedi.

Çocuklar, Hamamizadelerin köşkünü gösterdiler. Bunun üzerine Vali, arkasında "gençlik"; gürültülü bir kafilenin başında eve doğru yürüdü. Vali merdivenleri çıkarken çocukların bazıları ellerini çırpıp "bravo vali bey" diye sevinçlerini ve itimatlarım belirttiler. Kapıyı hizmetçi kız açtı. Vali Mümtaz Tarhan kendisini tanıtarak hanımla görüşmek istediğim bildirdi.

Kapıyı açan kız, hanımın rahatsız olduğu için 'odasından çıkamadığını fakat Valiyi onun yanına götürebileceğini söyledi. Sonra da haber vermek için içeriye girdi. Pek az bir zaman sonra geri geldi ve "buyrun, hanım sizi bekliyor" dedi.

Ev sahibesi hanımefendi, misafirini özür dileyerek kabul etti. Müzmin bir hastalığın pençesinden kurtulamadığı için böyle yatalak hale gelişini, bir iki kelimeyle anlatarak, misafirinden arzusunun ne olduğunu sordu. Vali sinirliydi. "Galiba çocukların topunu almış ve vermemişsiniz, benden rica ettiler, ben de sizden rica ediyorum" dedi.

Ev sahibesi, valinin ziyaret sebebini öğrenince hafifçe güldü. Halbuki hiq gülecek hali de yoktu. Demek çocuklar, kendisine açıkça ilânı harp etmişlerdi. Topu aldığı günden beri kapısı çalınıp duruyordu. Polisler bile gelmişlerdi. Hepsine aynı cevabı vermişti. "Hayır, diyordu, camı yaptırsınlar, ondan sonra topu iade ederim."

Nazime hanımefendi, aslında varlıklı bir kimseydi.- Son defa, bir milyon değerindeki arsasını Trabzon 'memleket hastanesine hibe etmişti. Şimdiye kadar kaç defa meydanda top oynayan çocukların çektikleri sert bir şutla evin pencereleri şangur diye aşağıya inmiş, hepsini sineye çekmişti. Bu nihayet, bir iki liranın başına patlıyor, öfkesi de çabuk geçiyordu. Fakat artık durum değişmişti. Mühim olan camın kırılması değil, camın bulunmayışı idi. Hasta haliyle, tevzi bürolarının, resmi makamların eşiğini mi aşındıracak, ona buna dil mi dökecekti? Son defa oturma odasının penceresi tuz buz olup da, top odanın ortasına düşünce, "verin o topu bana" demiş ve yatağının yanına koymuştu. Cam yerine takılır, top da sahiplerine iade olunurdu.

Ev sahibesi bütün bunları Mümtaz Tarhana anlattı. Fakat vali, hayrettir, topun geri verilmesi için ısrar etti. Nazime hanımefendi reddetti. Bunun üzerine İstanbul Vali ve Belediye Başkanı ile hasta kadın arasında bir "ver - vermem" münakaşası başladı. Ev sahibesi nihayet yandaki odada bulunan misafirlerini çağırarak Valiye ısrarının beyhudeliğini göstermek istedi. Mümtaz Tarhan da gayet sinirli halde, dışarda bekleşen çocukların bakışları arasında kapıdan çıktı, otomobiline binip uzaklaştı.

Ertesi gün, aynı evin kapısı çalındı. Hizmetçi kız pencereden başım uzatıp gelenleri gördükten sonra, telâşla içeriye koştu ve Nazime hanıma "hanımefendi polisler geldi" dedi. Nazime hanım "eh, bu halimle karakola mı, hapishaneye mi?" diye düşündü. Valiyle arasında geçen münakaşadan sonra böyle bir neticeyi pek âlâ tahmin edebilirdi.

Aradan zaman geçti. Kalbalık ayak sesleri sofayı buylu boyunca katederek oda kapısında durdu. İçeriye iki polisle bir sivil adam girdi. Nazime hanımefendi gelenlere baktı, Polislerden biri: "Vali beyin emriyle ustayı getirdik efendim, dedi. Kırılan camın ölçüsünü alacağız."

Geçen hafta Ankaralılar bir sinemada Lana Turner'in Hind Rüyası adındaki filmini seyrederlerken sanki cazibeli yıldızın kendi hayatını oynadığı fikrine kapıldılar. Lana Turner filmde, erkek koleksiyonu yapan azgın bir dişi rolündeydi. Seans sırasında bir çok defa salondan aynı ses yükseldi: "Stompanato!.. Stompanato!" Hatta bir kişi "Ölmeseydin, başrolü sen oynardın" diye bağırmaktan kendisini alamadı.

Prenses Margaret
Calypso!..

Hüzünlü Prenses Margaret, Trinidat adalarına yaptığı seyahatte, meşhur Calypso dansının aslını gördü. Yerliler, yan yatırılmış mızrakların altından, mızrakla yere sürtüne sürtüne muvaffakiyetle geçtiler ve dans meraklısı güzel prensese kederini biran için olsun unutturdular. Gösteri seyahatin en başarılı kısımlarından birini teşkil etti. Şimdi İngilizler, biraz endişeyle, Margâret'in Trinidat'ta öğrendiğini Londranın kibar bir gece kulübünde yakışıklı bir kavalyeyle tekrarlayıp tekrarlamıyacağını pek merak ediyorlar. Zira sevimli prensesin bu gibi adetleri vardır ve bu adetler Sarayı ziyadesiyle rahatsız etmektedir.

Mümtaz Tarhan
Top peşinde

MUSİKİ

Opera

Aida

Verdi'nin Aida'sı, repertuarın en gözde eserlerindendir, Bu operanın sahneye konmasında başlıca güçlük, göze hitap eden taraflarının doyurucu olmasındadır; bilhassa Zafer Sahnesi, herşeyden önce geniş bir sahneye, bol figürana, bol paraya ihtiyaç gösterir. Eserin müzikal cephesi de daha az önemli değildir. Uygun bir icra için, bilhassa tenor ve başrol soprano partilerine teknik ve artistik ehliyeti haiz sanatçıların tayini gerekmektedir. Verdi'nin partisyonu melodik bakımdan zengin olmakla beraber, eserin librettosu, bu bestecinin başvurduğu librettoların belki en zayıfıdır. Ghislanzoni'nin metni, bir tiyatro piyesinin en iptidai kuruluş kaidelerinden mahrumdur. İlintisiz birtakım baleler ve diğer gösteriş sahneleri, olayların tabii akışına set çekmektedir. Kişilerin karakterleri" iyi çizilmemiş, yaşadıkları çağ, yer ve olaylar içindeki durumları açıklanmamıştır. Verdi, hemen hemen bütün operalarında olduğu gibi, libretto zaaflarını musikiyle örtmek bir yana, bilâkis -melodik seçkinliği olmasına rağmen - ne olayları, ne kişileri ne de çağ ve yeri tarif ve tasvir edememiştir. Bu bakımdan Aida, inandırıcı bir sahne eseri olarak seyirciye sunulma bakımından, rejisörün karşısına büyük meseleler çıkartmaktadır.

Devlet Operasının bu eseri ele alışında iyi niyet ve gayret belirtileri sezilmektedir. Fakat temsilin her branşında bir takım kifayetsizlikler, ilk Türk Aida'sını - Devlet Operasından beklendiği gibi • bir felâket haline getirmemişse bile, tatmin edici olmaktan çok uzaklaştırmıştır. Dekor ve kostümler Ulrich Damrau'nundur. Damrau Aida'da, genel olarak, bugüne kadar yaptığı en iyi opera dekor ve kostümlerini çıkartmıştır. Fakat birbirini takip eden sahnelerin dekorlarında, iyi sevk ile zevksizliğin, ardarda gittiği, hele Damrau'nun belirli bir üsluba malik bulunmadığı görülmektedir. Kaya İlhanın koreografyasında görgü ve meslek bilgisi vardır; fakat muhayyile yoktur. Olsaydı, en azından, firavunlar devri Mısırlıyla "klâsik" balenin ne alâkası olabileceğini aklına getirirdi. Vedat Gürten eseri sahneye koyarken, kişileri, diriltmek, olaylara dramatik hayat vermek işini başaramadığı gibi, sahne bölme işinde de birtakım tuhaflıklara kaçmıştır. Anlaşılan, bir sonraki tabloyu hazırlatabilmek gibi seyirciyi hiç ilgilendirmiyen bir maksatla. Aida'ya "Ritorna Vinctior"u kırmızı perde önünde söyletmek, operanın aynı zamanda tiyatro olduğunun düpedüz inkârıdır. Zafer Sahnesinin istenen

"spectacle" tesirini yapabilmesi için geniş sahneye ihtiyaç vardır; oysa Devlet Operasının sahnesi bilhassa dardır. Fakat bu fizik imkânsızlığa rağmen mevcut satha dekor ve insanların daha hesaplı yerleştirilmesiyle aranan tesire çok daha fazla yaklaşılabilirdi. Rejisörlerin daima, bir mimar zihniyle çalışmaları lâzım.

"Ben daha iyi söylerim"

Devlet Operasının Aida temsiline gi den bir seyirci, salonda olsun, evine dönerken otobüste olsun, başka seyircilerin dediklerine bir kulak verdiği zaman daima su sözü duymaktadır: "Yahu, ben bile daha iyi söylerdim". Bu söz, tenor Savni Subaşının Radames partisini tegannisi hakkındaki kanaatlerin en ziyade nezaketle ifade edilişidir. Devlet Operasında bir tenor buhranı olduğu bilinmektedir. Fakat gene de elde İsmet Kurt, Özcan Sevgen, Cemil Sökmen gibi tenorlar varken bu güç partinin Savni Subaşı gibi ne. sesi, ne de şarkı söyleme kabiliyeti olan birine verilmesini her akıl kolay kolay alamaz. Gerçi diğer tenorlar, partinin güçlüklerini göze alamamışlar, çeşitli özürler uydurarak bu vazifeyi yüklenmekten kaçmışlardır, O zaman yapılacak şey, dışardan -hatta İstanbuldan - bir tenor getirmek, daha olmazsa korodaki herhangi bir tenoru çalıştırmak, daha olmazsa Aida'yı oynamaktan vazgeçmekti. Fakat herhalde Savni Subaşı'yı sahneye çıkarmak değil.

Öteki roller, kıyas kabul etmiyecek kadar daha iyidir. Başrolde Belkıs Aran gene, partisini içten bir atılışla söyliyen, daha ilk notalarında dinleyiciyle bir temas kuran sanatçıdır. Yalnız Belkıs Arana artık soprano demek güçtür. Alt tonlarım bir kontraltonunkiler gibi tınlıyacak şekilde geliştirmiş, buna karşı tizlerinin hacmini ve rahatlığını kaybetmişti. Ses kategorisindeki bu değişiklik bir yana, Belkıs Aran, temsilin hiç şüphesiz en başarılı sanatçıdır Amneris rolündeyse Fevziye Bartu, aksine, her nedense Mezzo rolüne çıkarılmış bir soprano gibi söylüyordu. Mamafih melodik çizgilerini, görgülü bir çalışmaya delâlet eden kolaylıkla, dinleyiciye sundu. Amonasro'da genç bariton Altan Günbay, bilhassa Nil Sahnesinde Belkıs Aranla düetinde, ilerisi için pek çok. şey vaadeden bir şarkıcı olduğunu gösterdi. Ramfis'de Hilmi Girginkoç her zamanki tecrübeli, güvenilir bassoydu. Firavunda Ayhan Baran, ses kalitesine rağmen, bilhassa tempo ve ritm bakımından en zayıf icralarından birini çıkardı. Ferit Alnar idaresindeki orkestra, prelüdde karmakarışıktı; temsil ilerledikçe düzeldi. Alnarın idaresi genel olarak düzgün bir müzikal icraya karar verdi. Koro, sönük ve kayıtsızdı.

Brüksele Türk Musikisi Gidiyormuş. Ancak...

İlhan K. MİMAROĞLU

Milletlerarası Brüksel Panayırına Türk musikisi gönderilmesine karar verilmiş. Hemen açıklayalım ki Türk musikisi derken alaturkayı değil, modern Türk sanat musikisini ve -ister yerli, ister yabancı eserleri çalsınlar. Türk icracılarını kaydediyoruz. Bu ara, bahis açılmışken, Panayırla ilgili makamlara bir hatırlatma yapmak gerekiyor: İstanbulda dolasan söylentilere göre Belçikalı bir müteşebbis, İstanbullu bir müteşebbisle temasa geçmiş ve panayırda "alaturka" musikiye de yer verilmesini sağlamış. Hem de, anlaşılan ucuz olsun diye İstanbulun ikinci üçüncü sınıf çalgıcıları angaje edilmiş. Tehlikenin büyüklüğüne işaret etmiye lüzum bile yoktur. Söylenti doğruysa, ilgili kişiler herhalde, aleyhimize korkunç bir propagandayı önlemek için gerekeni yapmışlardır, veya yapacaklardır.

"Brüksele Türk musikisi gönderilmesine karar verilmiş" diyoruz. Bunu da söylentilere dayanarak bildiriyoruz. Çünkü resmen henüz hiçbir açıklama yapılmamıştır. Söylenildiğine göre Suna Kan» Ayla Erduran, İdil Biret ve Leyla Gencer Brüksele gönderilecekler miş. Doğruysa yerinde ve gerekli bir seçme yapılmış demektir. Ancak, yabancı memlekete Türk musikişinası göndermek söz konusu olduğunda, sokaktaki herhangi bir adamın da aklına bu isimler geleceğinden, Brüksel işiyle uğraşan kişiler bir feraset ve basiret örneği göstermiş sayılmazlar. Onlar asıl başarılarını bu sanatçıların vereceği konserlerin programlanmasında, düzenlenmesinde ve propaganda bakımından değerlendirilmesinde göstereceklerdir. Yüzlerinin akıyla karşımıza çıkacaklarını umalım. "

Umalım ama, panayırcı zevatın akıllarına esmiş bir "parlak" fikir, onların, Türk musikisinin propaganda bakımından değerlendirilmesine akıllarının pek de fazla ermediğini gösteriyor. Bu "parlak" fikir şu: Anlaşılan, Türkiyeye ayrılmış "millî günler"de konserler de verilecek ve Türk bestecilerinin eserleri çalınacak. Burası güzel. Fakat bu konserlerde eserleri çalınmayacak olan bestecilerin musikisi plâğa -yahut manyetik seride- kaydedilecek ve sergi boyunca Türk pavyonunda hoparlörlerden yayınlanacakmış. Unutmıyalım ki bu vasatla sergi ziyaretçilerine duyurulacak musiki hafif musiki değildir; ciddî musikidir, sanat musikisidir. Yani, dinleyicinin, zihnini uyanık tutarak, teksif ederek, başka şeyle ilgilenmiyerek takip etmesi gereken bir musikidir. Güya, herbir eserden önce bir spiker, o eter ve bestecisi hakkında izahat da verecekmiş. Yani sergi boyunca Türk musikisi hakkında devamlı bir konferans hoparlörlerle verilecek. Hiç kimsenin dinliyemiyeceği, dinleme lüzumunu hissetmiyeceği- hissetse bile -sergi pavyonunun gürültüsünü tasavvur edebilirsiniz- dinleme imkânını bulamıyacağı bir konferans. Üstelik, plâğa veya şeride kaydedilip Brüksele gönderilecek Türk eserleri radyolarımızın plâk arşivlerinden alınacağına ve bu arşivlerdeki Türk eserlerinin çoğunluğu da gerek lora ve gerek ses kayıt kalitesi bakımından son derece düşük olduğuna göre sergi ziyaretçileri hoparlörlerden çıkan sese belki de kulaklarını tıkamak lüzumunu hissedecekler, daha da fenası soluğu bir an önce dışarda almak isteyecekler.

Türkiyenin modern sanat musikisini bir çeşit fon musikisi haline getirmek isteyenlerin bu sorumsuz hafifliğine herkesten önce bestecilerimiz itiraz etmeliler, Türk musikisine -ve genel olarak musikiye- yapılacak olan bu büyük saygısızlığı şimdiden, vakit çok gecikmeden, önlemiye çalışmalılar .

Konserler

Suna Kan Filarmonide

Konserden günler önce, son biletini satmış olan Saray Sineması gişeşi gecikmiş musikiseverleri geri çeviriyordu. Konser günü çok kişi "bilet iade eden olur", yahut "belki karaborsa, yapılır" ümidiyle giriş kapısında bekleştiler, gelenleri kolladılar. Hıncahınç dolu salon, beyaz bir gece elbisesi giymiş genç kemancı sahnede göründüğünde ancak en büyük sanatçılara lâyık görülen tezahürata başladı. Konsertonun ilk muvmanı bittiğinde -İstanbul konserlerinde hemen hemen hiç rastlanmamış birşeyeser bitmiş gibi, alkışlar ve bravolar koptu. Konser sona erdiğinde solist, yedi sekiz defa sahneye çağrıldı. Suna Kanın, 'birkaç ay önce Ankarada verdiği resital gibi, İstanbulda geçen hafta orkestrayla birlikte verdiği kon ser de, kolay unutulur cinsten olmayan bir musiki hâdisesiydi.

Genç virtüöz, programına üç eser koymuştu: Beethovenin iki Romance'ı ve Çaykovski'nin keman konsertosu. Beethoven parçalarının, Çaykovski konsertosuna kıyasla, Suna Kanın serin, gösterişsiz üslûbuna daha yakışacağı tahmin edilebilirdi. Nitekim, "teganni" edilmeyi gerektiren uzun melodik hatlardan meydana gelmiş bu iki parçayı, çalışının başlıca özelliği "kemanına şarkı söyletmek" olan Suna Kan, hiçbir zaman ifrata,

bayağılığa kaçmıyan bir duygululukla, duru sade bir üslûpla çaldı. Büyük tefsir meseleleri olmayan Beethoven Romance'larının Suna Kanın hafif yayında, en inandırıcı anlatışa kavuştukları söylenebilir.

Fakat, aynı şey Çaykovski konsertosunun çalınışı için söylenebilir mi? Rus bestecisinin, köylü şarkılarına dayanan, ateşli coşkun musikisi Suna Kanın serin çalışıyla bağdaşabilir mi? Hayır. Nitekim bağdaşamadı. Fransada yetişmiş kemancımızın çalışı, bu konsertonun hırçınlıklarına, kabalıklarına kıyasla fazla aklı başında, fazla rafineydi. Suna Kan bir ekolü, bir anlayışı temsil eden kemancılardan olmayıp da sadece tefsir kaabiliyetsizliği yüzünden bu eseri böyle çalsaydı, Çaykovski konsertosu soğumuş borç çorbasına benzerdi. Fakat genç virtüöz, Rus kemancılarının çalışını taklide yeltenmek gibi hatalı bir yola sapmıyor, eseri, kendi yetişişinden, kendi üslûbunun gereklerinden ayrılmadan sunuyordu. Teknik bakımdan, korkunç güçlüklerle dolu olan bu konsertoyu su içer gibi çaldı. Çaykovski konsertosunun ilk defa olarak bir Türk kemancısı tarafından çalınması da ayrıca kayda değer bir hâdiseydi.

Konserin büyük başarısı, dünya çapındaki iki kemancımızdan biri olan Suna Kanın meslek hayatı ve istikbali hakkında düşüncelere yol açmıştır. Bu değerli sanatçı halen İstanbulda, bir ev kadınının mütevazı hayatını yaşamakta, İstanbulda ya da Ankarada verdiği bir iki konserle iktifa etmektedir. Aile hayatından fedakarlık yapmasını istemek de kimsenin aklından geçmez. Zaten buna lüzum yoktur. Fakat bir yandan, her yıl, Parise gidip öğretmeni Bouillon'la bir müddet çalışarak eğitimini tazelemesi öte yandan da menacerlerle temasa geçmesi, angajmanlar alması, yurt dışında da konserler vermesi beklenebilir. Suna Kan çapında bir kemancı dünyanın her yerinde, İstanbul ve Ankarada olduğu gibi, heyecanlı dinleyiciler bulabilir.

S İ N E M A

Filmler

Zehir ve deha

Bu hafta İstanbul sinemalarında gösterilmeye başlanan sıra işi renkli sinemaskoplar arasında, bir James Mason prodüksiyonu olan "Bigger Than Life - Hayattan Daha Büyük", tam 95 dakika seyirciler rini zevkli ve ibret verici bir şekilde alâkayla sürükledi. Türkiyede gösterme hakkını alan firma idarecilerinin kendilerince malûm sebeplerle ismini "Tehlikeli Arzular" şekline koymayı uygun buldukları bu film, dramatik sahnelerinde bir kısım seyirciyi sakin ve meraklı bir alâka içerisinde sürüklerken, diğer 'bir kısım seyirciyi de her nedense salonu çın çın öttüren kahkahalara garkediyordu.

"Tehlikeli Arzular" diğer Hollywood malı filmlerle mukayese edildiği takdirde çok süratle memleketimizde gösterilme şansına ermiş filmlerden sayılabilir. Aynı aktörün Marlon Brando, Greer Garson, Deborah Kerr gibi yıldızlarla çevirdiği "Jül Sezar" filminin memleketimize getirilmesinin bugünden yarına üç yıldır ihmâl edilmesine bakılırsa, göstermiş hakkına sahip aynı ithalâtçı firmanın "Tehlikeli Arzular" ile sürat mevzuunda bir rekor kırdığı görülebilir.

İyi hazırlanmış bir senaryo üzerine inşa edilen "Tehlikeli Arzular" bir ilkokul, ev ve hastahaneden teşekkül eden dar çerçevesine rağmen" rejisör Nicholas Ray'ın birbirine ustaca kenetlendirilmiş sahne ve plânları sayesinde gittikçe yükselen bir hissi' seyir takip ederek seyirciyi sıkmadan ve saati hatırlatmadan akıp gidiyor.

Mevzu, son zamanların harika ilâcı Kortizon'u kullanmaya mecbur olan bir ilkokul öğretmeninin ve çevresindeki kişilerin belirli bir zaman içerisindeki durum ve reaksiyonları etrafında dönüp dolaşıyor. Damar iltihaplanması neticesinde bir hastahaneye yatmak zorunda kalan ilkokul öğretmeni James Mason'un hayatını kurtarmak için kendisini inceden inceye muayene eden üç doktor, ona harika ilâç Kortizonu tatbik etmeye karar Veriyorlar. Hormonlu bir ilâç olan Kortizonun hasta üzerinde iyileştirici tesirleri kadar dimağ üzerinde de muvazenesizlik yaratmak tehlikesi vardır. Doktorlar, bir hayat kurtarmak gayesiyle ilâcı öğretmen üzerinde tehlikesine rağmen kullanmaya karar veriyorlar. Neticede öğretmen iyileşip hastahaneden çıkıyor. Fakat bu devamlı bir iyilik değildir.

Harika ilâç önceleri insan dimağına bir işleklik, hareketlilik ve ener--i temin etmektedir. İlâcın ilk tesir ve neticelerinden hoşlanan öğretmen, kendisine tanınan muayyen ölçüden fazla kortizon almaya başlayınca, bir kortizonman olup çıkıyor. Film ilerledikçe hastalık da ilerliyor. Öğretmen kendisini evvelâ bir deha, sonra bir peygamber gibi görmeye başlıyor. Nihayet, Mukaddes Kitabın yanlış olduğunu ve Allahın yanıldığını vehmeden bir deli haline geliyor. Burası artık filmin zirvesidir. Öğretmen, ilâç şişesini çalıp kortizonun yaptığı fenalığı önlemek isteyen oğlunu terzi makasıyla doğramaya karar veriyor. Ama İşin burasında eve öğretmenin eski arkadaşlarından güçlü kuvvetli bir jimnastik hocası geliyor, ustalıkla hazırlanmış bir döğüş sahnesinden sonra da, öğretmen, eli kolu bağlanıp hastahaneye yatırılıyor.

James Mason
Prodüktör aktör

James Mason filmin bütün yükünü, tekniğini ve zekâsını hâkim kıldığı hisli oyun karakteriyle omuzlarında taşıyor. Bu arada oğlu rolünde Christopher Olsen, arkadaşı Jimnastik öğretmeni rolünde Walter Matthau, filmde James Mason'un her nerede karşısına çıkarlarsa onun oyununu gölgelemeden ifade ettiği karakteri kuvvetlendirmesine yardım ediyorlar. Bu arada Hollywood'un "taşbebek güzel" serisinden Barbara Rush da ilk defa aktris kabiliyetini ortaya koymaya muvaffak oluyor.

Rejisör Nicholas Ray, filmi daha ziyade hissî ve ruhî ifadesine sadakatle bağlı kalarak, dar çerçevesine rağmen, sürükleyici bir şekilde götürüyor. Hissî ve ruhî buhranları muvazeneli şekilde ve sanat çerçevesi içerisinde tesbit ediyor Bu filmde Nicholas Ray'de bir merdiven merakının başlamış bulunduğu müşahede ediliyor. Şimdiye kadar filmlerinde merdiven şahnelerine bir hayli kıymet veren ve bu merakından dört başı mamur plânlar çıkartan bir rejisör olarak "Mrs. Miniver" ve "Hayatımızın En Güzel Yılları" gibi Oscar kazanan iki film yaratıcısı William Wyler vardı. Bu filmiyle Nicholas Ray de, merdiven sahnelerinde bir çok iyi örnek plânlar veriyor.

R A D Y O

Programlar

Yenal kaybetti, rakibi kazandı

İstanbul Radyosunun "21 Puan Bil--i Yarışı" programının yedincisi bundan öncekilere nisbetle daha da alâka çekiciydi. Bundan önceki programlarda üç defa 21 puanı doldurmuş olan Engin Yenalın bir defa daha aynı başarıya erişip erişemiyeceği İstanbulda günün mevzuları arasındaydı. Erişebildiği takdirde Yenal, bir dünya rekorunu egale edecekti. Bilindiği gibi Amerikada yapılan 21 puan yarışmalarında, Charles Van Doren adlı yarışmacı dört defa bu neticeye varmıştı.

Programın hazırlandığı Perşembe gecesi, Radyoevinin büyük stüdyosunu tamamen dolduran davetliler, merak ve sabırsızlık içindeydiler. Sahnede, diğer yarışmacılar arasında, Engin Yenal kendinden emin, kayıtsız bir tavırla sırasını bekliyordu. Herkesin gözü onun üstündeydi. Başarısız bir iki yarışmacıdan sonra program takdimcisi Erdem Buri nihayet Yenalı mikrofon başına çağırdı. Bugüne kadar, bilgisi ve talihi sayesinde, bu programlarda 2.000 liradan fazla para kazanmış olan Engin Yenal bu defa, Aygen Törüner adlı bir gençle yarışacaktı. Törünerle Yenal, okul arkadaşıydılar? İkisi de Güzel Sanatlar Akademisinin Mimarlık Bölümüne devam ediyorlardı. "İpana" diş macununun reklâmım yapmak maksadiyle bu programı tertipleyen Eczacıbaşı firması, müracaatçılar arasından yarışacak çiftleri, yaş ve tahsil seviyeleri arasındaki yakınlığı göz önünde tutarak seçiyordu. Önce Törünere, kaç puanlık soru istediği soruldu. Törüner seçme hakkım Yenala bıraktı. Yenal da bu hakkı rakibine ikram ettiğinde Törüner "Ben onun büyüğüyüm; sözümü dinlesin, ilk o seçsin" dedi. Yenal gene -bundan önceki yarışmalarda olduğu gibi- iki puanlık sualler istedi. Rakibi de aynı puan derecesini seçti. Yarışmacılar kulübelere girdiler ve kulaklıkları başlarına taktılar.

İlk sual Törünere soruldu ve cevaplandı. Törüner, 100 lira kazanmış durumdaydı. Sıra Yenalın ilk sualine geldi: "Cengiz Hanın torunlarından biri Çinde bir hanedan kurmuştur. adı nedir?" Birçok suale derhal cevap vermiş olan Engin Yenal bu defa tereddüt ediyordu. Sahnedeki kocaman saatin ibresi, yarışmacılara tanınan yarım dakikalık düşünme hakkının geçmek üzere olduğunu gösteriyor, fakat Yenal susmakta devam ediyordu. Bir ara "Babür" dedi. Hayır, cevap Babür değildi. Vakit geçmişti. Cevap "Kubilây"dı Engin Yenal daha ilk sualde takılmış, yarışmaya devam hakkını kaybetmişti. Sualleri soran Erdem Buri "bu programlarda hiç bir zaman bu kadar üzülmemiş olduğunu" söyledi. Şimdiye kadarki başarılarından dolayı Yenalı tebrik etti. Herşeye rağmen şiddetle alkışlanan Yenal, mahzun git ti yerine oturdu.

Yetkisiz kurul

Aygen Törüner yarışmaya devam ediyor, birbiri arkasından sualleri başarıyla cevaplandırıyordu. Bir sualde takıldı. "Prometeus, Grek mitolojisinde ne tanrısıdır?" Yarım dakika geçmiş, Törüner cevabını verememişti. Yarışmaya devam hakkını kaybetmiş olması gerekiyordu. Fakat balkondan biri itiraz etti. Prometeus ateş tanrısıydı ama, sualde bir yanlışlık vardı. Prometeus tanrı değil, yarı - tanrıydı.

Bugüne kadar defalarca suallerde ve cevaplarında bu çeşit yanlışlıkların yapıldığı olmuş, hemen her defasında salonda bulunan mütehassıslar tarafından düzeltilmişti. Halbuki her fırsatta halka, sualleri yetkili bir kurulun, en güvenilir ansiklopedilerinden faydalanarak hazırladığı ısrarla belirtiliyordu. Bu yetkili kurul kimlerden meydana gelmişti ? Güvenilir ansiklopediler hangileriydi? Bu açıklanmıyordu. Şimdiye kadar defalarca yanlış sual ve yanlış cevap hazırlandığı için, kurulun kimlerden meydana geldiğini açıklamak da artık büyük bir medeni cesaret işi haline gelmiş sayılırdı. Bu defa da yapılan yanlışlık kabul edildi. Prometeus ile ilgili sual, sorulmamış addedilecekti. Böylece Aygen Törüner, yarışmaya devam hak---- kazanmış oluyordu. . Sualdeki yanlışlık Törünere yaramıştı. Diğer sualleri de cevaplandırdı. 21 puanı doldurdu. Rakibi Yenal ilk sualde takılmış olduğu için, 21 puana tekabül eden paranın tamamım -1050 lirayı- aldı.

Programın hoş bir hâdisesi de, daha ilk sualde takılan bir kolej öğrencisinin hiddetiydi. Fatma Bilen adlı bir yarışmacı, "Roxane, yahut Hurrem Sultan, hangi padişahın karısıdır" sualine "Kanuni Sultan Süleyman" cevabını veremeyince sinirlenerek kulübesinden çıktı ve kızgınlığını şu sözlerle anlattı:

"Cumhuriyet devrinde de böyle imaller sorulur mu? Padişahın karısından bana ne?"

Program devam edecek mi?

Eczacıbaşı firmasının, bu yedinci programda, iki yarışmacıya verdiği 1150 lira parayı seve seve verdiğine hattâ az bulduğuna şüphe yoktur. "21Puan Bilgi Yarışı" programlarına tahsis edilen paranın -bu para sadece yarışmacılara ödenen paradan ibaret değildi, reklâm parası olarak radyoya, dolayısiyle Maliyeye, sonra program takdimcisine, teknik prodüktöre ve daha birçok şahsa yüklüce meblağlar ödenmektedir- Amerikadan geldiği bilinmektedir.

Eczacıbaşı firması, Amerikan Bristol - Myers ilâç kumpanyasının Türkiye temsilcisidir. Amerikada Bristol - Myers'in yanında daha bir çok firma, radyo, ve televizyonlarda, "21 puan Bilgi Yarışı" gibi para dağıtma programları yaparlar. Bu prog ramlardan maksat hem, bir mamulün reklâmım yapmak, hem de firma, gelirinin önemli bir kısmım masraf gibi göstererek yüklü vergilerden kurtulmaktır. Bu firmalar, yabancı memleketlerdeki temsilcileri vasıtasiyle oraların radyo ve. televizyonlarında da benzer para dağıtma programları hazırlatarak vergiyi hafifletme yolunu tutmuşlardır. İstanbul Radyosunun "21 Pu>an" Programında da Bristol - Myers Co.nin gözettiği başlıca hedef, Amerikan vergi sisteminin yükünden imkân nispetinde sıyrılmaktır.

"21 Puan Bilgi Yarışı" programlarının yaz mevsiminde durdurulması düşünülüyor. Ancak Bristol-Myers'in bu işe tahsis ettiği para henüz tamamen harcanmamıştır ve yaza kadar da harcanacağı pek tahmin edilmiyor. Şüphesiz ki, programa katılan her yarışmacının daha çok suale cevap vermesi ve daha çok para kazanması, müteşebbis firma tarafından tercih edilir. Bu hem reklâm, hem de muhasebe bakımından gereklidir. Zaten müracaatçılar arasında hep, bilgili oldukları tahmin edilen kişiler seçiliyor. Bununla beraber şimdiye kadar yapılan yedi programda, bilgili oldukları tahmin edilen kişiler, bu programa tahsis edilen parayı bitirecek kadar bilgili çıkmamışlardır. Bu sebeple "21 Puan" programına yazın da devam edilmesi gerekiyor.

Programı mali bakımdan destekliyen firmanın muhasebeyle ilgili endişeleri bir yana, dinleyici bakımından bu programın, devam etmesi istenir. "21 Puan"ın, Türkiye radyolarının en popüler programı haline geldiği anlaşılıyor. Öte yandan da bu programın yerli müteşebbis lere de, modern radyo reklamcılığı bakımından fikir vermiş olması gerekir. Oysa reklâm ajansları ve hele bankalar, radyo reklamcılığının nasıl olması gerektiği hususunda henüz birşey öğrenmişe benzemiyorlar ve dinleyiciyi hiddetten kudurtan reklâm yayınları hazırlamıya devam ediyorlar.

HARİTACILIK

Müesseseler

Dümenci olmadığımız sahil

Uzun aylar var ki Ankarada, Cebecide, Dikimevi denilen semtte Osman Şevki Çiçekdağ meydanından Balkehriz bağlarına doğru dimdik çıkan yolda geceleri ilerleyenler sağda ve solda ışıkları pek geç vakitlere kadar yanan iki 'blok görüyorlar. Blokların birincisi Tıp Fakültesine aittir ve orada ışık yanması son derece tabiidir. Ama ikincisi? Zira ikincisi Harita Umum Müdürlüğünü barındırmaktadır.

' Harita Umum Müdürlüğü ve gece yanan ışıklar! Bunların münasebetini anlamak, ilk nazarda güç gelebilir. Fakat harita Umum Müdürlüğü şimdi, meşhur İmarın 1 numaralı yardımcısı, desteği vaziyetindedir. Hikâye şudur: Vatan sathında imar hareketleri başlamıştır ve imarı çenelerinin veya parmaklarının ucu ile "şurayı yıkıverin, bu yolu genişletin" diye. rek idare edenlerin de anladıkları gibi bu hareketler bilfiil yıkımın başında durarak yürütülmemektedir. İmarı adım adım takip etmektense, bir haritanın başında oturup takip etmek çok daha kolaydır. Hem sonra haritalarda, cetvelle veya cetvelsiz düz hatlar çizmek, "şuradan şu genişlikte bir yol geçsin, buradaki ada kaldırılsın" diye direktifler vermek daha az ' sıkıntılı bir iştir. Bu isi yapabilmek için alaylı imar uzmanlarımıza son derece büyük ebatlı ve küçük mikyaslı harita plânlar lâzımdır. Tapu ve Kadastrocuların, Belediyeler İtnar Müdürlüklerinin çizdikleri veya çizdirdikleri harita - plânlar, ise bu iş için pek elverişli bulunmamaktadır. Bu tip haritaları hazırlayabilecek bir yer bulmak lâzımdır. İmarın sürükleyip getirdiği bu düşünce silsilesi nihayet gözleri, yıllardan beri bir köşede sessiz sedasız, ama tam randımanla çalışan bir müessesenin üzerine çevirmiştir: Harita Umum Müdürlüğü.

Masal gibi

Bu haftanın başında, Millî Savunma Bakanının müsaadesiyle müesseseyi gezen AKİS muharririne müessese mensuplarından biri:

"-- Haritacılıkta dünyanın en ileri milletlerinden biri olduğumuzu biliyor musunuz?" diye sordu.

Doğrusu istenilirse, bunu yurtta bilen pek az insan vardır. Halbuki Harita Um. Md. Türkiyede, bir eşi daha zor bulunur, modern bir müessesedir. Bu müessese yukardan aşağı gezilir, çalışmaları takip edilirse hayran olmamak kabil değildir. Her şey öylesine mükemmel, öylesine Avrupaîdir. Bu müesseseyi gezdikten sonra Türk haritacılığı ile dünya haritacılığı arasındaki münasebeti de öğrendiği zaman insanın hayranlığı, ister istemez şaşkınlığa döner. Modern İlimlerin pek çoğunda dümenci olan memleketimiz, harita* cılık sahasında dünyanın sayılı aslarındandır. Haritacılığın en çok geliştirmiş memleketler arasında Türkiye, sıra itibariyle Almanya, İngiltere, Fransa, İsviçre, İtalya gibi birkaç zirveden hemen sonra gelmektedir. Türkiyenin beşte dördünün 1/26 000 mikyasındaki haritaları hazırlanmıştır. Dünya milletleri içinde Amerika dahi bizimki kadar ritasını henüz çıkaramamıştır. Fransa ise böyle bir sahanın haritalarını hazırlamakla meşguldür. İtalya da öyle. Anavatan topraklarının tam haritasını hazırlamış milletler ise Almanya, İngiltere ve İsviçreden ibarettir. Türkiyenin bu seviyeye gelmesi için daha, yalnız beş yıl gerekmektedir. Plânlaştırılan işlere göre en geç 1964 sonbaharında Türkiyenin her karış toprağının 1/25 000 mikyasındaki haritası hazırlanmış olacaktır.'

Harita Umum Müdürlüğü mesaisini, sadece 1/25 000 lik haritalara da hasretmiş değildir. Bunun yanında 1/100000, 1/200000. 1/250 000 lik haritalar da hazırlanmakta, hazırlanmış . olanlar tekrar gözden geçirilmekte, hassaslaştırılmakta, modern şekle sokulmaktadır. Müessesenin işleyişi hakikaten bir saat hassasiyeti içindedir. Her şey en ince noktasına kadar düşünülmüş, hesap edilmiştir.

Ata yadigârı bir meslek

Harita Umum Müdürlüğü, 657 numaralı kanunla 1341 - 1925- da kurulmuştur. Tarihi ta 16. asra dayanır. Temelleri, ise 1908 yılında o

Harita Umum Müdürü bir sperioplanigraf âleti başında izahat veriyor

İmarın geçtiği yol

Kor. Gnrl. İhsan Şeref Dura

Bir koltukta birkaç karpuz

zamanki Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinde kurulan bir büroda atılmıştır. 1513 tarihinde Piri Reis tarafından yapılan ve zamanımıza intikal eden bir Amerika haritası, bu meslekte atalarımızın ne kadar ileri Olduklarının eşsiz bir nümunesidir. Piri Reisin torunu olan haritacılar, 1908 de o zamanki Osmanlı imparatorluğu topraklarının 1/100 000 mikyasında bir haritasını hazırlamağa başlamışlar, fakat araya giren harpler bu faaliyeti aksatmıştır. Cum huriyetin ilânından sonra 1925 de Türkiyenin dört başı mamur haritalarını yapmak zarureti kendini gösterince de B. M. M. den çıkarılan bir teşkilât kanunu ile Harita Umum Müdürlüğü tesis edilmiştir. Harita Umum Müdürlüğü kurulduğu günden bu yana kendi kabuğuna çekilmiş, sessiz sedasız ama azimle çalışmıştır. Bilhassa zaman zaman, bazı Milli Savunma Bakanlarının ve Genel Kurmay Başkanlarının bu müesseseye gösterdikleri yakın alâka sayesinde Harita Umum Müdürlüğü günümüzün en modern âletleri ile teçhiz edilmiştir. Dolayısıyla da çalışmaları bir an bile aksamamıs, tam randıman ile devam etmiştir. Elemanlarının sürekli olarak ayni müessesede ve ayni âletler başında çalışması onlara geniş bir tecrübe kazanmak imkânını sağlamıştır. Harita Umum Müdürlüğünün çalışmaları vatan sathında pek nazarı dikkati çekmemekle beraber, dünya ülerinde daima alâka bulmuş ve yeryüzünün en büyük haritacılarının takdirlerini celbetmiştir. Böyle bir müesseseden imar işlerinde niçin istifade edilmesin? İşte bu düşüncenin zihinlere yerleşmesi, kısa bir zamanda Harita Umum Müdürlüğünde gece yarılarına, bazan sabahlara kadar süren mesaî yapılmaya başlanan devrenin başlangıcını teşkil etmiştir.

Yurdun dört bir tarafında "imar" durmadan gelişmektedir. Hassas haritalara ihtiyaç artmıştır. Harita Umum Müdürlüğünce hazırlanan 1/1000 ve 1/5000 mikyaslı haritalar üzerinde bu hareketleri takip etmek, ayni işi Kızılayda yapmaktan çok daha zevkli olmaktadır. O halde Umum Müdürlük durmadan yeni yeni haritalar hazırlamalıdır. İşte son aylarda Tıp Fakültesi Hastahanesinin karşısına rast gelen binalar yığınında, bunun için gece yarılarına kadar ışıklar yanıyor, bunun için mesai harcanıyor ve istendiğinde arzu edilen harita - plânların derhal takdimine çalışılıyor. Önce İstanbulun plânı hazırlanmıştır. Sonra da Ankaranın. Şimdi de Bolu, Bursa ve İzmirin plânları yapılıyor. İmarın nereye gitmek ihtimali varsa, haritacılar derhal oraya gidiyorlar. Gerçi bunda bir sistem, bir 'program takip edilmiyor ve "yukarısı" nereye derse oraya koşuluyor ama, nihayet Harita Umum Müdürlüğü de, yalnız askeri sahada değil, sivil memleket hizmetlerindeki rolünü göstermek imkânını buluyor. Zaten **667** sayılı Harita Umum Müdürlüğü Kanunu çıkarılırken bu nokta göz önünde bulundurulmuştur. Dairenin teşkilât kanunu, icabı halinde, Harita Umum Müdürlüğünün diğer Bakanlıklarla iş birliği yapmasını ve onların da ihtiyaçlarına cevap vermesini âmirdir. Harita Umum Müdürlüğü şimdi bir kanunun hükümlerine uyuyor.

Az bilinen bir sanat

Harita Umum Müdürlüğünde hangi odaya girerseniz giriniz, karşınızda 1/800 000 mikyasında bir harita bulursunuz. Bu haritaların Üstü yer yer. her odada başka renklere boyanmıştır. Renkler. Türkiyede bu güne kadar 1/26 000 mikyasında haritası yapılmış ve yapılacak yerleri gösterir. Umum Müdürlüğün hemen her şubesinde görülen bu haritalar, her şubenin üstüne düsen işe göre renklendirilmiştir. Kumandan banları devamlı bir kontrola tabi tutarak yapılan işleri takip eder.

Harita Umum Müdürlüğünün hususiyetlerinden biri de sivillerle askerlerin elbirliğiyle çalışmalarının örneğini vermesidir. Mesai saatleri dahilinde, ast üst, sivil asker tefriki yoktur. Herkes işini bilir. Herşey bir makina nizamı içinde işler. Müessesede kullanılan makinalar, mesela Fotogrametri âletleri zaten dünyada sayıları pek mahdut olan âletlerdir ve herbirinin değeri elli bin doların üstündedir. Bu âletlerde çalışan mütehassıs subaylar ise ordunun en seçme subaylarıdır. Bundan bir kaç sene önce alınan bir fotogrametri âletinin monte edilmesi için memleketimize gelen fabrikanın mütehassisi, âlet kurulduktan sonra çalıştırılmasını da göstermek istemiş, a-

ma bizim mütehassısların bu işi kendisinden çok daha vukufla ve kolaylıkla yaptıklarını görünce hayret ve takdirlerini bildirmekten kendini alamamıştı.

Harita Umum Müdürlüğünün işleri yalnızca daire içinde, masa yahut âlet başında görülen işler değildir. Harita, hele sağlam ve sıhhatli harita yapabilmek için uzun arazi çalışmalarına ihtiyaç vardır. Bu iş için Harita Umum Müdürlüğünün arazide istihdam edilen ve hususi surette yetiştirilmiş subay ve erlerden müteşekkil bir birliği, merkez olarak Sökeyi seçmiştir ve her yaz Anadolunun dört bir köşesine yayılarak arazi üzerindeki ölçmeleri, hesaplamaları yapmakta, merkeze bildirmektedir. Merkezde bunlar, gene Harita Umum Müdürlüğü emrindeki harita tayyareleri tarafından çekilmiş resimlerle karşılaştırılır. Son gerece ince bir takım kasaplardan sonra da kâğıt üzerine nakledilir. Uçaktan çekilmiş bu resimlerin kâğıt üzerine nakledilişinin tamamen makinalar tarafından yapılması, hata ihtimalini son derece azaltmıştır. Resimden kâğıda geçirilen münhaniler, dereler, denizler, fotogrametri dairesinden daha üst katlara çıkar. Haritalar tersim şubesinde, göz yorgunlukları tatlı bir müzik dinleyerek ve sık sık dinlenme imkânı verilerek çalışan tersimcilerin önüne gider. Bunlar makinaların çizdiği bu çizgileri renklendirirler. Şayet harita film üzerindeyse, bu filmleri işlerler. Artık iş baskı safhasına yaklaşmıştır. Film matbaaya teslim edilir. Binbir kimyevî tertipten geçirilen filmler çinkoya çekilir ve ofset makinalarına bağlanır. Baskıda hassasiyete o kadar ehemmiyet verilir ki, rutubet veya sıcaktan kâğıtların ebat değiştirmesi dahi hesaplanır. Bu iş için, ebat değiştirmeyen kâğıtlar kullanılır.

Taylorizme doğru

Evet, tatlı bir müzik dinleyerek?.. Zira Harita Umum Müdürlüğü Türkiyede, mesai saatleri dahilinde müzik çalınan tek resmi dairedir ve bu, randımanı % 2,9 nisbetinde arttırmıştır. Hakikaten, müessesenin beş katlı muazzam binasının en üst katında muntazam sıralanmış resim masalarının başında yüze yakın insan çalışır. Aralarında kadınlar da vardır. Hepsi beyaz önlükler giyerler. Salonda ince uçlu kalemlerin hışırtısına, hoparlörlerden yayılan hafif müzik sesi karışır. Kadın erkek, asker sivil bütün mütehassıslar burada haritaların elle işlenen kısımlarını tersim ederler. Bu iş son derece büyük bir dikkat ve sabır işidir. Tersimcilerin salonda sigara ve çay içmeleri yasaktır. Ama buna karşılık mesaileri muayyen fasılalarla bölünür ve dinlenme tatilleri yapılır. Böyle müzikli ve mesaiyi parçalara bölerek çalışma usulünü Harita Umum Müdürlüğü makamını şimdi işgal eden Yüksek Mühendis, Korgeneral İhsan Şeref Dura tatbik etmeye başlamıştır. İhsan Şeref Dura, Türkiyenin sayılı haritacılarından biridir. Bir asker ve yüksek mühendis olmasına rağmen, sonradan hukuka merak sarmış ve Hukuk Fakültesini de bitirmiştir. Senelerce Avrupa ve Amerikada kalmıştır. Askerlik hayatı ise daima başarılı geçmiştir. 55 yaşındaki Korgeneral Dura, 1335'de İstanbul Harbiyesini bitirmiş ve demiryolu subayı olarak orduya katılmıştır. Birinci Cihan Savaşında ve İstiklâl Savaşında vazife gören Dura, daha sonra Fen Tatbikat Okulunda, Topografya ve demiryolu inşaatı hocalığı yapmış, 1949 da Fen ; Subay Mektebi Müdürü olmuş, oradan da Harita Umum Müdürlüğüne, önce Um. Md. Mv. olarak gelmiş, bir iki ser ne önce terfi ederek müessesenin başına geçirilmiştir.

Tamamiyle avrupai, hatta amerikanvari bir çalışma sistemini benimsemiş olan Korgeneral Dura, haritacılık mesleğim vatan müdafaasında hiç bir zaman geri hizmet olarak kabul • etmez. Dünya haritacıları arasında da sayılı bir adı olan Korgeneralin en büyük gayesi, 1964'e kadar bütün Türkiyenin 1/25 000 lik haritasını tamamlayabilmektir.

Yumurta peşinde

Harita Umum Müdürlüğünün elinde, son derece mükemmel bir matbaa vardır. Bu matbaanın verdiği baskı işleri, belki de Türkiyenin en mükemmel baskılarıdır. Matbaanın başında genç bir binbaşı İzzet Çetin bulunmaktadır. İyi bir fotogrametri mütehassısı olduğu kadar, iyi bir ressam ve son derece usta bir matbaacı olan binbaşı matbaasının içinde görülmeye değer. Üzerinde bir iş tulumu, baskı makinalarının başından bir an bile ayrılmaz. En çok övündüğü şey de -haklı olarak- yaptığı temiz baskılardır. Harita baskıcılığı başlı başına bir sanattır. En ufak bir renk veya çizgi kayması haritaya bütün hassasiyetini kaybettirir. İzzet Çetinin geçen yıllara kadar en büyük derdi, zaman zaman piyasada bol miktarda yumurta bulunmamasıydı. İzzet Çetin, öyle boğazına düşkün, bir oturuşta yarım düzine yumurta yiyen bir insan değildir. Bilâkis, zayıf, çıta gibi zarifdir. Onun yumurta darlığından şikâyeti makinaları içindir. Harita Umum Müdürlüğü matbaasında da, geçen yıllara kadar, Türkiyenin hemen bütün ofset baskı yapan matbaalarında olduğu gibi çinko işlemek için yumurta kullanılırdı. Halbuki yumurta bulmak, hele Ankarada pek zordur. İzzet Çetin bir yıldır yumurta derdinden kurtulmuştur. Türkiyede ilk defa yumurta yerine "Protovac 401" denilen bir maddeyi kullanmağa başlamıştır. Bu, matbaacılığımızda yep yeni bir usuldür ve bu sayede ofset baskıları eskisinden de sıhhatli olmaktadır.

TİYATRO

Şehir Tiyatrosu

Kırmızı güllerin hikâyesi

Şehir Tiyatroları Eminönü bölümü, Dram'a bir misafir yolladı. Aldo De Bendetti'nin yazdığı "Due Dozzine Di Rose Scarlatte" isimli üç perdelik komedi artık iyice beliren bir zihniyetin temsilcisi sayılabilir. Şehir Tiyatrolarım idare eden lerde yerleşmiş bir kanaat var. Tiyatronun başarısı gişeye giren para ile ölçülür" diye düşünüyorlar. Beri taraftan 80-85 kişilik oyuncu kadrosunda işe yarayan sadece 10-15 kişi imiş, geri kalanlardan bir kısmı filmlerden, dublajlardan sahneye çıkmağa vakit bulamıyormuş, bir kısmına sahneye çıkmak, yetişmek imkânı verilmiyormuş ; bütün bunlar onlar için üzerinde durulması gerekin hâdiseler değil. Onlar kâra, zarara bakıyorlar. Kâr etmek imkânsız olduğuna göre zararı azaltmanın çaresini bulurlar, olur biter! Komedi mi yok dünyada, vodvil mi yok ? Biri Zobuya, biri Arcan'a, biri Raşit Rızaya verilir, böylece de mevsim sonuna varılır. Ama o zaman da Şehir tiyatrolarının üç sahnesinde aynı zamanda üç komedi oynar. Varsın oynasın! Ne çıkar, halk gülecek, gişeler iş yapacak ya!

Talihsizlik, idarecilerin bu hesapta da aldanmalarındadır. Zira oyunlar gene beş altı sırayı ancak dolduran seyirciye oynanıyor. Şehir Tiyatrolarını idare edenler şu günlerde her halde bu ilgisizliğin sebeplerini düşünmekle meşguldürler.

Hafif bir piyes

Eminönünden Drama aktarılan *"İki Düzine Kırmızı Gül"* bir İtalyan yazarının piyesi. İyi, ustaca bir kuruluşu var.

Mühendis Alberto Verani, karısı Marina'nın bir hafta için dağa çıkmasına, hareketsiz geçen evliliğini renklendirebilir düşüncesiyle memnuniyetle razı olmuştur. Niyeti, bu bir haftada "bir kıs bekârı" olmak ve küçük bir maceraya atılmaktır. Oyunun hemen başında yanlış bir tele fon konuşması yüzünden maceranın başladığını bile zanneder. Çünkü Romanın en güzel kadını, çiçekçi diye Albertoya telefon ederek iki düzine kırmızı gül ısmarlar. Alberto plânını kurar Gülleri gönderecektir, hem de içine,"x" imzalı bir aşk mektubu gizliyerek. Kadın bu mektubu alınca şaşıracak, sonra kırmızı güllerin her gün aynı saatte, aynı mektupla geldiğini görünce şaşkınlığı meraka, bir zaman sonra da aşka dönecektir. Alberto bundan emindir, çünkü her kadında tatmin edilmemiş bir taraf yardır ve kadın bu tarafım meçhul bir erkekle tamamlıyabileceğine inanan bir yaratıktır.

Bu düşüncesiyle hareket eden Alberto çiçekleri ısmarlar ve mektubu içine koyabilmek için evine getirtir. Fakat misafir arkadaşı avukat Savelli'ye sandviç yapmak üzere mutfağa girdiği sırada karısı eve döner ve buketi görür. Kadın, güllerin kendisine geldiğini zanneder, kocasına, şüphelenmesin diye, onları gelirken çiçekçiye bizzat ısmarlamış olduğunu söyler. İşler çığrından çıkmıştır.

Kadın kendisine her gün gül gönderen bu meçhul adama âşık olur. Alberto, karısının davranışını öğrenmek için hakikati gizlemektedir ve güller daima gelmektedir. Kadının gün geçtikçe kendisinden uzaklaşması ve *"x"* e âşık olduğunu her haliyle belli etmesi Albertoyu çıldırtmaktadır. Bütün bu karışıklık içinde fırsattan istifade etmeyi düşünen aile dostu Savelli Mektup ve gülleri kendisinin gönderdiğini söyleyip kadını kızdırmak isteyince büyü bozulur. Hayal kırıklığına uğrayan Marina kocasına döner.

İyi oyuncular

Oyunun bütün yükü Rıza Tüzün ile Gülistan Güzeyde. Rıza Tüzün Albertoda hayal kurması, şaşkınlığı, karısını kaybetme korkusu ile mükemmel bir tip çiziyor. Hele ikinci perdede -aslında kendisi bile olsa- bir başka insana âşık olan karısını geri döndürmek için gösterdiği çaba ve izzeti nefsini sevgisine feda eden insanın ruh halini nefis bir tarzda oynuyor. Aksayan tek tarafı, birinci perdede ellerini ve yumruğunu dikkati çekecek kadar fazla oluşturması.

Marinada Gülistan Güzey birinci perde boyunca bulamadığı tempoyu ikinci perdede Rıza Tüzünle karşılıklı meclislerinde yakalayabildi. Abdurrahman Palay aile dostu Savalli'de rolü biraz mübalâğalı almış gibidir. Savalli ne sarsak sarsak yürüyen bir adam, ne de görmek istediği şeye burnunu değdirecek kadar miyoptur. Hele 3-5 metre uzaktakileri gayet iyi seçebildiği seyirci tarafından farkedilince, bu mübalâğalı miyopluk sadece güldürmek için yapılan basit bir hareket olarak kalıyor. Arkadaşının verdiği parayı sakalına sürmekte bir İtalyan komedisinde fazla alaturka düşüyordu.

Oyunun bütününde -bir iki meclis hariç- bir yavaşlık, bir temposuzluk hâkim. Bu da sahneye koyucu olarak Kemal Tözemin değil, daha ziyade Şehir Tiyatrolarının umumi hastalığıdır ve galiba çaresiz bir hastalıktır da...

Tiyatromuzun meseleleri

Asıl Yenilik

Refik ERDURAN

Resmî olsun, hususî olsun, profesyonel tiyatrolar büyük masraflarla ve bir çok insanın devamlı emeğiyle çalışan, verdikleri her temsilin mümkün mertebe uzun zaman afişte kalması için gayret sarfetmek zorunda bulunan ve bünyeleri icabı umumiyetle muhafazakâr davranan teşekküllerdir. Bu tiyatrolar denenmemişi denemekten ziyade, yapılmışı daha iyi yapmak gayesini güderler; hedefleri yenilik değil, mükemmelliktir. Amatör topluluklar ise nisbeten az külfetli temsiller veren ye geçimlerim başka yoldan temin etmiş kimselerin çalışmasına dayanan gruplardır; atak davranabilirler Hattâ böyle davranmak onlar için sadece bir imkan değil, bir mecburiyettir. Zira amatörler mükemmellik yolunda profesyonellerle rekabete girişemezler; çok beğenilmek ve profesyonelleri altedebilmek için ellerindeki tek koz sahneye yenilik getirmektir.

Fakat yenilik nedir? Eğer yenilik "görülmemesi şey" demekse bunu getirmek dünyanın en basit işidir. Otuz perdelik bir piyes yazarsınız veya oyuncuları ellerinin üstünde yürütürsünüz, görülmemiş şeyler yapmış olursunuz. Ama bunlara yenilik değil, zıpırlık denir. Kabul edilip yerleşme şansına malik yenilik, ortaya çıkmasına ihtiyaç duyulan kütleler tarafından yarı şuurlu bir surette beklenen, yani vakti gelmiş bulunan yeniliktir.

Bizde amatör topluluklardan çoğu ya profesyonellerin yaptıklarını tekrarlamak hatasına düşüyorlar, yahut ta ihtiyacını hissettikleri yeniliği bazı yabancı sanat sahtekârlarının blöflerinde aramak safdilliğini gösteriyorlar. Bilhassa bu ikinci temayül çok üzücüdür. Batıda sanatın her sahasında olduğu gibi tiyatro yazarlığında da zaman zaman normal yollardan kazanamadıkları şöhrete şaşırtıcı maskaralıklarla ulaşmak isteyenler türer; ne halk, ne de sanatseverlerin çoğunluğu kendilerini ciddiye almadığı için bunlar amiyane tabiriyle "numaralarını yaptıktan sonra" kaybolup giderler. Fakat arada, başkalarının akıl erdiremediği derin meseleleri anlar görünmekten hoşlananlar ve cahillikleri meydana çıkar diyo "Ben bu işten sıkıldım birader" demekten çekinenler isteyerek veya istemiyerek manen dolandırılmış olurlar: Esnemelerini gizliye *giz*leye bir hayli temsil seyrederler. Bizde son senelerde amatör tiyatro topluluklarına mensup gençlerimiz arasında sırf batıdan geliyor diye sahte malları kabullenip bu türlü dolandırmağa hazır görünenlerin nisbeti mâalesef epeyce yükseldi. Yabancı karşısında manen bitkiniz; bu da o hastalığın belirtilerinden olsa gerek.

Bugün memleketimizin şartları içinde vakti gelmiş bulunan asıl tiyatro yeniliği ruh ve üslûp bakımından bizim olacak, bizi aksettirecek bir Türk tiyatrosunun kurulmasıdır. Bunun için ilk şart yerli eserdir. Fakat her yemlik gibi yerli eserin de denenip halka kabul etirilmesi, profesyonellerden ziyade amatörlere düşer. Blöften uzak, ciddi ve yerleşecek yenilik ihtiyacını duyan amatörlerimiz en kısa zamanda birleşerek bilhassa yerli eser oynayacak bir grup meydana getirmeli, zamanla yarı amatör profesyonel bale gelmek üzere tekniğe de azami dikkati göstermeli, meselâ Stanislavski'nin Rus tiyatrosu için, Dublin'deki Abbey Theatre'ın İrlanda tiyatrosu için ve Provincetown Players grubunun modern Amerikan tiyatrosu için yaptıklarını yapmağa çalışmalıdırlar. Yazarlarımıza gelince, onlar da profesyonel sahnelere geçmeden böyle bir tiyatroda önce kısa, sonra uzun piyeslerle birkaç imtihan vermeye razı olmalı bu tiyatronun kuruluşuna aktif surette katılmalı, başlangıçta hiç bir karşılık beklemeden grubun her teşebbüsünü bütün imkânlarla desteklemelidirler. Devletin ise bir tek rolü olabilir; böyle bir grubun bir bina bulmasına yardım etmek hiç değilse meselâ bu mevsimde İstanbul resmî makamlarının çıkardığı zorluklar kabilinden engellerle grubu kösteklemekten kaçınmak.

Bu üç taraflı işbirliğinde her alakalı kendi üstüne düşeni yaparsa alınacak neticeler şaşırtıcı olacaktır.

S P O R

Futbol

Wilkes'e karşı

Uzun boylu, gür siyah saçlı adam elindeki tenis topunu yeşil çimenlerde zıplatırken şöyle diyordu: "Bana gazeteciler her memlekette, futbol tekniğini nasıl kazandığımı sorarlar. Bunun cevabı basittir, önce futbol oynamağa müsait bir fizik yapım var. Sonra, küçüklüğümden beri, stadyumları şahane oyunlarıyla fetheden usta oyuncuları takip eder, onların hareketlerini gözler, çalışmalarımda bu hareketleri kendi stilime monte ederim. Fakat herşeyden sonra şunu söylemeliyim, iyi futbol oynuyor isem bunu muntazam bir. hususî hayata ve devamlı, disiplinli bir çalışmaya borçluyum" Adam bu sözleri söylerken Viyananın Prater stadında bulunuyor ve yeşil bir halı gibi ismini kaplayan şahane stad çimini işaret ederek "Ne dersiniz? Bu sahada istemesenizde iyi futbol oynanır. Hele yarın şu boş tribünler de dolun* ca, zevk bir kat daha artacaktır" Böyle konuşan adam sahada yalnız değildi ve yirmi arkadaşı ile beraberdi. Neşe içinde koşuşan bu iri yapılı ve sağlam görünüşlü grup Hollanda milli futbol takımıydı Birgün sonra Avusturya ile maç oynayacaklardı ve sahayı' görmeğe gelmişlerdi. Onlara Avusturya basını "Flying Dutchman • Uçan Hollandalılar" diyor. Ancak Viyanalılar rakiplerinin meşhur opera kadar fevkalâde olacağını kabul etmiyorlar, ekibi bir yana bırakıyor o uzun boylu, gür siyah saçlı adamın üzerinde duruyorlar. Ona Wilkes derler. Yıllarca futbol dünyasını meşgul etmiş, İtalyada büyük bir şöhret yapmıştır.. Şimdi memleketinde oynamakta, Hollanda milli takımının 10 numaralı formasını giymektedir. Doğrusu aranırsa. Uçan Hollandalıların ekip kuruluşu oyun içerisindeki taktikleri Wilkes ile sıkıca alâkalıdır. Hern Wilkes kudretli bir akın tanzim cisidir. Ancak iş bu kadarla bitmez. Wilkes, her iki ayağı ile aynı kuvvetle topa vurur, hayret verici dripling -ler yapar. Onun bu müthiş çalımları, Avusturya milli takım kaptanı Gerhart Hanappi'yi yere serecek kadar tesirlidir. Fakat Wilkes, Hollanda millî ekibinde "hücuma giriş noktası" olarak kabul edilmeli ve eğer Hollanda ekibi teknik bir incelemeye tabi tutulacaksa, bu kurt futbolcunun serbestçe akınlar kurduğu "tehlikeli boş saha"nın etrafı daha önce ele alınmalıdır.

Hollandanın defans gücü, tam W - M görünüşlü ve W nin üst köşelerinden başlar. Bu ekipte W, iki türlü çizilir: Ekip hücum oyunu yapacaksa uçlar fazla açılır ve iki bek tam acık üzerine düşürülür, bu halde alt uçlardan biri geri ortaya yanaşır, diğer alt ucun ileri verilmesiyle de Güney Amerikalıların Deforme *W,* dedikleri şekil çizilir. Sikip defans oynıyacaksa W pek küçülür, bacakları kısaltılır. Bu, basit bir futbol oyunudur. Fakat İngilizlerin atasözü haline gelen bir deyimi de unutulmamalıdır." W - M belki pek basittir. Fakat saha içinde bu iki harfin köşelerine uygun adamlar bulursanız, en tehlikeli sistemdir". İşte Hollanda sistem olarak "basit" i seçmiş, fakat uygun adamları bularak gücünü pek arttırmıştır.

Hollandanın son derece sert Ve sağlam iki beki vardır. Sağdaki Wiersma, iri yapılı, süratli ve markajda usta bir defansçıdır. Sadece sol açığı tutar, başkaca, lüzumsuz işlere karışmaz. Dikkati fazladır ve bu adamı çalımla geçmek veya ısrarla üstünde oynamak yerine deplasmanla aldatmak en iyi çaredir. Sol yandaki Kuuys, sağdaki arkadaşı kadar sert ve sağlam fakat onun kadar sıkı bir takipçi ve markör değildir. Bu- yüzden sürat ve top kontroluna sahip bir açık oyuncusu Kuuys karşısında başarı kazanabilir.

Kaleci De Munck
Aşılmaz *kale!*

Hollanda defansının merkez yükü, Avrupanın en iyi santrhaflarından birindedir ve ona Van der Hart derler. Bu uzun boylu kafa ustası, Avrupa karmalarında yer almış, son maçlarında tuttuğu yüksek formla dikkati çekmiştir. Fransızlara göre Van der Hart, kıtanın en iyi orta haf bekidir. İngilizler de bu oyuncuyu tanır ve takdir ederler. Van der Hart, sıkı bir markör, uzun vuran bir merkez muavinidir. Onunla vücut vücuda mücadeleye girmek isabetli bir oyun olmaz. Çok deplasmanla merkez den kaçmak, Van der Hart'ı da ortadan boşaltmak gerekir.

Hollandanın asıl oyunu W'nin iki uç noktası olan Nottermans ve Klaasens ile başlar. Pek küçük boylu, fakat büyük maharet sahibi bir sağhaf Nottermans ekibin geri kademedeki haf- bekdir. Her topu keser, hırsla hücum eder ve rakip insana da asla rahat vermez. Avusturyalı sol iç Walzhoffer selâmeti, Notermansı tekmelemede bulmuştur. Hücum oynunu sol içten oynayan ekipler Notermans karşısında zor duruma düşerler. Hollandayı zorlıyacak bir taktikte akınların, soldan ileri çıkan sol haf Klaasens'in boşattığı yerlere teksif edilmesi gerekir. Hücum için Hollanda sağ taraf, gerek Wiersma ve gerekse Notermans bakımından müsait değildir. Solhaf Klaasens yan arkadaşı kadar kaliteli bir oyuncu değildir. Tek şansı, önündeki boş sahaya kolayca hakim olan Wilkes gibi bir ustayla oynamaktır. İşte Wilkes'in rolü böylece başlar. Notermans'ın kestiği, Klaasens'in dağıttığı toplar sağ veya sol başlarda bekleyen Wilkes'e ulaşınca, Hollanda Forvedini görmek gerekir. Wilkes topu aldıktan sonra çabuk hareketlerle yer değiştiren diğer dört muhacim rakip defansı atlatırken, usta Wilkes nadiren kendi gücüyle, ekseriya isabetli paslarla boşalan arkadaşlarına veya kendine pozisyonlar kurar. Wilkes'in haricindeki dört Hollandalı forvedi, aynı sınıfta incelemek lâzımdır: Paslan gole çevirmeye yarayan robotlar. Bunlardan sol açık Mouljine, sağ açık Van Wissen ve merkezde Van Melis süratli, her topu şuta çevirmeyi deneyen futbolculardır. Bu dörtlü gol kalabalığını kesebilmek için çare, asla boşaltılmaması gereken bir takip markajıdır. Avusturyalı Stotz, tanınmış bekler Halla ve Barschandt bütün gayretlerine rağmen Hollanda forvedinin süratini önliyememişlerdir. Hollanda millî ekibini, netice konu olmadan, uygun bir taktikle hırpalamak düşünülürse seçilecek yol, tek ve acıktır. Herşeyden önce hücum, sağ kanattan hücum, soldan müdafaa ve sol haf bek vasıtasiyle Wilkes'in devamlı presi. Defans da yapılması gereken markaj, yakından, takipti ve adam adama olmalıdır. Bu halde, muhtemelen Hollanda nın Co - Ofens irtibatı zayıflayacak tır. İki gün sonra, Türk Millî Futıol ekibi rakip sahada Hollanda ile oynayacak ve bu irtibatı bozabilmek için şansını deneyecektir. Futbol grafiğimizin ne kadar değişik tablolar çizdiğini düşünenler ümitlenebilir. Fakat ümitli olanlara sorulacak bir sual vardır: Wilkesi gördünüz mü?